

แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา

นางสาวนภสร สิงห์วนิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

GUIDELINES FOR ORGANIZING THAI CULTURE INSTRUCTION OF SOCIAL
STUDIES TEACHERS AT SECONDARY SCHOOL LEVEL

Miss. Noppasorn Singhavanich

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the degree of Master of Education Program in Teaching Social Studies

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครู
สังคมศึกษา	ระดับมัธยมศึกษา
โดย	นางสาวนภสร สิงห์วิช
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร หงส์พันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดวงกมล สิ้นเพ็ง)

นภสร สิงห์นิช : แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา (GUIDELINES FOR ORGANIZING THAI CULTURE INSTRUCTION
OF SOCIAL STUDIES TEACHERS AT SECONDARY SCHOOL LEVEL)
อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 234 หน้า

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษา
จำนวน 291 คนเป็นครูมัธยมศึกษาตอนต้น 145 คนและครูมัธยมศึกษาตอนปลาย 146 คนเครื่องมือที่ใช้
ในการทดลองทั้งหมด 2 ชุด คือ แบบสอบถามสำหรับครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านเนื้อหา ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ใน
ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยเสนอมีความเหมาะสมทั้งหมด 2) กิจกรรมในชั้นเรียน ครูสังคมศึกษา
ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการวิเคราะห์ อภิปราย การใช้กรณีศึกษา และร่วมกันหาแนวทางอนุรักษ์
โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในประเด็นของวัฒนธรรมไทยมีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะช่วยใ้
นักเรียนเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมไทย 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็น
ว่าการนิมนต์พระสงฆ์มาในวันสำคัญทางศาสนา การจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ-วันแม่แห่งชาติ และการ
เลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนมีความเหมาะสมมากที่สุด 4) กิจกรรมร่วมกับชุมชน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่
มีความเห็นว่าการเข้าค่ายเช่น ค่ายคุณธรรม-จริยธรรม และค่ายวัฒนธรรม ที่จัดร่วมกับคนในชุมชน
มีความเหมาะสมมากที่สุด 5) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูสังคมศึกษาที่มีความเหมาะสมที่สุดคือ
อบรมสั่งสอนและเป็นທີ່ปรึกษาด้านวัฒนธรรมให้แก่นักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมไทยและปฏิบัติตนเหมาะสมกับบุคคลและสถานที่ ทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูถือเป็นจุด
แข็งที่ทำให้การเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยประสบความสำเร็จ 6) ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูสังคม
ศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่างานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย แหล่งความรู้ในโรงเรียนหรือ
ชุมชน รูปภาพ รูปถ่าย สมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และรายการโทรทัศน์มีความเหมาะสม
มากที่สุด 7) การวัดและประเมินผล ครูสังคมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสังเกตและการจัดสอบมีความ
เหมาะสมมากที่สุด

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา 2555

5383341327 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEYWORDS : SOCIAL STUDIES TEACHERS / THAI CULTURE / TEACHING CULTURE
 NOPPASORN SINGHAVANICH: GUIDELINES FOR ORGANIZING THAI
 CULTURE INSTRUCTION OF SOCIAL STUDIES TEACHERS AT SECONDARY
 SCHOOL LEVEL ADVISOR: ASST PROF. WALAI ISARANKURA NA AYUDHAYA,
 D.Ed, 234 pp.

The purpose of this research was to study guidelines for organizing the instruction of Thai culture by social studies teachers at secondary school level. The focus of the research was 291 teachers, consisting of 145 lower secondary social studies teachers and 146 upper secondary social studies teachers. The experimental tools were 2 sets of questionnaires for teachers. The data were analyzed by frequencies, percentage, mean, standard deviation, and contents analysis.

The research results revealed that: 1) content: most teachers agreed that all content proposed by the researcher were very appropriate 2) classroom activities: most teachers agreed that analysis, discussion, case study and proposal for restoring ancient historic sites and antiquities were the most appropriate to make students understand Thai culture better 3) extra curriculum activities: most teachers agreed that inviting monks for Buddhist festivals, and celebrating father's and mother's days and participating in student council election were the most appropriate 4) community activity: most teachers agreed that camps for ethics and culture, jointly organized with local people, were the most appropriate 5) role model: most teachers agreed that teaching, being a cultural advisor, participating in cultural activities and acting appropriately in accordance with the surrounding people and places were the most appropriate ways for teachers to be role models.6) material: most teachers agreed that historical movies ,school and community learning resources, pictures , photographs ,Thai culture photo albums, and television documentary programs were the most appropriate. 7) evaluation: most teachers agreed that observation and testing were the most appropriate.

Department : Curriculum and Instruction Student's Signature.....

Field of Study : Teaching Social Studies Advisor's Signature.....

Academic Year : 2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการให้คำปรึกษา ซึ่งแนะนำในการศึกษาค้นคว้าจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยติดตามสอบถามความก้าวหน้าและคอยให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ รวมทั้งตลอดเวลาอันมีค่าในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร หงส์พันธ์ ผู้เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดวงกมล สิ้นเพ็ง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา อาจารย์สรวิสนันท์ ศรีประทักษ์ และ อาจารย์มัทนา กรุดพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้สละเวลาตรวจเครื่องมือเพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตลอดจนแนะนำและแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณโรงเรียนสารวิทยา ที่เอื้อสถานที่ให้ผู้วิจัยได้เข้าไปทดลองเครื่องมือและขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ คมคาย มากบัว ผู้คอยประสานงานและเก็บแบบสอบถามให้ผู้วิจัย ขอขอบคุณอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกท่านเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณรุจน์ ภาษา คุณปรางฤทัย ใจสุทธิ และ คุณสุทธิพร แทนทอง เพื่อนร่วมรุ่นที่คอยถามไถ่ความคืบหน้า คอยช่วยเหลือ บอกกล่าวข่าวสารและแบ่งปันประสบการณ์ดีๆ ให้แก่กัน

ขอขอบคุณ คุณขวัญชนก พิระปกรณ์ คุณภูมิ น้าवल คุณพัชรดา สุขเจริญ คุณกัญญลักษณ์ เจริญพิมลกุล และสมาชิกชมรมวรรณศิลป์ทุกคนที่ให้คำปรึกษาทั้งเรื่องเรียนและชีวิตส่วนตัวตลอดจนให้กำลังใจในการสอบวิทยานิพนธ์

ที่สำคัญที่สุดขอขอบคุณบิดามารดาของผู้วิจัยคือ คุณพ่อนิราภัย และ คุณแม่พัชรา สิงหวิช ที่คอยดูแลและห่วงใยอยู่เสมอมาทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	11
วัฒนธรรมไทย	25
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเนื้อหาวัฒนธรรมไทย	49
การสอน ถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรม	66
บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์และปฏิบัติตน ตามวัฒนธรรมไทย	99
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	103
3 วิธีการดำเนินวิจัย	111
การศึกษาเอกสารตำรา บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	111
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย	111
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	113
การเก็บรวบรวมข้อมูล	115
การวิเคราะห์ข้อมูล	115
สถิติที่ใช้ในการนำเสนอ	116
การนำเสนอข้อมูล	117

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ	119
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ	125
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	137
ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย	152
5 สรุปผลวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	155
สรุปผลการวิจัย	155
อภิปรายผลการวิจัย	159
อภิปรายคำถามปลายเปิด	164
ข้อเสนอแนะ	165
รายการอ้างอิง.....	167
ภาคผนวก	173
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	174
ภาคผนวก ข รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	176
ภาคผนวก ค แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC).....	182
ภาคผนวก ง หนังสือเชิญ / ขอทำการวิจัย.....	185
ภาคผนวก จ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	234

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงคำร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.....	119
2	แสดงคำร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	121
3	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	125
4	แสดงคำร้อยละของของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	126
5	แสดงคำร้อยละของของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	131
6	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	137
7	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 141DGBRD	141
8	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	145
9	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมร่วมกับชุมชนตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	148
10	แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของการปฏิบัติตนที่เหมาะสมของครูตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	149

ตารางที่	หน้า
11 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของสื่อในการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	151
12 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของการวัดและประเมินผลตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	152

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานอันเป็นแกนสำคัญอันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรงและดำเนินชีวิตคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคม ดังเช่น พระยาอนุมานราชชน หรือ เสถียรโกเศศ (2501: 6) เขียนไว้ในหนังสือวัฒนธรรมเบื้องต้นว่า

“มนุษย์เกิดในวัฒนธรรม” ที่จะเกิดอยู่นอกวัฒนธรรมนั้นมิได้ คนจะเป็นคนขึ้นมาได้ ก็ด้วยวัฒนธรรม ถ้าไม่มีวัฒนธรรมก็ไม่ใช่คนแต่เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งซึ่งมีวิถีชีวิตอย่างธรรมชาติเท่านั้น วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของคนเพราะเข้าไปซึมและประกอบเป็นวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมาโดยไม่มีใครรู้สึกตัว และ วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นนิสัยคือ ความประพฤติที่เคยชินของสังคม ซึ่งมนุษย์เองเป็นผู้สร้างและปรับปรุงจากธรรมชาติและเรียนรู้จากกันและกันเพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งที่สังคมสร้างและที่สังคมเรียนรู้ควบคู่กันไปในตัว คนในสังคมจะมีลักษณะเป็นคนเช่นไรเป็นคนดีหรือคนเลว ก็อยู่ที่วัฒนธรรมซึ่งคนสร้างขึ้นมาเป็นสิ่งที่บันดาลให้เป็นไป”

อานนท์ อาภาภิรมย์ (2515: 20) ได้นำเสนอความหมายของวัฒนธรรมซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดังนี้

...วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต สนองความต้องการอันเป็นมูลฐานของความอยู่รอดของมนุษย์และมนุษย์ได้สะสมปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย รวมทั้งการถ่ายทอดให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน....

จากความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวประเทศไทยซึ่งก็เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานมีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเช่นกันไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อ ศาสนา การเมือง การปกครอง ภาษา วรรณคดี ดนตรี ซึ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีมาตั้งแต่ในอดีตคนไทยทุกคนควรที่จะรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระดำรัสเมื่อเสด็จดำเนินเปิดงานสัปดาห์วัฒนธรรมส์สืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537: 9)

“ชาติไทยของเรามีความเจริญด้วยศิลปกรรม จรรยา และศิลปวัฒนธรรม อันครบถ้วนทุกสาขาที่สืบทอดกันมาแต่บรรพกาลสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าและเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติไทย คนไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่นคนอื่นจึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงศึกษาให้เห็นแจ้งถึงคุณค่าและพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ ความสามารถ รอบคอบ เพื่อมิให้สูญสลายหรือแปรสภาพไปทางเสื่อมในการนี้ทุกคนจะต้องทราบแก้ไขโดยตระหนักว่า การศึกษาและการรักษาวัฒนธรรมไทยแท้ที่จริงคือการจรรโลงรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยของชาติและคนไทยไว้นั่นเอง”

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์รู้จักทำมาหากิน ร่วมกัน อยู่ร่วมกัน และมีความเจริญเหนือสัตว์ประเภทอื่น วัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์และสังคมพัฒนาขึ้น โดยลำดับ วัฒนธรรมไทยตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2499 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ 4 ประเภทดังนี้

1. คติธรรม คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจและได้มาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความเสียสละ การตรงต่อเวลา ความอ่อนน้อมสุภาพ เป็นต้น

2. เนติธรรม คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับว่ามีความสำคัญพอๆ กับกฎหมาย เช่น การรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย การเคารพกฎหมาย การประพฤติปฏิบัติตามประเพณี ค่านิยมที่ดีงาม ระเบียบธรรมเนียม คำสั่งสอน เป็นต้น

3. วัตถุธรรม คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เรื่องของการกินดีอยู่ดี ปัจจัยในการดำรงชีวิต เครื่องใช้ต่าง ๆ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สาธารณสมบัติต่าง ๆ เป็นต้น

4. สหธรรม คือวัฒนธรรมทางสังคม หมายถึงคุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก รวมทั้งระเบียบมารยาทในสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร การพูด การไปงานมงคล การขบรด การปฏิบัติตนในที่ชุมนุมชน การทำตนให้เป็นผู้รู้จักกาลเทศะ เป็นต้น

เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ การคมนาคมขนส่ง การสื่อสารมวลชนทำให้โลกเข้าสู่การสื่อสารไร้พรมแดน (Globalization) ที่ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆสามารถส่งผ่านถึงกันได้ทั่วโลกได้โดยอาศัยช่องทางที่มีอยู่อย่างมากมาย เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมเพราะทำให้ได้รับวัฒนธรรมใหม่ วัฒนธรรมย่อมไม่อยู่คงที่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงเสมอเช่นกัน ถ้ายังยึดมั่นอยู่ในสิ่งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงก็จะไม่มีความสามารถในการริเริ่มสร้างความก้าวหน้าให้แก่วัฒนธรรม เพราะสิ่งใดถ้าอยู่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนานมากเกินไป สิ่งนั้นจะรัดแข็งกระด้างและไม่เข้ากับเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ก็จะสลายตัวลงถ้าด้านเหตุการณ์ใหม่ไม่อยู่ การเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้วัฒนธรรมในสังคมนั้นอยู่ได้แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นทำไปโดยรวดเร็วก็จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของวัฒนธรรมนั้นจนหมดเอกลักษณ์ของตัวเอง การที่วัฒนธรรมจะมีความเจริญงอกงามได้ก็ต้องมีหลักในการเปลี่ยนแปลงคือ ต้องมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีเสถียรภาพอยู่ด้วยไม่เช่นนั้นความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมก็จะมีขึ้นไม่ได้ (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2522: 15-16)

การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมจากประเทศข้างเคียงหรืออีกประเทศในซีกโลกหนึ่งเป็นเรื่องปกติของโลกในปัจจุบันซึ่งสิ่งที่เข้ามาทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ดังนั้นจึงต้องมีวิจรรณญาณในการเลือกรับเพราะ วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มีมนุษย์พัฒนาขึ้นโดยลำดับอย่างไร้ที่สิ้นสุด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของมนุษย์ในการปรับปรุงรับเอาวัฒนธรรมที่เหมาะสมขึ้นมาใช้เพราะวัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดและกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมและขณะเดียวกันวัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติมากหากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่เหมาะสมแล้ว สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ตรงกันข้ามหากสังคมนั้นมีวัฒนธรรมที่ล้าหลังมีแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีมีค่านิยมที่ไม่เหมาะสมสังคมนั้นก็ยากที่จะเจริญก้าวหน้าและในที่สุดก็จะสูญเสียความเป็นชาติเพราะถูกรุกรานทางวัฒนธรรม

มีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเช่น โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยของ ลัดดา เหมาะสุวรรณ (2544) และรายงานวิจัยจากโครงการติดตาม

สภาการเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ของสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. (2546) (อ้างถึงในอมรวิรัช นาคทรพร, 2548) พบว่ากลุ่มวัยรุ่นร้อยละ 45 ไม่ไปทำบุญตักบาตร และร้อยละ 65 ไม่เคยฟังพระเทศน์เลยในรอบ 1 เดือน รวมทั้งงานวิจัยของ เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ (2549) ศึกษาถึงปัญหาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนซึ่งส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของการรับวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมเข้ามาเช่น การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่ชั้นมัธยม ไม่ได้ดูยางชอบเปลี่ยนคู่นอน เด็กผู้ชายรั้งจีนผู้หญิงตั้งแต่ยังอยู่ชั้นมัธยมไปจนอยู่มหาวิทยาลัย การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเมื่อพ่อแม่ไม่มีเงินก็ขายตัวทั้งหญิงและชาย การไม่เชื่อฟังพ่อแม่ แต่เชื่อดารานักร้องบางคนที่เป็นตัวอย่างไม่ดี การขับรถด้วยอัตราความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดตามถนนสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้าน เป็นต้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวหากไม่มีการแก้ไขก็จะส่งผลเสียต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นและเอกลักษณ์ความเป็นไทยในที่สุด ดังนั้นทั้งรัฐและประชาชนทุกคนควรส่งเสริมให้วัยรุ่นรู้จักการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการเลือกรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศที่ดีมีความสอดคล้องกับสังคมไทยมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชน และสังคมในการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและมีความรับผิดชอบที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นการศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม ความนึกคิด ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถส่งเสริมค่านิยม ความนึกคิด ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถส่งเสริมความรู้และสติปัญญาที่จะเอื้ออำนวยให้คนปรับตัว กำกับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย

สุเทพ การุณย์สัจจกร (2526: 38-39) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรมไว้หลายๆด้านดังนี้

1. การศึกษาช่วยจรโลงวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อเป็นสมบัติกลางแก่พลเมืองต่อไป เช่น การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและวรรณคดีไทยไว้สอนแก่พลเมืองของประเทศ การใช้ภาษาไทยเป็นภาษาสื่อความหมายทั่วประเทศ เพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของชาติหรือสอนให้รู้จักรักษาสาธารณสมบัติ เช่น วัฒนาอาราม เพื่อเป็นคู่ขวัญของประเทศไทยสืบไป

2. การศึกษาช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในส่วนที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

3. การศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ยืนยงต่อไป บางท่านอาจเรียกการศึกษาในลักษณะนี้ว่าสังคมประกิด คือสังคมมีหน้าที่ถ่ายทอดการศึกษาให้กับสมาชิกในสังคมตามรูปแบบที่สังคมต้องการ นั่นคือ ถ่ายทอดคคิธรรม เนติธรรม วัตถุประสงค์ธรรม และสหธรรม เพื่อให้ดำเนินไปตามปทัสถาน (Norms) ถ้าขาดการศึกษาก็ยากที่วัฒนธรรมจะพัฒนาได้ ก็จะมีสะดุดอยู่กับที่และเสื่อม

ทราลงในที่สุดและสังคมก็จะอยู่อย่างไม่มีระเบียบ นอกจากนี้การจัดสอนนาฏศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม ดุริยางคศิลป์ หรือวรรณกรรม ก็เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วย

4. การศึกษาทำหน้าที่ปลูกฝัง (implantation) วัฒนธรรมอันดีงามให้แก่พลเมืองสำหรับประเทศไทย รัฐบาลตระหนักในความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมของชาติ จึงได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมไทยอีก ทางหนึ่ง

ในส่วนของภาครัฐซึ่งมีความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ตลอดมาจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาวัฒนธรรมไทยตลอดในการการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในปีการศึกษา 2551 ไว้ในข้อที่ 5 มีใจความว่า มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และในคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นลักษณะของคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และได้สรุปสาระคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยในข้อที่ 8 คือรักความเป็นไทย หมายถึง เข้าใจ ห่วงแหนกความเป็นไทยซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคม ทำให้ทุกศาสนา สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริต และมโนสุจริตเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และความอ่อนน้อมถ่อมตน ในปีการศึกษา 2554 ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยในมาตรฐานที่ 3 การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ ข้อที่ 3.3.2 กำหนดไว้ว่าหลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทยให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริตมีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก ครูถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมาชิกของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสังคมศึกษาเป็นผู้สอน

วิชาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพและสังคม สอนให้คนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักสิทธิและหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม และธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและศาสนาตามระบอบของสังคม ดังที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551: 5-7) ดังนี้

1. หลักการ เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อเป็นเอกภาพของชาติมีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล

2. จุดมุ่งหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

โดยส่วนของเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ครอบคลุมทั้ง 5 สาระ ได้แก่ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะในสาระที่ 2 คือ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่มีทั้งด้านที่เป็นความเชื่อ ประเพณี อุดมการณ์ และด้านวัตถุ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมฯหนึ่งขึ้นและยังเป็นไปตามประเภทของวัฒนธรรมไทย 4 ประเภทคือ สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตถุธรรมตามการแบ่งของวัฒนธรรมไทย พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพ.ศ.2499 โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรโดยใช้หลักดังกล่าวสรุปเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมดังนี้

1. คำสอนและหลักในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลในสถาบันต่างๆ มารยาทและพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

2. แนวทางในการดำเนินชีวิตตามค่านิยมของสังคมไทย

3. การปฏิบัติตามกฎหมายในสังคม

4. ศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ

5. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการเลือกรับวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสังคม

ในการสอนวัฒนธรรมครูสามารถสอนได้หลายวิธีตามที่ สุจริต เพียรชอบ (2514: 110-111) ได้กล่าวไว้ ได้แก่ การสอนในชั้นเรียน หรือการสอดแทรกในวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจัดกิจกรรมในรูปชุมนุมต่างๆ เช่น ชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมภาษาไทย หรือชุมนุมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การทัศนศึกษานอกสถานที่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่นนอกจากการสอนแล้วการปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่างของครูก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดความศรัทธาและนำไปปฏิบัติตามที่พระราชวรมนี (2526: 101) กล่าวว่า การสอนสิ่งใดก็ตามผู้สอนจะต้องทำได้ด้วย การสอนนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อสอนเขาแต่ตัวเองทำอีกอย่างหนึ่ง ผู้ถูกสอนย่อมเกิดความสับสน ดังนั้นในการสอนวัฒนธรรมไทยควรควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้เหมาะสมเช่นการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมเสมอๆเพื่อให้นักเรียนเกิดศรัทธา ยอมรับในสิ่งที่สอนและนำไปปฏิบัติตาม

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทั้งในด้านของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและรวมไปถึงการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู โดยจะนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาและปลูกฝังให้รู้จักการเลือกรับวัฒนธรรม รู้จักรักษาและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยที่ดี เพื่อเติบโตเป็นคนไทยยุคใหม่ที่สามารถดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุขและพร้อมจะปฏิบัติสิ่งดีงามเพื่อการพัฒนาประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา ในด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมร่วมกับชุมชนและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือครูสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในระดับมัธยมศึกษา
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัศึกษามี 8 ด้านคือ
 - 2.1 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 - 2.2 วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.3 การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

- 2.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.5 การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน
- 2.6 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู
- 2.7 สื่อการเรียนการสอนวัฒนธรรม
- 2.8 การวัดและการประเมินผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วัฒนธรรมไทย หมายถึง เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่ได้วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตถุประสงค์

แนวทางการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำผลการศึกษาค้นคว้าของครูสังคมศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมไทย การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมร่วมกับชุมชน การปฏิบัติตนของครู สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล

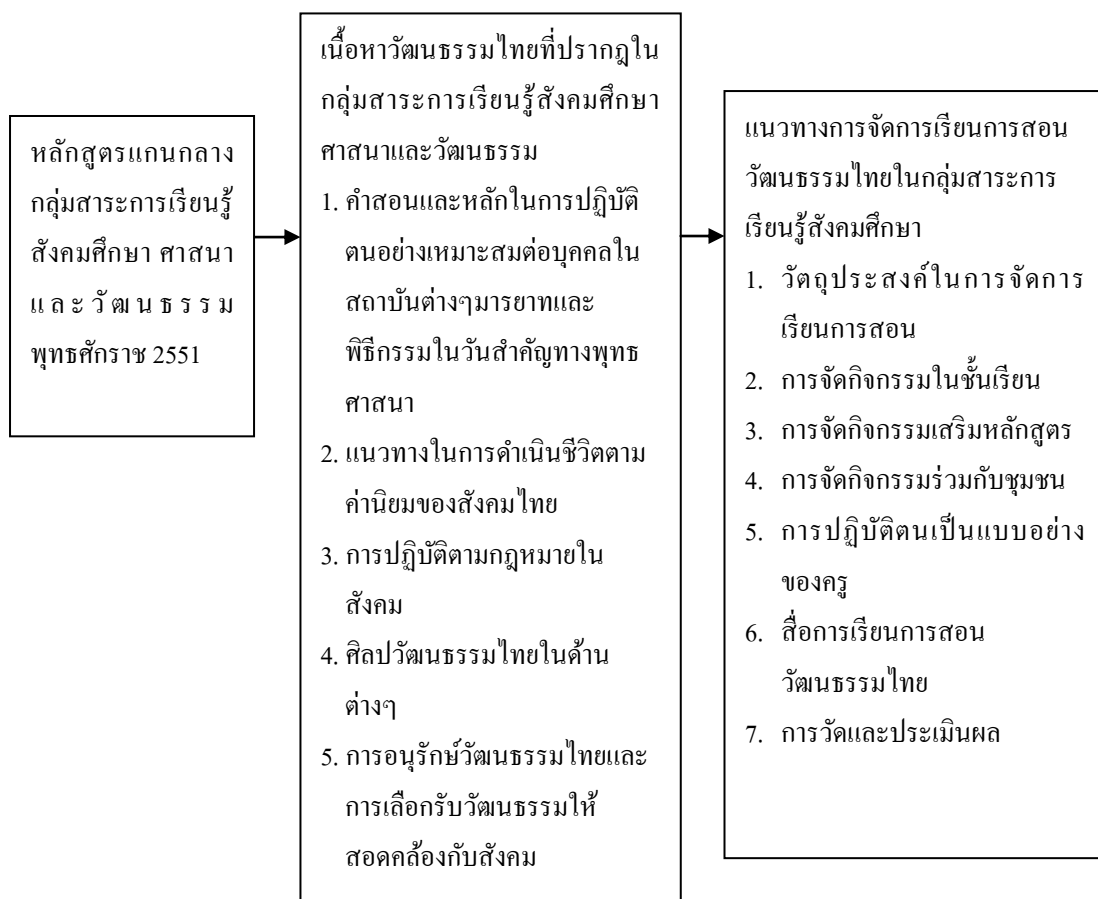
การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน หมายถึง รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาวัฒนธรรมไทยตามหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เสริมสร้างความเข้าใจ โดยกิจกรรมที่จัดมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยตามหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยมาปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นภายนอกโรงเรียน

ครูสังคมศึกษา หมายถึง ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

- 1.1 ความหมาย
- 1.2 องค์ประกอบของวัฒนธรรม
- 1.3 ลักษณะของวัฒนธรรม
- 1.4 กระบวนการทางวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรมไทย

- 2.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย
- 2.2 ลักษณะของวัฒนธรรมไทย
- 2.3 ประเภทของวัฒนธรรมไทย
- 2.4 การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
- 2.5 การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม
- 2.6 วัฒนธรรมต่างชาติและการเลือกรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสังคม

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเนื้อหาวัฒนธรรมไทย

- 3.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
- 3.2 หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3.3 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม

- 3.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนไทย

4. การสอน ถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรม

- 4.1 บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย
 - 4.1.1 การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
 - 4.1.2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมร่วมกับชุมชน
- 4.2 ตัวอย่างการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมของครูต้นแบบสังคมศึกษา
- 4.3 สื่อที่เกี่ยวข้องกับการสอนวัฒนธรรม

- 4.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวัฒนธรรม
- 5. บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1. ความหมาย

เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” มาจากภาษาอังกฤษคำว่า “Culture” คำนี้มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละตินมีความหมายว่าการเพาะปลูกให้เจริญออกงามคำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาไทยเป็นคำที่ได้จากการรวมคำ 2 คำเข้าด้วยกันได้แก่

วัฒนธรรม ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง
 ธรรม ซึ่งในที่นี้หมายถึง กฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ

พระยาอนุนมานราชชน (กองวัฒนธรรม กรมศาสนา ม.ป.ป.: 6) กล่าวว่าวัฒนธรรมคือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2532:16) ได้ให้ความหมายของ วัฒนธรรมว่าหมายถึง ผลรวมแห่งการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ของสังคมนั้นๆ วิทยาการต่างๆ ทุกสาขาเมื่อกลมกลืนเข้าสู่วิถีชีวิตของประชาชนแล้วก็จัดเข้าใน วัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น”

ประสาธ หลักศิลา (2514: 104) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์นำมาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและเพื่อปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิต ของคน

เฉลียว บุรีภักดี (2526: 60) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตทุกด้าน ของทั้งมวลในสังคม รวมถึงวิธีการทำสิ่งต่างๆ ทุกอย่างทั้งหมด ทั้งสิ้นตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีการ แต่งกาย วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิถีแสวงหาความสุขทางใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต ทั้งเครื่องมือเครื่องใช้หรือวัตถุ สิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้ เพื่อการเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมด้วย

จ้านง ทองประเสริฐ (2527: 2) ได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” หมายความว่า “ธรรม คือ ความเจริญ” หรือ “ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ” นั้นแสดงให้เห็นว่ามีใช้ลักษณะที่อยู่กับที่ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ แต่การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับสิ่งใดที่อยู่กับที่สิ่งนั้นไม่ชื่อว่า “วัฒนธรรม” คือ “เจริญ” วัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับกาลเวลาเสมอ

ศีกฤทธิ์ ปราโมช (2530: 3-4) กล่าวว่าวัฒนธรรมนั้นมันเป็นสิ่งผูกพัน ใกล้ชิดกับอารยธรรม ความเจริญในทางจิตใจและในทางวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางวัตถุในเรื่องการทำมาหากินต่างๆ คือ คนเราเมื่อมีอารยธรรม มีความเจริญแล้วก็เปลี่ยนสภาพป่ามาอยู่เมือง มีความเป็นอยู่ มีชีวิตจิตใจ มีการทำมาหากินที่สะดวกสบายขึ้น ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง เมื่อมีความมั่นคงในชีวิต อันเนื่องมาจากอารยธรรมแล้ววัฒนธรรมก็ย่อมเกิดเพราะมนุษย์จะมีเวลาพิจารณาที่จะมองที่จะเลือกเฟ้นและตัดสินใจว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดสวยงาม สิ่งใดน่าเกลียด สิ่งใดเป็นความประพจน์ที่ควรประพจน์ สิ่งใดที่ควรเว้น การตัดสินใจและการเลือกเฟ้นนี้ คือ วัฒนธรรมที่เกิดจากวัฒนธรรม และเมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องตัดสินใจแน่วแน่แล้วก็ปลูกฝังเอาไว้ คือ ถือเป็นประเพณีขนบธรรมเนียมหรือระเบียบแบบแผน

ประไพพรรณ โกศัยสุนทร (2535: 7) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตของคนในสังคม อนึ่งการที่มนุษย์จะมีวัฒนธรรมได้ก็ด้วยการเรียนรู้จากคนทั้งที่มีชีวิตอยู่หรือที่ตายไปแล้วโดยรับรู้เป็นมรดกตกทอดกันมาชั่วลูกชั่วหลานเป็นลำดับ ดังนั้น มรดกจึงจัดเป็นวัฒนธรรม

พวงผกา คูโรวาท (2539: 37) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เพราะคำว่าวัฒนธรรมมาจากคำบาลีว่า “วทุฒน” ซึ่งแปลว่า เจริญงอกงาม คำว่า “ธรรม” มาจากภาษาสันสกฤต “ธรม” หมายถึง ความดี

ณอมมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2541: 47-48) กล่าวว่าวัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมาก หมายความว่ารวมทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อช่วยในการดำรงชีวิตอยู่ในโลก อาจเป็นวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นใช้สอยตลอดจนความรู้และเทคโนโลยีวิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถทำเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม รวมทั้งกฎข้อบังคับความประพฤติต่างๆ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม จริยธรรม ศาสนา ความเชื่อ ศิลปหัตถกรรม เป็นต้น สิ่งที่มีมนุษย์คิดประดิษฐ์ขึ้นมาจะ เป็นวัฒนธรรมได้ก็ต่อเมื่อคนในส่วนใหญ่ในกลุ่มสังคมเดียวกันนั้นเห็นชอบและรับไปใช้ร่วมกัน วัฒนธรรมจึงเป็นแบบแผนในชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมหนึ่ง ซึ่งคนในสังคมอื่นจะเห็นว่าดีหรือไม่ก็ตามแต่ถ้าคนในสังคมนั้นยอมรับที่จะเป็นอยู่ด้วยชีวิตแบบนั้นแล้วนั่นก็คือวัฒนธรรมของสังคมนั้น วัฒนธรรมในความหมายทางวิชาการจึงไม่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามหรือสิ่งดีงาม

อุทัย หิรัญโต (อ้างใน ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2551: 4) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ มรดกทางสังคมที่ได้ตกทอดมาเป็นสมบัติของมนุษย์ในสมัยปัจจุบันและนำมาใช้ในการครองชีวิตเป็นแบบแผนแห่งการครองชีวิต (Design of Living) หมายความว่า วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับที่ทำการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ลงไปว่า จะต้องทำอะไรและอย่างไร คิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร อะไรดี อะไรชั่ว วัฒนธรรมมิได้หมายความถึงการเป็นผู้ประพฤติงานได้เหมาะสมหรือความเป็นผู้มีจิตใจสูงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างและรับปฏิบัติสืบต่อมา

Zelznich (1973: 56) ได้ให้ความหมายวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคมที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณีและความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

Webster's New Collegiate Dictionary (1975: 314) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมคือการพัฒนาสติปัญญาและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีด้วยการศึกษาและหัดมาเป็นอย่างดีเป็นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งรวมทั้งการพูด การคิด การกระทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละคนว่าได้รับรู้ได้เพียงใด

Tylor (Tylor: 1871: 1 อ้างใน Horton and Hunt 1976: 46) ได้ให้นิยามที่เป็นที่รู้จักกันดีและยอมรับอย่างแพร่หลายจนกระทั่งปัจจุบันความว่า “วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งได้มาจากการเรียนรู้ของสังคมและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการใช้สิ่งนั้นๆ สมาชิกในสังคมจะได้รับวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมและเขาอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อเป็นมรดกแก่คนรุ่นต่อไป”

Kroeber (อ้างในสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549: 27) นิยามวัฒนธรรมไว้ดังนี้ วัฒนธรรมประกอบไปด้วยแบบแผนพฤติกรรมที่ได้มาโดยการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยใช้ระบบสัญลักษณ์นั้น เป็นผลสำเร็จที่แตกต่างกันไปในกลุ่มชนต่างๆ วัฒนธรรมยังรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมยังประกอบไปด้วยความคิด ตามประเพณี (ที่มีประวัติศาสตร์และมีการเลือกมาจากหลายๆแหล่ง) และค่านิยมที่ติดตามมา ระบบวัฒนธรรมนั้น อาจพิจารณาในแง่หนึ่งว่าเป็นผลผลิตของการกระทำและในอีกแง่หนึ่งมันป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการกระทำต่อไป

White (อ้างใน อธิธา สุนทรโรทก, 2545: 181-195) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนิยามวัฒนธรรม บนพื้นฐานแนวคิดวิวัฒนาการที่เขามองว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้นในกระบวนการวิวัฒนาการทางชีววิทยาและเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ววัฒนธรรมก็มีชีวิตและเคลื่อนไหวของมันเองและที่สำคัญคือ วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมการใช้สัญลักษณ์ซึ่งเฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่สามารถสร้างและกำหนดความหมายสัญลักษณ์ได้ โดยไว้ที่ได้อธิบายแนวคิดในการมองวัฒนธรรมที่ได้ช่วยขจัดปัญหา

ที่เกิดจากลักษณะที่เป็น “นามธรรม” ของวัฒนธรรมและประเด็นปัญหาในการแยกแยะเนื้อหา
ระหว่างจิตวิทยากับวัฒนธรรมที่เป็นปัญหาสำคัญที่นักมานุษยวิทยาประสบอยู่ในขณะนั้น

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็น
ภาษา ภูมิปัญญา ประเพณีรวมถึงวิทยาการต่างๆ ที่สร้างความเจริญให้แก่คนในสังคมนั้นๆ และเป็น
ส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต สามารถเรียนรู้โดยการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ ไม่มี
ความคงที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดตามสภาพสังคม

2. องค์ประกอบของวัฒนธรรม

สมจิตต์ สิทธิชัย (2517: 101) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่ามี
องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1) การรับรู้ คือการที่จะบอกได้ว่าอะไรเป็นอะไรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในโลกนี้
เกิดจาก

1.1 การศึกษาเล่าเรียน

1.2 ความเชื่อเทวดา ภูตผีและโชคกลาง

1.3 ความเชื่อในทฤษฎีทางวิทยาการและวิทยาศาสตร์ต่างๆ

1.4 ความเชื่อที่จะนำประโยชน์มาใช้ในโลกปัจจุบันอันเรียกว่าเทคโนโลยี

2) การยอมรับของคนส่วนใหญ่จะประกอบด้วยค่านิยมและกฎเกณฑ์สำหรับ
การประพฤติบางประการเพื่อควบคุมการกระทำของตนเอง ซึ่งบางที่เรียกสิ่งนี้ว่าอุดมการณ์และ
อุดมการณ์เหล่านี้ควบคุมการกระทำของโลกปัจจุบันอยู่มากทีเดียว

3) ด้านวัตถุ เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ หนังสือ เสื้อผ้า สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ต่างๆ
บรรดาวัตถุทั้งหลายนี้ดูจะแสดงความหมายทางวัฒนธรรมมากและสิ่งเดียวกันอาจมีความหมาย
แตกต่างกันมากในแต่ละสังคมและสังคมทั้งหลายก็จะแตกต่างกันมากในด้านวัตถุ

ปพานิ วิถีพัฒนา (2523: 23) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ 4 ประการคือ

1) องค์คติหรือมโนทัศน์ คือ ความเชื่อแนวคิดและอุดมการณ์ต่างๆ ซึ่งในแต่ละ
กลุ่มชนจะมีมาตรฐานในการคิดและการตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม

2) องค์พิธีการ คือ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่างๆ
และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแต่ละวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป
บ้างตามสภาพของสังคม

3) องค์การ คือ กลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบ
แบบแผนมีวัตถุประสงค์กฎเกณฑ์และวิธีการดำเนินงานที่แน่นอน

4) องค์วัตถุ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายที่สัมผัส จับต้องได้ ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว ไม้ โลหะ เครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข มาตรการ ชั่ง ตวง วัด อันเป็นสัญลักษณ์ในการติดต่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2527: 142-151) ได้อธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่า จะต้องมิสถาบันทางสังคม สรุปได้ดังนี้

1) สถาบันครอบครัว คือ แบบในการคิดการกระทำระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการแต่งงาน เลี้ยงดูและอบรมลูกหรือระหว่างที่เป็นญาติ

2) สถาบันเกษตร ได้แก่ แบบในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการทำมาหากินเพื่อการดำรงชีพ การผลิตสินค้า การจำหน่ายแจกสินค้าและบริการ เช่น ทำนา ทำไร่ ฯลฯ

3) สถาบันเพื่อการศึกษา ได้แก่ แบบในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน หรือถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม เช่น กฎระเบียบ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ

4) สถาบันการเมืองการปกครอง ได้แก่ แบบในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการอยู่ร่วมอย่างสงบสุข แบบการตัดสินใจร่วมกัน ทำงานร่วมกัน

5) สถาบันทางศาสนา ได้แก่ แบบความคิดในการกระทำเกี่ยวกับตัวมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เช่น การนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นต้น

6) สถาบันภาษาและการสื่อสาร ได้แก่ แนวคิดในการกระทำเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยสัญลักษณ์และเครื่องมือต่างๆ

7) สถาบันศิลปะและนันทนาการ ได้แก่ แบบในการกระทำเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างความสวยงาม ความไพเราะ เช่น วรรณกรรม นาฏกรรม กีฬา เป็นต้น

8) สถาบันอนามัย ได้แก่ แบบในการคิดการกระทำเกี่ยวกับการบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยให้ร่างกายมีความแข็งแรง ปราศจากโรคภัย

9) สถาบันการขนส่งและคมนาคม ได้แก่แบบการคิดการกระทำเกี่ยวกับการสัญจรไปมา การเคลื่อนย้ายสิ่งของเช่น การใช้รถ ใช้สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

10) สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่แนวคิดในการกระทำเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้น ความรู้วิชาการต่างๆ ของกินของใช้ประเภทต่างๆ

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (2534: 37) ได้กล่าวองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) วัฒนธรรมส่วนที่มองเห็น (วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นองค์วัตถุ) เช่น การแสดง การฟ้อนรำทำเพลง เครื่องถ้วยโถโอชาม เครื่องเย็บปักถักร้อย การวาดเขียน สถาปัตยกรรม พิธีกรรม และพิธีการ ตลอดจนรูปแบบของการทำมาหากินและร่วมมือต่างๆ

2) วัฒนธรรมส่วนที่มองไม่เห็น (วัฒนธรรมที่เป็นองค์ความเชื่อหรือคุณค่า) เช่น เรื่องคนคิดอย่างไรกับธรรมชาติกับสังคมและกับตนเอง ซึ่งเรียกว่าคุณค่าและคุณค่าตัวนี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม

ในการมองวัฒนธรรมทั้งระบบ White (อ้างในสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549: 29) ได้แบ่งระบบวัฒนธรรมออกเป็น 4 ส่วนได้แก่

1) ส่วนที่เป็นระบบความคิด (ideological component) ได้แก่ความเชื่อและปรัชญา เช่นเชื่อว่าโลกกลม เชื่อว่านรกเป็นต้วนำโซคร้ายหรือเชื่อว่ามนุษย์มีวิญญาณ เป็นต้น

2) ส่วนที่เป็นระบบสังคม (Sociological component) เช่นประเพณี สถาบัน กฎเกณฑ์และแบบแผนพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นต้น

3) ส่วนที่เป็นระบบความรู้สึก (Sentimental or Attitudinal Component)

4) ส่วนที่เป็นเทคโนโลยี (Technological Component)

Robert Wonsler (2007: 9-15) แบ่งองค์ประกอบของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) สัญลักษณ์ เช่นสัญลักษณ์ไฟจราจรหรือโลโก้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการแสดงให้เห็นถึงสิ่งๆหนึ่ง

2) ภาษา เป็นระบบการสื่อสารโดยใช้คำพูด ท่าทาง และสัญลักษณ์ที่เขียน

3) ค่านิยม เป็นความเชื่อร่วมกันของคนในสังคมที่นำมาพิจารณาว่าสิ่งใดมีคุณค่าหรือเป็นที่พึงปรารถนาแนวทางในการสร้างบรรทัดฐาน กฎที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและคนในสังคมให้การยอมรับ

4) บรรทัดฐาน สามารถเป็นลายลักษณ์อักษรได้เช่นกฎหมาย (ซึ่งกำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ผิดกฎหมายในสังคม) หรือกฎกติกาที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

จากนิยามขององค์ประกอบของวัฒนธรรมดังกล่าวสรุปได้ว่าองค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบหลักคือ องค์ประกอบที่มองเห็นหรือจับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้สึกนึกคิดที่จะเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและการปฏิบัติตนของคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีทั้งที่เป็นเรื่องของความเชื่อ ศาสนา หรือปรัชญา กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของสังคม องค์ประกอบที่มองเห็นและจับต้องได้ เช่น พิธีการ การแสดง งานศิลปะต่างๆ สถาบันหรือสมาคมต่างๆ

3. ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรมมีสองด้านคู่กันเสมอคือด้านที่เกี่ยวกับจิตใจ ได้แก่ความคิด ทักษะกับด้านที่เป็นสิ่งมีตัวตน ได้แก่ วัตถุ และการแสดงความรู้สึกให้เห็น ทั้งสองส่วนนี้มีความสำคัญจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ ดังตัวอย่างเช่น การทำงานกับดินทำให้มนุษย์ติดเกี่ยวกับ

เครื่องปั้นดินเผาหรือปฏิทินที่ใช้กันก็เป็นผลพลอยได้จากการเพาะปลูกที่มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับลมฟ้าอากาศ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงไม่ได้ประกอบด้วยความคิดเท่านั้น ทักษะคิด การกระทำที่เห็นได้และวัตถุต่างก็เป็นวัฒนธรรมเช่นกัน

ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2522: 11-12) ได้กล่าวคำสำคัญลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1) วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ มิใช่เกิดจากสัญชาตญาณ
2) วัฒนธรรมเกิดจากการถ่ายทอด คือการอบรมสั่งสอนอบรมให้การศึกษาแก่คนรุ่นหลังปฏิบัติสืบต่อกันมา

3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมยึดถือปฏิบัติร่วมกันเป็นระเบียบประเพณีนิยม
4) วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติต่อกันในสังคม
5) วัฒนธรรมอ้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม
6) วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ประชญา ค่านิยม ศิลปะ ดนตรี ศิลปกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น

7) วัฒนธรรมเป็นผลงานของมนุษย์ มีสาขามนุษยศาสตร์ ศิลปะ อุตสาหกรรม คหกรรมและสาขาที่พำนักนันทนาการ เป็นต้น

บุญเลิศ ราโชติ (2535: 18-22) ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไปไว้ดังนี้

1) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนของการดำรงชีวิตในสังคม เพราะวัฒนธรรมหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและความจำเป็นของสังคม เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์

2) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมทุกชาติทุกสังคมสามารถถ่ายทอดซึ่งกันและกัน พ่อแม่ ถ่ายทอดให้ลูก ครูถ่ายทอดความรู้ความคิด ความเข้าใจหรือหลักวิชาการ การปฏิบัติงานและแก้ปัญหาให้ศิษย์ สถาบันต่างๆถ่ายทอดให้แก่สมาชิก สิ่งที่ได้รับรู้และนำมาปฏิบัติ นั่นคือ วัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้

3) วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาในสังคมและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วนำมาปฏิบัติถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้แก่คนรุ่นหลังนำไปปฏิบัติติดต่อกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นมรดกของสังคม

4) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกสิ่งทุกอย่างรวมทั้งวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะความรู้และแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นวัฒนธรรมคือ วิถีชีวิตของมนุษย์ซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไม่คงที่

5) วัฒนธรรมมีลักษณะให้สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมเพราะวัฒนธรรมเป็นแนวปฏิบัติและข้อกำหนดของสังคม บุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติและยอมรับกฎระเบียบแนวปฏิบัติของสังคมนั้น ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเชิงบังคับ

6) วัฒนธรรมเป็นการบูรณาการของสังคม เมื่อแยกองค์ประกอบของวัฒนธรรมและองค์ประกอบทางวัตถุ พิธีการ องค์กร และองค์คติ ทั้งหลายด้านล้วนแต่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการในทางที่ดีของมนุษย์ให้มวลมนุษย์เป็นคนที่สมบูรณ์และอยู่ด้วยกันอย่างผาสุก ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นการบูรณาการของสังคม

ประเวศ วะสี (2539: 9-12) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ ชุมชนและกระบวนการพัฒนาสังคม เพื่อทำให้เกิดความเข้มแข็ง ความสมดุลและผดุงศีลธรรมของสังคมและวัฒนธรรม 8 ประการดังนี้

1) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีความหลากหลายมีการกระจายอำนาจรัฐและอำนาจเงิน ไปสู่ชุมชน เพื่อให้เป็นการส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย

2) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องกระจายรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

3) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมเกียรติยศและศักดิ์ศรีของชุมชนในท้องถิ่น

4) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีความบูรณาการเชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองสภาพจิตใจและสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกัน

5) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องสร้างความผสมผสานสอดคล้องระหว่างมนุษย์สังคมสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกันและจะต้องให้มีความสมดุลอันยั่งยืน

6) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้งให้สำนึกถึงคุณค่าวัตถุปุชนียสถาน วัด อาราม เจดีย์ และคุณค่าของคุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบกฎหมายของสังคม เป็นต้น

7) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมเพื่อจะเกิดการถ่วงดุลอำนาจในสังคมและฟื้นฟูให้เป็นแนวปฏิบัติของชุมชน เมื่อมีแนวปฏิบัติวัฒนธรรมแล้วจะทำให้เกิดองค์กร เมื่อมีองค์กรจะทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็งขึ้น

8) ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องเป็นการผดุงศีลธรรมของสังคมอันเป็นเรื่องเกี่ยวกับความถูกต้องทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของ “วิถีชีวิต”

เณรมาลัย ราชภัณฑารักษ์ (2541: 50-52) สรุปว่าวัฒนธรรมมีลักษณะสำคัญซึ่งอาจแยกกล่าวได้ดังนี้

1) วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้ (Learn Behavior)

พฤติกรรมของมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้เกือบทั้งสิ้น พฤติกรรมที่ไม่ต้องเรียนรู้ได้แก่ การหายใจ การกระพริบตา การไอ การจามและอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับทางชีวภาพ พฤติกรรมซึ่งไม่เกี่ยวกับทางชีวภาพเป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น เช่น กริยาท่าทาง การพูด การเขียน การแต่งกาย มารยาทต่างๆ การใช้เครื่องดนตรี เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยการเรียนรู้เท่านั้นถึงจะทำได้ การที่มนุษย์สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมได้ก็เพราะสามารถติดต่อทำความเข้าใจกัน โดยใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดก็คือภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ถ้ามนุษย์ถูกแยกจากเพื่อนมนุษย์อื่นและไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนก็จะไม่สามารถทำสิ่งต่างๆตามแบบแผนของมนุษย์ได้ นั่นก็คือมนุษย์จะต้องเกิดและเติบโตในกลุ่มสังคม ได้เรียนรู้วัฒนธรรมจึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์สร้างวัฒนธรรมแต่ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมก็สร้างมนุษย์ได้”

2) วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of Life)

ในทางสังคมศาสตร์กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆที่มนุษย์กระทำไม่ว่าจะเป็นการแปร่งฟัน สวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับตลอดจนการเล่นกีฬา ดูโทรทัศน์ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรจะเป็นอย่างไร ฉะนั้นกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การติดต่อสัมพันธ์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

3) วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม (Social Heritage)

มนุษย์ที่เกิดและเติบโตขึ้นมาในสังคมใด ก็จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เป็นมรดกตกทอดกันมาตามลำดับ มนุษย์ที่เกิดรุ่นต่อๆมาไม่จำเป็นต้องคิดสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ เพียงแต่เรียนรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางภูมิศาสตร์และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น คิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆหรือแม้แต่ภาษาก็ต้องมีศัพท์สำนวน ไวยากรณ์ เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ความคิดได้อย่างกว้างขวาง

4) วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่เหนืออินทรีย์ (The Superorganic)

คำว่า “The Superorganic” นี้ Herbert Spencer เป็นผู้นำมาใช้ในบทความของเขา และ A.L. Kroeber ได้ย้ำในชื่อนี้เป็นคนต่อมา Kroeber อธิบายว่าวัฒนธรรมเป็นลักษณะเหนือ

อินทรีย์ โดยให้เหตุผลว่าแนวคิดวัฒนธรรมนั้นสามารถนำไปใช้กับสิ่งมีชีวิตแต่ไม่ควรนำแนวคิดวิวัฒนาการไปใช้กับเรื่องของสังคมวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลทางอินทรีย์นั้นการจะมีลักษณะใหม่ๆ เกิดขึ้นได้ จะต้องสูญเสียอวัยวะหรือความสามารถที่มีอยู่แต่เดิมไป แต่เรื่องสังคมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการสะสมเพิ่มพูน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (อ้างใน กัทริยา งามมุข, 2544: 15-16) กล่าวว่าลักษณะของวัฒนธรรมจะต้องประกอบไปด้วย

1) วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็น หมายความว่า วัฒนธรรมมีความจำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ เนื่องจากสังคมกับวัฒนธรรมไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้ถ้าปราศจากวัฒนธรรมมนุษย์ก็ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้

2) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายความว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาเองหรือติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด ไม่ใช่เกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม นิสัยหรือความสามารถต่างๆของมนุษย์ แต่มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาแล้วกำหนดความหมายสัญลักษณ์หน้าทีของสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากสมาชิกได้ยอมรับเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม

3) วัฒนธรรมมีการยอมรับร่วมกัน เมื่อมนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาภายในสังคมตามความจำเป็นและความเหมาะสมของสังคมนั้นๆแล้ว วัฒนธรรมนั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับเห็นพ้องต้องกันของสังคมส่วนใหญ่ในสังคม เพราะจะทำให้วัฒนธรรมอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

4) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ การที่มนุษย์รู้จักวัฒนธรรมหรือปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้นเกิดการเรียนรู้ไม่ใช่เกิดจากสัญชาตญาณ เช่น กิริยามารยาท การพูดจา ทักทาย เกิดจากการเรียนรู้ทั้งนั้น จนมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลในสังคมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นสมาชิกของสังคม

5) วัฒนธรรมต้องมีการถ่ายทอด หมายความว่า วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจะดำรงอยู่ในสังคมมนุษย์ได้นั้น นอกจากการเรียนรู้ของสมาชิกแล้ว มนุษย์ยังมีวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกรุ่นหลังๆ ให้ปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น พ่อแม่อบรมสั่งสอนวัฒนธรรมต่างๆแก่บุตรหลานของตน หรือ สมาชิกได้รับการถ่ายทอดจากโรงเรียน โดยตรงหรืออาจจะได้รับการถ่ายทอดทางอ้อม เช่น ได้รับการแพร่กระจายวัฒนธรรมทางสื่อสารมวลชน เป็นต้น

6) วัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบว่าวัฒนธรรมของสังคมใดดีกว่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละวัฒนธรรมมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมเป็นผู้สร้างขึ้นและยอมรับนำประพฤติปฏิบัติกัน แนวความคิดที่ว่าวัฒนธรรมมีส่วนเหมาะสมในสังคมในสังคมของตนนั้นเรียกว่า วัฒนธรรมสัมพัทธ์ (Cultural Relativism) ส่วนสมาชิกบางคนในสังคมอาจจะเห็นว่า

วัฒนธรรมของตนดีกว่าวัฒนธรรมของสังคมอื่น สมาชิกแบบนี้เรียกว่าสมาชิกที่มีแนวความคิดแบบคติชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ (Ethnocentrism)

7) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ หมายความว่า วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางสังคม เนื่องจากสังคมไม่ได้หยุดนิ่ง วัฒนธรรมก็จะมี การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเช่นกัน ซึ่งเราอาจจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ว่าวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยสมัยก่อนได้เปลี่ยนแปลงมาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงมักเป็นไปได้ 2 วิธีคือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคม เช่น การประดิษฐ์คิดค้น และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกสังคม เช่น การยืมวัฒนธรรมหรือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในสังคม ทั้งนี้เกิดจากการติดต่อทางวัฒนธรรม

8) วัฒนธรรมอาจจะสลายไปได้ หมายถึง วัฒนธรรมในสังคมนั้นเมื่อไม่มีการถ่ายทอดสืบต่อแล้ว วัฒนธรรมนั้นจะสลายหรือตายไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมจะมีชีวิตอยู่เมื่อยังมีมนุษย์และสังคมอยู่ บางครั้งเราไม่ทราบว่าวัฒนธรรมในสมัยก่อนเป็นอย่างไร เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่สมบูรณ์ เช่น วัฒนธรรมของอาณาจักรน่านเจ้า อาณาจักรขอม เป็นต้น บางครั้งเราอาจจะเห็นว่าวัฒนธรรมหนึ่งอาจจะถูกกลืนจากอีกวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่าหรือรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาทั้งหมดทำให้วัฒนธรรมเดิมค่อยๆหายไป

9) วัฒนธรรมเป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง เราอาจจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางการดำเนินชีวิตเข้าด้วยกัน หรือที่เรียกว่าแบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งประกอบขึ้นจากส่วนต่างๆ เช่น แบบแผนของการรับประทานอาหารจะประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆเช่น ถ้วย จาน ช้อน โตะ แก้ว อ้อ อาหาร และแก้วนํ้า เป็นต้น นอกจากนี้เรารู้ว่าแบบแผนวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมรวมหรือวัฒนธรรมใหญ่แล้ว เราอาจแบ่งวัฒนธรรมย่อยๆได้อีก เพราะว่าภายในสังคมยากที่จะมีวัฒนธรรมเดียวกันหมด แต่อาจจะแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น วัฒนธรรมไทยตามภาคต่างๆ วัฒนธรรมย่อยทางชาติพันธุ์ (Ethnic Subculture) วัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น (Regional Subculture) วัฒนธรรมย่อยทางอายุ (Age Subculture) และวัฒนธรรมย่อยทางอาชีพ (Occupational Subculture) เป็นต้น

10) วัฒนธรรมเป็นสมบัติทางสังคม ข้อนี้อาจจะกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมไม่ได้เป็นของบุคคลหนึ่งในสังคมแต่เป็นของส่วนรวม จึงเป็นสมบัติของสมาชิกทุกคนเราย่อมจะทราบแล้วว่า วัฒนธรรมได้มีการถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นอื่นๆ วัฒนธรรมจากอดีตได้ตกทอดมาถึงปัจจุบัน จนเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมได้ปฏิบัติกัน

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545: 43-45) ได้กล่าวว่าลักษณะของวัฒนธรรมโดยธรรมชาติจะมีธรรมชาติเป็นเช่นเดียวกัน ดังนี้

1) วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองโดยธรรมชาติ หรือไม่ใช่สัญชาตญาณ แต่เป็นผลรวมของความคิดมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากการเรียนรู้จากธรรมชาติแล้ว มนุษย์ยังเรียนรู้วัฒนธรรมจากสังคมตนเอง จากครอบครัว เพื่อนฝูงและสถาบันทางสังคมอื่นๆ การเรียนรู้ทั้งหลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้น

2) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไปไม่มีสิ้นสุด เป็นสมบัติส่วนร่วมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชนร่วมกันทั้งนี้เพราะมนุษย์รู้จักจดจำและศึกษาอดีต สามารถนำอดีตมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังได้ นอกจากนี้มนุษย์สามารถใช้ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ต่อกัน ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นมรดกสู่คนรุ่นต่อไปได้

3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมนั้นๆ อยู่ร่วมกันได้ การกำหนดกฎเกณฑ์ การสร้างระเบียบปฏิบัติการต่างๆ ก็เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมนั้นๆ ฉะนั้น สมาชิกทุกคนจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามแบบฉบับของสังคมตน

4) วัฒนธรรมเป็นความพึงพอใจของมนุษยชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกที่จะปฏิบัติหรือประพฤติ เช่น การบริโภค การแต่งกาย และการสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

5) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บูรณาการและปรับได้ มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปเกี่ยวข้องและสามารถปรับวัฒนธรรมจากภายนอกให้เหมาะสมกับสังคมของตนได้ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเป็นบูรณาการของมนุษยชาติโดยส่วนรวม การหิบบิฮิมการชิมชั๊บและการหล่อหลอมวัฒนธรรม วัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่นหรือเผ่าพันธุ์เป็นธรรมชาติที่เกิดจากความต้องการของมนุษย์ด้วยกัน

6) วัฒนธรรมสิ้นสุดหรือตายได้ มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นเพื่อความผาสุกของมนุษย์เองฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงและคงอยู่ได้ตราบเท่าที่มนุษย์หรือสังคมต้องการ วัฒนธรรมที่มนุษย์ไม่ต้องการเป็นวัฒนธรรมที่พบจุดจบเรียกว่า วัฒนธรรมตาย (Dead Culture)

วัฒนธรรมทั้งสี่ส่วนนี้ต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากแต่ละส่วนก็มีบทบาทในกระบวนการวัฒนธรรมไม่เท่ากัน สำหรับไว้ที่แล้วส่วนเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ปัจจัยทางเทคโนโลยีจะกำหนดรูปแบบและเนื้อหา (from and content) ขององค์ประกอบวัฒนธรรมในส่วนของสังคม ความคิดและความรู้สึกและประสิทธิภาพของเทคโนโลยีทำให้วัฒนธรรมก้าวหน้าขึ้น

Embers (1977: 19-21) ได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมดังนี้

ประการแรก วัฒนธรรมเป็นศูนย์รวมความคิด โลกทัศน์ และค่านิยมทางสังคมและเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมในสังคมเดียวกัน ดังนั้นคนในสังคมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆได้ เช่นค่านิยมในการนับถือผู้อาวุโสในสังคมไทย การยกย่องให้เป็นพี่น้าที่ของผู้อาวุโสที่พึงมีต่อผู้อยู่น้อย เมื่อมีการรับประทานอาหารร่วมกัน ผู้อาวุโสจะต้องแสดงน้ำใจในการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรือเจ้ามือ เป็นต้น

ประการที่สอง วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมอันเกิดจากการสั่งสมและการเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา ดังนั้นคุณค่าทางจริยธรรมในการปฏิบัติตนของคนในสังคมจึงได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ครูอาจารย์และแบบอย่างอันดีงามของคนในสังคมและเป็นค่านิยมที่คนในสังคมพิจารณาเลือกโดยใช้วิจารณญาณ

ประการที่สาม วัฒนธรรมมีพื้นฐานจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbols) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดจากการใช้สัญลักษณ์ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีคุณสมบัติเหนือสัตว์โลกอื่นในการใช้ภาษาเป็นการสื่อสาร ถ่ายทอด สั่งสม ภาษาจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ ดังนั้นชีวิตประจำวันของมนุษย์เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆ

ประการที่สี่ วัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์พร้อมทั้งกำหนดแบบแผนในการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องมือให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและทรัพยากร นอกจากนี้วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

ประการที่ห้า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (diffusion) ซึ่งวัฒนธรรมของมวลมนุษย์จะมีการผสมผสานโดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในช่วงเวลาที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าสูงสุดจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ในลักษณะวัฒนธรรมตามไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบในปรากฏการณ์ “วัฒนธรรมล่า”(Culture Lag) ถ้าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้วัฒนธรรมแตกสลายได้และเป็นผลเสียแก่มนุษยชาติในการขาดความเป็นเอกลักษณ์ของชาติได้

จากนิยามของลักษณะของวัฒนธรรมดังกล่าวสรุปได้ว่าลักษณะของวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็น สิ่งของ แบบแผน หรือกฎระเบียบต่างๆ สามารถเรียนรู้ได้ เป็นสิ่งที่เป็นมรดกสืบทอดกันมา มีความจำเป็นต่อมนุษย์เพราะวัฒนธรรมมีหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบในการดำเนินชีวิต หากไม่มีวัฒนธรรมมนุษย์ก็จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ มีลักษณะไม่คงที่ที่สามารถ

เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามความเหมาะสมของสังคมในขณะนั้นและสามารถสลายไปได้หากมนุษย์ในสังคมนั้นๆไม่ต้องการ

4. กระบวนการทางวัฒนธรรม

กระบวนการทางวัฒนธรรมเกิดจากการถ่ายทอด การแพร่กระจายและการรับเอาวัฒนธรรมจากกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง ไปยังคนกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นและสังคมนั้นก็ยอมรับเอาวัฒนธรรมดังกล่าวมาใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงของวิถีประชาจาริตประเพณีและค่านิยม เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2529: 44-45) ได้กล่าวถึงการเผยแพร่หรือการกระจายวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ว่าวัฒนธรรมไม่ใช่ของอยู่กับที่หรือใช้เฉพาะสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้นมันจะคงอยู่ในที่หนึ่งๆ ทรานท่าที่มนุษย์ยังไม่ได้อพยพเคลื่อนย้ายไปยังอีกสังคมหนึ่งเช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร ผู้ที่อาศัยยังต่างถิ่นได้นำวัฒนธรรมไปเผยแพร่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไปยังสังคมที่ไม่เคยรับวัฒนธรรมนั้นมาก่อน นอกจากนี้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการคมนาคมขนส่งเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้การเผยแพร่วัฒนธรรมรวดเร็วยิ่งขึ้นเช่น การใช้โทรศัพท์ ดาวเทียม รถยนต์ เครื่องบิน โทรทัศน์ การเผยแพร่วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการเผยแพร่ด้านวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว ความคิดและมโนคติต่างๆ ก็ได้เผยแพร่ออกไปในทำนองเดียวกัน กล่าวโดยสรุป ทุกๆสังคมได้นำวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้หรือดัดแปลงทั้งสิ้น

อ่าไพ หมิ่นสิทธิ์ (2553: 148-149) ได้สรุปกระบวนการของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1) การถ่ายทอดวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีใช้ที่เกิดขึ้น โดยสัญชาตญาณหมายความว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม การที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะใช้วิธีการประพฤติกปฏิบัติแบบใดนั้นมิได้มีการตกลงกันในรายละเอียดทุกๆเรื่อง หลักที่สมาชิกของสังคมใช้ยึดถือเป็นแนวประกอบการปฏิบัติก็คือ บรรทัดฐานและค่านิยม บรรทัดฐานคือ แนวการปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ถือและค่านิยมคือความคิดและแนวปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องดีงาม

2) การแพร่กระจาย คือ การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายสู่สังคมนึง การกระจายจะเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อกันเป็นกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับ

3) การรับวัฒนธรรมใหม่ จะเกิดสภาวะแห่งการสอดคล้อง ซึ่งเป็นจุดกำเนิดความพอดีหรือสมดุลกันเมื่อวัฒนธรรมหนึ่งประสพกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง มนุษย์เรานอกจากจะถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งแล้ว มนุษย์เราก็คงจะรับวัฒนธรรมบางส่วนมาจากสังคมข้างเคียงได้ แต่ทั้งนี้ย่อมหมายความว่าส่วนของวัฒนธรรมที่รับมาจากสังคมข้างเคียงนั้นไม่ขัด

กับหลักค่านิยมของสังคม ส่วนของวัฒนธรรมของสังคมข้างเคียงที่รับมาจะต้องสอดคล้องกับของเดิมที่มีอยู่ เมื่อสอดคล้องกันได้ก็จะค่อยๆ รับกันไป ในที่สุดก็จะแยกไม่ออกว่าวัฒนธรรมส่วนไหนเป็นของเดิมและวัฒนธรรมไหนรับมาจากสังคมอื่น กระบวนการที่วัฒนธรรมถูกเผยแพร่จากแหล่งกำเนิดไปยังสมาชิกในสังคมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ทางคือ

1. โดยทางตรง ได้แก่ การติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล ระหว่างชาติ ซึ่งอาจเป็นการแลกเปลี่ยนโดยสันติวิธีหรือแลกเปลี่ยนโดยการสงครามหรือการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศใหม่

2. โดยทางอ้อม ได้แก่ การที่วัฒนธรรมถูกเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

จากการกระบวนการทางวัฒนธรรมสรุปได้ว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากคนในสังคมนั้นๆ หรือการรับมาจากสังคมข้างเคียงได้โดยตรงเช่น การค้าขาย สงคราม การอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน หรือ ทางอ้อมเช่น ผ่านทางสื่อมวลชนอย่าง หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

วัฒนธรรมไทย

1. ที่มาของวัฒนธรรมไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานจึงมีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยและเป็นมรดกของชาติ

อานนท์ อาภาภิรมย์ (2525: 95-97) ได้กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไทยพอสรุปได้ดังนี้

1) สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเพณีแข่งเรือ ลอยกระทง เหล่านี้เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นที่ราบลุ่มเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง ประเพณีและอาชีพที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ จึงเกิดขึ้นมากมายแตกต่างกันไปในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ

2) ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ทำให้คนไทยผูกพันอยู่กับกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้าน

3) ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดค่านิยมบางอย่างเป็นแกนของวัฒนธรรมเช่น ความรักอิสรเสรี ความกตัญญูกตเวที ความมีจิตใจเมตตากรุณา

4) การย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนระบบวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้ไทยได้รับวัฒนธรรมสำคัญๆ ที่มีอิทธิพลมาจากสำคัญอื่นๆ ได้แก่

4.1) ลัทธิพราหมณ์ เผยแพร่เข้ามาในสังคมไทยโดยผ่านทางเขมรและมลายู ประเพณีต่างๆ ของไทยเช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดจนถึงตาย ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิพราหมณ์ที่คนไทยมาดัดแปลงผสมผสานจนเกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทยต่างๆ

4.2) พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาโดยผ่านทางพม่า ลังกา มีอิทธิพลสูงในแนวคิดค่านิยมวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่น จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ ประเพณีไทยต่างๆ

4.3) วัฒนธรรมตะวันตก ที่ไหลบ่าเข้ามาในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่และการสื่อสารที่รวดเร็วเช่นการศึกษาแบบตะวันตกส่งผลให้แนวคิดของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปรับอิทธิพลของตะวันตกได้ง่ายขึ้น การแต่งกายที่ทันสมัย กีฬา ดนตรีและการบันเทิงต่างๆ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ นักปราชญ์และนักการศึกษาหลายท่าน เช่น พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540: 7) และ จำนง ทองประเสริฐ (2541: 27) ได้แสดงทัศนะที่มาของวัฒนธรรมไทย พอสรุปได้ดังนี้

1) ที่มาของแหล่งสำคัญของวัฒนธรรมไทยในแง่ประวัติศาสตร์ โดยการสืบสานคิดวิเคราะห์ให้เข้าถึงแก่นของเนื้อหาสาระค้นพบว่า วัฒนธรรมเกือบทั้งหมด ล้วนได้รับแบบแผนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนา

2) วัฒนธรรมไทย ถือกำเนิดมาจากความหลากหลายของวัฒนธรรมพื้นบ้านชาวไทยในภาคต่างๆ ที่ได้ใช้ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ตลอดจนการเกื้อกูลของธรรมชาติสภาพแวดล้อม ส่งผลให้เกิดเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยและกลายเป็นเอกลักษณ์ร่วมของวัฒนธรรมไทยในที่สุด

3) วัฒนธรรมไทยเกิดจากการบูรณาการผสมผสานของวัฒนธรรม 3 กระแสหลัก คือวัฒนธรรมจีน อินเดีย และวัฒนธรรมของชาติตะวันตก ที่สังคมไทยรับเข้ามาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมและอุปนิสัยใจคอของคนจนกลายเป็นวัฒนธรรมไทยในแขนงต่างๆ อุปมาดั่งน้ำในแม่น้ำจากหลายกระแสนมารวมเป็นสายเดียวกัน

จากที่มาของวัฒนธรรมไทยดังกล่าวข้างต้นนี้บรรพบุรุษไทยได้ใช้ภูมิปัญญาคิดตั้ง สมปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทำนุบำรุงดูแลรักษา จนตกทอดมาเป็นรากฐานเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย ให้ยึดถือปฏิบัติวัฒนธรรมไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 สมัยใหญ่ๆ ได้ดังนี้คือ

วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย ในสมัยนี้ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นไว้หลายอย่างบางอย่างก็เป็น มรดกตกทอดจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมสุโขทัยมีดังนี้เช่น

- การประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น โดยพ่อขุนรามคำแหงดัดแปลงมาจากอักษรขอมหวัด และปรับปรุงในยุคต่อมาจนเป็นรากฐานของอักษรไทยในปัจจุบัน

- ศิลปจารึกพ่อขุนรามคำแหง
- การทำถ้วยชามสังคโลก
- การสร้างพระปฏิมากรพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินสีห์
- วรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง
- การสร้างวัด เช่น วัดมหาธาตุ วัดศรีชุม

วัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยมีวัฒนธรรมเจริญรุ่งโรจน์มากแม้ว่าจะถูกทำลาย เสียหายอย่างย่อยยับเนื่องจากต้องเสียกรุงแก่ข้าศึกถึงสองครั้งก็ตาม วัฒนธรรมที่ยังคงเหลืออยู่ก็มี เช่น

- การจัดการปกครอง
- การสร้างพระพุทธรูปด้วยทองคำสัมฤทธิ์ขนาดใหญ่ เช่น พระพุทธมิ่งมงคลพิตร
- ประมวลกฎหมาย
- การบำรุงวรรณคดี เช่น ลิลิตยวนพ่าย มหาชาติคำหลวง ลิลิตพระลอ กำสรวล ศรีปราชญ์ ลิลิตโองการแข่งน้ำ เสภาขุนช้างขุนแผน

- การสร้างป้อมปราการตามแบบอย่างฝรั่ง
- การสร้างวัด พระสถูปเจดีย์ พระปรางค์

วัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลกจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว วัฒนธรรมไทยมีรากฐานมาจากสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและประเทศพื้นบ้านหรือเรียกว่าวัฒนธรรมตะวันออกตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อยมา วัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่เมืองไทยมากขึ้น จึงเกิดการผสมผสานกับ วัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

จากที่มาของวัฒนธรรมไทยข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาสาระ เกี่ยวข้องกับชีวิตคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย นอกจากจะมีที่มาจากสภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์อย่างประเพณี เกี่ยวข้าว ลอยกระทง หรือ แข่งเรือ ยังมีการรับวัฒนธรรมมาจากประเทศ

ในแถบตะวันออกคือ อินเดียและจีนซึ่งเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักที่มีความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันคือ พระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาประจำชาติของคนไทย และวัฒนธรรมตะวันตกในเรื่องของความก้าวหน้าเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ผสมผสานจนกลายมาเป็นวัฒนธรรมไทยในที่สุด

2. ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้แบ่งลักษณะวัฒนธรรมไทยออกเป็น 4 ประการคือ

1) ลักษณะแสดงถึงความเจริญงอกงามในทางวัตถุและจิตใจ ได้แก่

- ความเจริญงอกงามในทางวัตถุ หมายถึง การกินดีอยู่ดี มีที่อยู่อาศัยดี มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการคมนาคมไปมาสะดวกปลอดภัย มีสถานที่ศึกษา สถานที่รักษาพยาบาลดี เป็นต้น

- ความเจริญทางจิตใจ หมายถึง มีคุณธรรมทางจิตใจ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตา กรุณา มีการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีนิสัยประหยัดอดออม เป็นต้น

2) ลักษณะแสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่

- การแต่งกาย คือ การแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ถูกต้องตามประเพณี ค่านิยมของสังคม สะอาด เรียบร้อย มีระเบียบสวยงาม เป็นต้น

- การปฏิบัติตน คือ แสดงตนเป็นคนมีระเบียบทั้งกาย วาจา และจิตใจ แต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสม สะอาด สวยงาม รู้จักการต้อนรับให้เกียรติ การเคารพกราบไหว้ จะต้องปฏิบัติไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม พுகจาไพบราเอะ สุภาพ อ่อนหวาน ถูกต้องตามกาลเทศะ มีสัมมาคาราวะ มีจิตใจซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม จัดที่อยู่อาศัย บ้านเรือน บริเวณบ้านให้เป็นระเบียบ สวยงาม สะอาด ร่มรื่น มีสัดส่วน มีระเบียบน่าอยู่อาศัย

- ปฏิบัติตน ให้เป็นที่นำมาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงของประเทศไทย พระพุทธศาสนา เช่นการแต่งกายถูกต้องตามประเพณีไทย รักษาวัฒนธรรมไทยไว้ แสดงมารยาทอันดีงาม เคารพธงชาติ เพลงชาติ มีความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุขของชาติตลอดสัญลักษณ์ของชาติ เป็นต้น

3) ลักษณะที่แสดงถึงความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติ ได้แก่

- ความสมัครสมานสามัคคีของหมู่คณะของคนในชาติ มีความรักความสนิทสนมกลมเกลียว มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางดี

- ความเจริญก้าวหน้าทางวรรณกรรม ศิลปกรรม คือรู้จักทะนุถนอมรักษาไว้ให้คงอยู่หาวิธีส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้า ให้มองเห็นคุณค่าของศิลปกรรมของชาติ ไม่ควรถูกละเลยหรือทอดทิ้ง มุ่งร้ายหมายจะทำลายด้วยวิธีต่างๆ

- ความนิยมไทย ชอบในความเป็นไทย ชาติไทย วัฒนธรรมไทย ใช้อย่างที่ผลิตขึ้นในไทย สนับสนุนคนไทยและชาติไทยผู้มีความสามารถในเรื่องต่างๆ ที่จะนำเกียรติยศชื่อเสียง หรือนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติและสังคมส่วนรวม ไม่เห็นชาติอื่นวัฒนธรรมอื่นดีกว่าตนช่วยกันปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย รักษาเสถียรภาพเอกลักษณ์ไทย ตลอดจนความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศชาติ

4) ลักษณะแสดงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน ได้แก่

- การปฏิบัติตนให้เป็นคนมีศานาคือเป็นคนจิตใจยึดเหนี่ยวในหลักธรรมของศาสนาเพราะ ทุกศาสนามุ่งสอนให้คนละความชั่วสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคมศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้จิตใจไม่เลือนลอยหรือเป็นไปในทางที่ไม่ดี

- การปฏิบัติหลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งพระองค์ทรงบัญญัติไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หลักธรรมที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของศาสนา คือ ละความชั่ว กระทำดี มีจิตใจผ่องใส

- การรักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา คือการร่วมพิธีทางศาสนาเมื่อเวลาและโอกาสอันควรให้ไม่ละเลยหรือหาทางทำลายพิธีต่างๆที่เคยปฏิบัติตามฤดูกาล เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังธรรมเทศนา พิธีบวชนาค ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น

บรรเทิง พาพิจิตร (2549: 2-7) ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมไทยได้รับการพัฒนามาโดยลำดับอันเนื่องมาจากอิทธิพลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประกอบกับปัญหาความต้องการและความสามารถของคนไทย จึงก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ การหล่อหลอมรวมกันและได้วัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาพร้อมลักษณะเด่นๆให้ปรากฏหลายอย่าง คือ

1) การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ สังคมไทยรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่นับถือของชาวไทยมาตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย และแม้ว่าในระยะเวลาดต่อมาสังคมไทยจะมีศาสนาและลัทธิอื่นเข้ามาเผยแพร่ แต่คนไทยส่วนมากก็ยังคงเป็นพุทธศาสนิกชนนับถือพุทธศาสนาถึง 95% พุทธศาสนามีหลักคำสอนอยู่ 3 อย่าง ที่สำคัญ คือสอนให้ละเว้นความชั่วทุกอย่าง ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ วิถีชีวิตของคนไทยเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จะเห็นว่าการกิจกรรมต่างๆเช่น การบวช การแต่งงาน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ตลอดจนคติในการดำเนินชีวิตจะนำเอาพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับนำเอาพิธีสงฆ์เข้ามาประกอบ

2) การมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สังคมไทยมีพระมหากษัตริย์สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ทรงมีบทบาทต่อสังคมไทยสนองพระบรมราชโองการอยู่ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ประชาชนยังเห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจ ประชาชนจงรักภักดี และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ คนไทยเรามีความเคารพและยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมของประชาชน จะพบเห็นได้จากการถวายความจงรักภักดีในวาระการเสด็จในท้องที่ต่างๆ ประกอบกับคุณความดีที่พระองค์ทรงสร้างไว้แก่ชุมชน จึงช่วยส่งเสริมให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญต่อสังคมอย่างยิ่ง

3) อักษรไทยและภาษาไทย สังคมไทยมีอักษรใช้มาตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัยและได้รับการพัฒนาอักษรไทยโดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ภาษาไทยประกอบด้วยตัวอักษรและตัวเลขที่ใช้กันเพียงไม่กี่ชาติจัดเป็นเอกลักษณ์ที่น่าภูมิใจในควมมีวัฒนธรรมเฉพาะของไทย

4) ประเพณีไทย ประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาเป็นสิ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความเป็นมาอย่างไร ประเพณีส่วนมากเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและอาจมีคติลัทธิศาสนาอื่นผสมอยู่ด้วย ประเพณีไทยบางอย่างที่นิยมนับถือปฏิบัติกัน เช่น ประเพณีการบวช ประเพณี การแต่งงาน ประเพณีการตาย ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการเข้าพรรษา ประเพณีตามที่กล่าวมานี้จัดเป็นประเพณีนิยมอย่างหนึ่งซึ่งสืบเนื่องมาแต่โบราณเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสืบต่อทำนุบำรุงศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย มีการทำบุญถวายสิ่งของเครื่องใช้และอาหารแด่พระสงฆ์ผู้รักษาพระพุทธศาสนา

5) วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อันได้แก่ ปัจจัย 4 มีเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหารและยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและการแต่งกายของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการรับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวตะวันตกมาใช้มากขึ้น ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์การแต่งกายของผู้ชายมักเป็นแบบง่ายๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันแต่สำหรับผู้หญิงจะเป็นไปตามสมัยนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในเมือง

6) ศิลปกรรมของไทย ศิลปกรรมเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากความเพียรพยายามของมนุษย์ ในการที่จะปรับปรุงแต่งสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ให้สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยสวยงามรวมทั้งเป็นอาหารทางใจ วัฒนธรรมในด้านนี้มี

- วรรณคดี เป็นศิลปกรรมที่แสดงออกในรูปตัวหนังสือ การแต่งความเป็นเรื่องราว ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกทางอารมณ์แต่แฝงไปด้วยคติเตือนใจ

- ดนตรี เป็นศิลปะเกี่ยวกับการบรรเลงให้เกิดเสียงที่ไพเราะ สิ่งที่ใช้บรรเลงคือ สี ดี เป่า ดนตรีอาจแยกออกเป็นดนตรีไทย เช่น วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี ดนตรีสากล เข้ามามีอิทธิพลต่อดนตรีไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 การบรรเลงแตรวงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 4

มาเป็นลำดับ คนตรีสากลที่แสดงในสังคมไทยพบเห็นได้ง่ายเช่น แตรวงและโยธวาทิต การเล่นกีฬา บวชนาค เป็นต้น

- จิตรกรรม เป็นศิลปะเกี่ยวกับการวาดเขียนระบายสี ให้เกิดเป็นภาพหรือ ลวดลาย จิตรกรรมไทยนิยมภาพที่ไม่มีแรเงา เป็นภาพแบนๆ ศิลปะคล้ายๆของ อินเดีย ลังกา ดังจะพบได้จากภาพตามผนังโบสถ์ มักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา

- ประติมากรรม เป็นงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับการปั้น แกะสลัก หล่อ ทูบ ตี เคาะ ให้เกิดเป็นรูปร่างประติมากรรมที่นิยม ได้แก่ พระพุทธรูป ประติมากรรมเพื่อการตกแต่ง ได้แก่ ช่อฟ้าและบัวปลายเสก เป็นต้น

- สถาปัตยกรรม เป็นศิลปะการออกแบบก่อสร้างสถาปัตยกรรมไทยมีความ สวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะดังจะพบเห็นได้จากปราสาทราชวัง วัด โบสถ์ วิหาร สิ่งเหล่านี้แสดง ถึงคุณค่าทางศิลปะ

7) จรรยาบรรณและจิตใจของคนไทย คนไทยมีลักษณะสุภาพอ่อนน้อมและรู้จัก ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี มีการแสดงความเคารพ ที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของสังคมอื่น เช่น การข้มแย้ม ทักทายปราศรัย การไหว้ การถวายความเคารพพระมหากษัตริย์

8) การพักผ่อนหย่อนใจของคนไทย คนไทยชอบดำเนินชีวิตอย่างสบาย มีการ พักผ่อนควบคู่กันไปกับการทำงาน การพักผ่อนใจของคนไทยแยกพิจารณาออกเป็น 2 ลักษณะคือ การพักผ่อนหย่อนใจของคนในเมือง การพักผ่อนหย่อนใจของชาวชนบท

จากลักษณะของวัฒนธรรมไทยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมไทยมีรากฐานมาจาก พระพุทธศาสนาเป็นหลักทั้งในเรื่องของการปฏิบัติตนในสังคม ประเพณี รวมไปถึง จิตรกรรมและ สถาปัตยกรรมล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่วนในด้านการเมืองการปกครองนั้นคน ไทยจะให้ความจงรักภักดีและให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมากเนื่องจาก สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่มีการสืบทอดและความผูกพันกับชาวไทยมาอย่างยาวนาน

3. ประเภทของวัฒนธรรมไทย

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพ.ศ.2499 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ 4 ประเภทดังนี้

1) สหธรรม

กรมการวัฒนธรรม (2499: ค 1-7) ได้ให้ความหมายของสหธรรมไว้ว่าสหธรรม คือธรรมที่ให้เกิดความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงและความเกี่ยวข้องต่างๆระหว่างบุคคลต่อบุคคลและเป็นหมู่คณะ เป็นต้น ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Social” ที่หมายถึงสังคมหรือการสมาคมโดย

มีหลักใหญ่ในการปฏิบัติตน 3 ประการคือ สหธรรมเกี่ยวกับครอบครัว สหธรรมเกี่ยวกับ
สาธารณชน สหธรรมเกี่ยวกับประเทศชาติ

ชำระศักดิ์ อายุวัฒน์ (2504: 105) กล่าวว่า สหธรรมคือวัฒนธรรมทางสังคม
นอกจากหมายถึงคุณธรรมต่างๆที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกแล้ว ยังรวมทั้งระเบียบแบบแผน
จรรยา มารยาทที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคมทุกชนิดอีกด้วย

สมชัย ใจดี และ ชรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2544: 9-23) กล่าวว่า สหธรรมเป็น
วัฒนธรรมทางสังคมที่ใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นเป็นมารยาทและคุณธรรมที่ควรพึงปฏิบัติ
โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับมารยาทในการเคารพธงชาติ มารยาทในการเคารพศาสนา มารยาทในการทำ
ความเคารพพระมหากษัตริย์ มารยาทในการแสดงความเคารพทั่วไป มารยาทในการเข้าพบและรับ-
ส่งของจากผู้ใหญ่ มารยาทในการยืน มารยาทในการเดิน มารยาทในการนั่ง มารยาทในการใช้ถนน
มารยาทในการรอลำดับก่อนหลัง มารยาทในการร่วมกิจกรรมต่างๆกับบุคคลอื่น มารยาทในการ
รับแขกมารยาทในการออกบัตรเชิญและมารยาทในการรับประทานอาหาร

คนัย ไชยโยธา (2546: 108) กล่าวว่า สหธรรมคือวัฒนธรรมทางสังคมเป็น
วัฒนธรรมเกี่ยวกับหลักปฏิบัติต่างๆในสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการ
ต้อนรับแขก มารยาทในการแสดงความเคารพและมารยาทในงานสังคมต่างๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สหธรรมคือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักในการอยู่ร่วมกัน
ในสังคมซึ่งมีทั้งการปฏิบัติระหว่างบุคคล หมู่คณะ สถาบันและสถานที่ ซึ่งมีหลักใหญ่ๆอยู่ 3
ประการคือ

1. คุณธรรมที่พึงปฏิบัติ
 2. การปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคล
 3. การแสดงความเคารพมารยาทในงานสังคมต่างๆ
- 2) คติธรรม

กรมการวัฒนธรรม (2499ก: 1-8) ได้ให้ความหมายของคติธรรมว่า สภาพที่เป็น
แนวทางการดำเนินของชีวิต หมายความว่าเครื่องนำทางของจิตใจทำให้จิตใจเกิดความคิดเห็นและ
เชื่อถือ แล้วยึดมั่นเป็นหลักประพฤติปฏิบัติตนไปตามแนวทางอันนั้น ซึ่งมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง
จิตใจจากสภาพเดิม ให้เป็นไปตามแนวใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายสร้างความเจริญองงามและความ
ผาสุกให้ชีวิต

บุญยงค์ เกศเทศ (2536: 5) กล่าวว่าวัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมทาง
คติธรรมเป็นค่านิยมของคนไทยซึ่งสัมพันธ์กับแนวปรัชญาทางพุทธศาสนา คือ ไม่ทำชั่วหรือ
เบียดเบียนผู้อื่น ทำความดีตามหลักของศีลและชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ นอกจากนี้เอกลักษณ์ที่แสดง

ค่านิยมของคนไทยที่เป็นมาตรฐานกำหนดพฤติกรรมของสังคมมีหลายประการเช่น ความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดา ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสและครูบาอาจารย์ ความเสียสละ เป็นต้น

สมชัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2545: 31) กล่าวว่า คติธรรมเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับหลักในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านศีลธรรม จิตใจ คติ เป็นการเสริมสร้างปรับปรุง พัฒนา เจตคติ ค่านิยม ความคิดริเริ่ม ตลอดจนการแก้ปัญหาในด้านต่างๆให้ดีขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คติธรรมคือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของจิตใจโดยมักจะสัมพันธ์กับแนวปรัชญาทางพุทธศาสนา เป็นมาตรฐานในการกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมทั้งในด้าน ศีลธรรม จิตใจ คติ ซึ่งในที่นี่จะกล่าวถึงวัฒนธรรมทางคติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในด้านต่อไปนี้

2.1 ความกตัญญูกตเวทิต

2.1.1 ต้องหมั่นรำลึกถึงอุปการคุณที่ผู้อื่นได้ทำต่อตนเสมอ แม้แต่เพียงเล็กน้อยก็ไม่ลืมบุญคุณอย่าเป็นคนเนรคุณใคร เพราะจะทำให้เป็นคนหมดสง่าราศีในตัวเองและทำตัวให้ไม่มีใครคิดจะช่วยเหลือต่อไป

2.1.2 ต้องทำตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นได้ทำแก่ตนบ้าง ในเมื่อมีโอกาสหรือกำลังพอจะทำได้ มิใช่คอยแต่จะรับอุปการะของเขาเรื่อยไป เพราะทำให้เกิดความปลาบปลื้มใจแก่ผู้ที่เคยมีบุญคุณแก่ตนและแสดงให้เห็นน้ำใจอันงามของผู้ทำตอบแทนอีกด้วย

2.1.3 เมื่อตนได้รับการอุปการคุณจากผู้อื่น แม้เพียงเขาลูกให้ที่นั่งหรือช่วยเหลือยกสิ่งของให้ หยิบสิ่งโน้นนี้ให้ก็อย่าลืมที่กล่าวขอบคุณแก่ผู้ที่เอื้อเฟื้อต่อตนเสมอ อย่าคิดเห็นเป็นเรื่อที่น่ากระดากอายทั้งนี้เป็นการให้กำลังใจกับผู้ที่เอื้อเฟื้อและแสดงให้เห็นน้ำใจและมารยาทที่ดีงามของผู้ได้รับเอื้อเฟื้อ

2.2 ความสามัคคี

2.2.1 ต้องร่วมมือร่วมใจกันช่วยทำกิจการงานของหมู่คณะและประเทศชาติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ในเมื่อถูกเรียกร้องขอความร่วมมือและความช่วยเหลือ

2.2.2 ทุกคนมีกิจการงานที่จะต้องทำอยู่ด้วยกันเสมอ ไม่นานก็น้อย เมื่อเหลือกำลังก็จำต้องออกปากไหว้วานกันบ้าง เขาบ้างเราบ้างต้องช่วยกัน ไม่ใจจัดหรือคับแคบ ชนิดที่ว่า “ไม่เรียกไม่ขาน ไม่วานไม่ช่วย”

2.2.3 การร่วมมือร่วมใจกัน ต้องใช้ไปในทางที่ดีงาม ไม่ใช่ไปในทางที่ผิด เช่น คุมสมักรพรรคพวกเป็นโจรหรือนักเลงหัวไม้ ชองสูมกันคิดร้ายหรือทำสิ่งผิดกฎหมาย

2.2.4 เมื่อมีเรื่องหมองหมางน้ำใจ อันเป็นเหตุให้แตกร้างกันต้องรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวและโอนอ่อนเข้าหากัน ไม่ถือทิฐิมานะหรือริษยาอาฆาตกัน ต้องหมั่นปรับความเข้าใจ เพื่อให้ถูกต้องกันเสมอ

2.2.5 อย่าถือบุคคลเป็นใหญ่กว่ากิจกรรมที่ทำงร่วมกัน วินิจฉัยว่าอะไรถูกอะไรผิด ให้ยิ่งกว่าใครถูกใครผิด

2.2.6 มีคำกล่าวที่ว่า “คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย” การอยู่ร่วมกันหลายคน จึงดีกว่าการอยู่คนเดียว จะได้เป็นกำลังช่วยเหลือกันจึงต้องรักกัน ไว้อีกกว่าที่จะชังกัน

2.3 ออม ประหยัด

2.3.1 ต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง เกี่ยวกับรายได้รายจ่ายและรายเหลือแห่งเงินทองที่ตนหามาได้ จงเป็นผู้รู้จักค่าของเงิน ให้รู้จักแบ่งเป็นส่วนสัดส่วนคือใช้จ่ายบำรุงและครอบครัวหนึ่งส่วน เก็บออมไว้ใช้เมื่อคราวจำเป็นส่วนหนึ่ง ลงทุนหากกอกกำไรสองส่วน

2.3.2 การออมทำให้มีเงินเหลือเป็นรายเหลือ การประหยัดทำให้รายจ่ายสมดุลกับรายได้ไม่คิดเลย เป็นการสร้างสวัสดิภาพให้แก่ตนเองและครอบครัว ไม่ต้องเดือดร้อน

2.3.3 ต้องรู้จักยับยั้งชั่งใจและรอบครอบในการจ่าย ต้องคำนึงถึงว่าประโยชน์ที่จะได้รับจะคุ้มค่ากับเงินที่ได้เสียไปหรือไม่และประโยชน์อันนั้นเป็นความจำเป็นอย่างไรจริงหรือกระเดียดไปข้างฟุ่มเฟือย ถ้าไม่คุ้มค่าหรือเป็นการสุรุ่ยสุร่ายโดนใช้เหตุ ต้องงดรายจ่ายทันที

2.3.4 เงินทองที่ใช้ไปแม้คราวละน้อยแต่ไม่หาเพิ่มเติมก็มีแต่จะหมด แต่ถ้าออมไว้แม้ครั้งละนิดหน่อยก็จะค่อยเพิ่มพูนเป็นมากขึ้น

2.3.5 ต้องฝึกหัดการออมและการประหยัดให้ติดเป็นนิสัย อย่างภาคภูมิใจ เห็นการจ่ายเงินทองอย่างฟุ่มเฟือยเป็นการโก้เก๋ นี้แหละจะทำให้เรามีเงินเหลือใช้และไม่ต้องกลัวว่ารายได้อาจจะไม่พอกับรายจ่าย

2.3.6 อย่าหัดกู้หนี้ยืมสินในกรณีเคยคิดตัวเป็นนิสัยและอย่าหัดเซ็นชื่อเขากินเขาใช้จนลืมนิ้ว เพราะเป็นการเพิ่มดอกเบี้ยอย่างไม่รู้สึกรู้ทำ ทำให้ต้องจ่ายเงินมากขึ้นเกินความจำเป็น

2.4 ความซื่อสัตย์สุจริตและรักษาวาจ

2.4.1 ต้องซื่อตรงไม่คดโกงหรือหลอกลวงเขากิน ประกอบอาชีพสุจริต การตั้งใจทุกจริตฝิดศีลธรรม ต้องเลิกละเมิดขาด

2.4.2 ต้องซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อมิตรสหายและจงรักภักดีต่อประเทศชาติไม่คิดทรยศ

2.4.3 อย่าซื้อจนกลายเป็นเช่ชอนนิค “ซื้อพาดาย” ควรใช้ไหวพริบประกอบพิจารณาคว่าอย่างไรไม่ควรอย่างไร

2.4.4 ต้องซื้อสัตย์ให้ถูกทาง เฉพาะแต่ที่เป็นประโยชน์และดีงามเท่านั้น ถ้าจะทำลายประโยชน์และเสียหายแล้วไม่ควร เช่น ซื้อสัตย์ต่อผู้ที่คิดจะทำลายชาติเปิดเผยความลับให้แก่ชาติศัตรู

2.4.5 ต้องรักษาคำพูดของตนให้คุ้มค่าน่าเชื่อถือได้และเป็นวาจาสิทธิ์พูดว่าจะทำอะไรหรือจะช่วยเหลืออะไรใคร ก็ให้เป็นไปตามที่พูดไว้เสมอมิใช่พูดแล้วก็ทิ้งเสีย

2.4.6 คำพูดสำคัญมากโบราณว่า “ปากเป็นเอก” “พูดดีเป็นศรีแก่ตัว พูดชั่วพาดัวมัวหมอง” ยิ่งอยู่ด้วยกันมากๆก็ยิ่งต้องระวังมากขึ้น ท่านจึงสองไว้ว่า “อยู่กับมิตรให้ระวังวาจา”

2.5 ความรักชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ

2.5.1 เกี่ยวกับชาติ

1) ประพฤติชอบตามกฎหมาย คือเลิกละสิ่งทีกฎหมายห้ามมิให้ทำ และทำตามทีกฎหมายบังคับให้ทำ

2) ช่วยกันเสียภาษีอากรบำรุงประเทศชาติ ไม่หลีกเลียงและเป็นทหารป้องกันชาติไม่หลบหลีก

3) ช่วยกันส่งเสริมนโยบายของชาติ

4) ช่วยกันรักษาและผดุงส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติไว้มิให้สูญไป เช่น ประเพณีตรุษสงกรานต์ ทำบุญวันวิสาขบูชา มาฆบูชา การแต่งงาน การถือบวช

5) พยายามจัดเหตุร้าย หรือแม้แต่ข่าวอันเป็นอกุศลต่างๆที่จะทำให้ชาติต้องแตกสามัคคีกัน

6) รู้จักถนอมใจและบำรุงรักษาทรัพย์สินสมบัติของชาติ เพื่อมิให้สิ้นเปลืองและสูญเสียไปโดยไร้ประโยชน์

2.5.2 เกี่ยวกับเกียรติ

1) อย่าทำการสิ่งใดอันจะเป็นการหลู่เกียรติของตน ซึ่งจะทำให้คนอื่นดูหมิ่นเหยียดหยาม เช่น ประพฤติตนเสเพล เสพสุรามินเมา กล่าวคำหยาบคาย เป็นนักเลงหัวไม้ นักเลงการพนัน คบหาคนเกะกะเกร

2) เพื่อที่จะให้ผู้อื่นยกย่องเกียรติแก่ตน ต้องยกย่องให้เกียรติแก่ผู้อื่นด้วย เช่น การแสดงความเคารพอ่อนน้อมต่อคนทั่วไปตามควรแก่ฐานะ ไม่ลบหลู่ดูถูกใคร

- 3) ต้องรู้จักวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน ที่เป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อยหรือผู้เสมอกัน
- 4) อาย่ยอมให้เงินมามีอำนาจเหนือจิตใจ จนลืมหน้าที่การงาน เช่น แอบแฝงหน้าที่ราชการแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนหรือผู้อื่นช่วยเหลือผู้ผิด โดยเห็นแก่สินจ้าง และช่องทางเลียงภาชีอากรให้
- 5) ต้องไม่ใช่อำนาจโดยมิชอบธรรม อันจะเป็นทางเสียผลประโยชน์ของผู้อื่นและตนก็ไม่มีสิทธิที่จะทำได้เช่นนั้น เช่น ไม่ยอมเสียค่าโดยสารรถ ค่าซื้อบัตรผ่านประตู

2.5.3 เกี่ยวกับกล้าหาญ

- 1) กล้ารับผิดชอบโดยหน้าที่ตามาน ในเมื่อได้ทำสิ่งใดผิดพลาดไปและกล้าทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกไม่เลือกรับแต่สิ่งที่ถูก แต่กลับโยนผิดให้ผู้อื่น รู้จักแพ้ รู้จักชนะ
- 2) ต้องกล้าหาญฝ่าภัยอันตราย รู้จักต่อสู้เพื่อป้องกันตัวและประเทศชาติโดยชอบธรรม ถึงคราวสู้ต้องสู้ ถึงคราวถอยต้องถอยอย่างมีระเบียบ
- 3) ต้องการแสดงกิริยาอาการองอาจผึ่งผาย เพื่อให้มีสง่าราศีเป็นที่น่านับถือของผู้อื่น เช่น กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกและเมื่อถึงโอกาสที่จะต้องพูดต้องทำ ไม่เขื่องข้านับนายหรือขวยเงินเกินไปจนทำเสียการ
- 4) ต้องไม่กล้าเกินไปจนกลายเป็นอวดดี คือไม่รู้จำยำเกรงใครหรือแม้แต่จะเกรงอกเกรงใจก็ไม่เป็น ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ควรและไม่ควรอย่างไร โบราณกล่าวว่า “กล้าหนักมักบิ่น”
- 5) ต้องสร้างกำลังใจให้เข้มแข็งเพื่อต่อสู้กับทุกภัยเบาะอุปสรรคชนิดที่ว่า“อิมได้เมื่อภัยมา”

3) เนติธรรม

กรมการวัฒนธรรม (2499: 1) ได้กล่าวว่าเนติธรรมหมายถึงวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมตลอดทั้งจารีต ประเพณีต่างๆ ที่ยอมรับนับถือกันว่ามีค่าสำคัญพอๆกับกฎหมาย และได้ให้แนวทางในการปฏิบัติตามเนติธรรมไว้ดังนี้

1. ฟังศึกษาให้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย
2. ฟังเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมืองในทุกกรณี
3. ฟังใช้สิทธิของตนตามกฎหมาย โดยความสุจริตและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
4. ฟังศึกษาให้รู้ถึงพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด กฎกระทรวงและเทศบัญญัติต่างๆที่ใช้อยู่บังคับเป็นกฎหมายอยู่ในปัจจุบันให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะรู้ได้

5. พึงใช้กฎหมายแต่โดยสุจริตไม่พึงใช้กฎหมายในทางที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

6. พึงเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบธรรมของเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย

7. พึงให้คำแนะนำต่อญาติมิตรหรือเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกต้องทางกฎหมาย

8. หากมีความผิดเกิดขึ้นแก่ตนเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสารภาพความผิด พึงถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีและอาจลดหย่อนผ่อนโทษหนักให้เป็นเบาได้

9. พึงระลึกเสมอว่าการปฏิบัติตามกฎหมายย่อมเป็นเส้นทางเดินที่ปลอดภัยเสมอ

10. กฎหมายจะมีความศักดิ์สิทธิ์ในการผดุงสันติสุขของบ้านเมืองก็โดยที่ทุกคนถือว่าการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายโดยชอบธรรมและสุจริตยอมเป็นเกียรติและเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี

สำหรับจารีตประเพณีที่กฎหมายรองรับสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างกฎหมายจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นความประพฤติที่ได้ปฏิบัติกันมานาน
2. มีความแน่นอนและไม่ขัดต่อกฎหมาย
3. ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
4. เป็นจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น

ส่วนจารีตประเพณีที่ไม่มีกฎหมายสามารถยกมาประกอบการพิจารณาคดีเท่านั้น บุญยงค์ เกศเทศ (2536: 29) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางเนติธรรม คือวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครอง ที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญ

สมชัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2546: 6) กล่าวว่าเนติธรรมเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระเบียบหรือกฎหมายที่จำเป็นต่อคนส่วนใหญ่

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เนติธรรมคือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

4) วัฒนธรรม

กรมการวัฒนธรรม (2499ง: 1-7) ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมหมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็น อาคารบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ โบราณสถานโบราณวัตถุ สามารถศึกษา

เรื่องราวความเจริญของมนุษย์แต่ละยุคความีความเป็นมาอย่างไรซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงวัฒนธรรมทาง
 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในด้านต่อไปนี้

1. รู้จักรักษาโบราณวัตถุ โบราณสถานและศิลปวัตถุ ไม่ขีดเขียนหรือทำลาย
 หรือส่งไปนอกประเทศ

1) ชาวไทยควรจะศึกษาสอบสวนให้รู้ถึงโบราณวัตถุ โบราณสถานและ
 ศิลปวัตถุต่างๆ โดยเฉพาะที่เป็นสมบัติของชาติไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร

2) เมื่อเห็นคุณค่าของวัตถุเหล่านั้นแล้วก็ควรจะรักษาและเทิดทูนไว้ให้เป็น
 เครื่องหมายของชาติในอนาคต

3) เมื่อเข้าไปในโบราณสถานและได้พบเห็นโบราณวัตถุควรเพียงมองดู
 ด้วยตา หรือจะจับต้องพิจารณาด้วยความสนใจบ้างก็ได้ แต่ไม่ควรจะขีดเขียนให้เป็นริ้วรอย หรือจับ
 วัตถุเหล่านั้นแล้วเขย่าหรือสั่นอย่างแรง จะทำให้เกิดการหักพังและบอบสลายได้

4) โบราณสถานและศิลปวัตถุ เป็นของมีค่าสิ่งใดเปรียบมิได้เป็นของซึ่ง
 ควรที่จะเก็บรักษาไว้ ให้เป็นเครื่องหมายของชาติไทยโดยเฉพาะ ไม่สมควรที่จะส่งออกนอก
 ประเทศ เพราะจะทำให้ไทยสูญเสียลักษณะของชาติไป ชาวไทยรุ่นหลังก็จะไม่มีความรู้ที่เกี่ยวกับ
 ความเป็นของไทยรุ่นก่อนๆ

5) เป็นหน้าที่เฉพาะอีกหน้าที่ของคนไทย ที่จะอบรมสั่งสอนลูกหลาน
 ต่อๆ ไป ให้รู้จักลักษณะของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ควรแก่การเก็บรักษาและสงวนไว้เป็นสมบัติ
 ล้ำค่าของชาติ

2. รู้จักสร้างเสริมความเจริญทางวัตถุให้แก่ตนและประเทศชาติ

1) สิ่งที่แสดงถึงความเจริญทางวัตถุของประเทศ ได้แก่ ปุชนิยสถาน ปุชนิย
 สถาน ปุชนิวัดถุ อนุสาวรีย์ สาธารณสถาน เช่น ถนนหนทาง โรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้อง
 ประชุม เหล่านี้ควรช่วยกันสร้างขึ้นด้วยความร่วมแรงร่วมใจเช่น ช่วยกันบริจาคทรัพย์หรือช่วยด้วย
 แรงกาย

2) เมื่อสร้างขึ้นแล้วต้องช่วยกันรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมและบูรณะ
 ซ่อมแซมเมื่อทรุดโทรมไปและช่วยกันรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในบริเวณนั้นด้วย

3) การจัดสร้างที่อยู่อาศัยก็นับว่าเป็นการสร้างเสริมความเจริญทางวัตถุให้แก่
 ตนเอง ควรจัดสร้างให้ดีที่สุดเท่าที่กำลังทรัพย์ของตนจะอำนวยให้ โดยถือหลักให้อยู่สบาย สะอาด
 เรียบร้อยและเป็นระเบียบดูงามตาเป็นสำคัญ

4) พยายามยกระดับมาตรฐานการครองชีพของตนให้เหมาะสมกับฐานะ
 เช่น ผู้มีฐานะสูงขึ้นมีรายได้มากขึ้น ก็ควรจะจัดให้ตนเองและครอบครัวมีการกินดีและอยู่ดีกว่าเดิม

ไม่ตระหนักเห็นคุณค่าหรือทำตัวซุ่มซอไม่สมฐานะ แต่ทั้งนี้ต้องระวังอย่าให้เป็นการฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน

ชำระศักดิ์ อายุวัฒนะ (2504: 105) กล่าวว่าวัตถุธรรมคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกินดีอยู่ดี เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยและอื่นๆซึ่งเป็นความเจริญงอกงามทางวัตถุ

ดุษฎี ไชยโยธา (2546: 107) กล่าวว่าวัตถุธรรมคือวัตถุที่เกี่ยวกับแบบอย่างวิธีการและการประดิษฐ์ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆโดยมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างบ้านเรือน
- 2) การรับประทานอาหาร การปรุงอาหาร
- 3) การแต่งกายให้เรียบร้อยตามวัฒนธรรม
- 4) การสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องทุนแรง
- 5) การสร้างยานพาหนะ เครื่องมือติดต่อสื่อสาร
- 6) การสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน

4. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ควรจะมีการเรียนรู้และถ่ายทอดให้แก่กันและกัน ซึ่งการถ่ายทอดนี้ทำวัฒนธรรมให้เกิดการเผยแพร่และผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่งในบางครั้งวัฒนธรรมใหม่ของสังคมหนึ่งอาจเข้าไปมีอิทธิพลครอบงำวัฒนธรรมเดิมให้ถูกลืมเลือนหรือลดความสำคัญลงไปถึงขั้นถูกกลืนหายไปโดยวัฒนธรรมอื่น ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความคงอยู่ของชาติ

การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงเป็นพฤติกรรมจึงเป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอด การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับสภาพอันแท้จริงของสังคมและธรรมชาติที่แวดล้อมเพื่อให้วัฒนธรรมสังคมชาติดำรงคงอยู่และเจริญงอกงาม (วัลยา โกสุม, 2530: 34)

นักปราชญ์ราชบัณฑิตและนักการศึกษาทั้งหลายได้ตระหนักและแสดงทัศนะถึงรูปแบบและวิธีการต่างๆในการที่จะนำมาใช้ในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติได้ดำรงคงอยู่ดังแนวคิดของท่านผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2525: 12-13) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในเด็กและวัยรุ่นไว้ดังนี้

- 1) ชี้แจงให้เด็กเห็นว่าศิลปะหรือวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อชีวิตและชาติอย่างไรบ้าง
- 2) ให้เด็กได้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม

3) มีวิธีการต่างๆ ในการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม การสืบทอดและเสริมสร้างนั้นจะทำเฉพาะใน โรงเรียนยังไม่เพียงพอ จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ด้วยตนเองอย่างเพียงพอ จึงจะทำให้เด็กเข้าใจซาบซึ้งสิ่งต่างๆเหล่านั้นดีขึ้น อีกทั้งการเรียนควรมีการเสริมสร้างเจตคติและความสนใจให้เด็กด้วย

นิคม ทาแดง (2523: 65-66) กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่าจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิธีการเกิดวัฒนธรรม อันประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆคือการส่งเสริม การเผยแพร่ การรับเข้าและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

1) การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะสูญหายไปหรือจะคงอยู่และเจริญงอกงาม สืบทอดต่อกันมาได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจรู้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้นและยึดถือสืบทอดกันมา แต่บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจ ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสื่อความหมายและถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเองดังนั้นจึงต้องมีการเข้าใจ การชักชวนและส่งเสริมให้มีการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองก่อนจึงจะเกิดความซาบซึ้งและมองเห็นค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบทอดรักษาลักษณะของและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้นไว้

2) การเผยแพร่วัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ชุมชนหรือสังคมอื่น นำผลมาสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนคือ

2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัวและความคิดของวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งดีงามสามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่นๆและวัฒนธรรมอื่นๆได้อย่างเหมาะสม

2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่น สร้างความภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชนเป็นแรงจูงใจให้มองเห็นคุณค่าและช่วยกันรักษาพัฒนาวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป

3) การรับเข้า หมายถึง การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนในลักษณะที่นำเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะวัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่นย่อมมีบทบาทและมีอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมของวัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนให้เหมาะสมกับกาลเวลาอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้

4) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เป็นมรดกที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงรุ่นปัจจุบันเป็นเวลายาวนาน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ถ้าคนในสังคมรู้แต่การรับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไว้ ไม่รู้จักปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แปลกๆ เพิ่มเติมให้วัฒนธรรมของสังคมมีความคล่องตัวและเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกกลืนและสูญไปจากสังคม ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เจริญงอกงาม

เป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไป วัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่เข้ามาอยู่เสมอ

มณี พะยอมยงค์ (2525: 30-31) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยสามารถทำได้ดังนี้

- 1) การรักษาของเก่าแก่ทางวัฒนธรรมเป็นการสืบทอดมรดกของบรรพบุรุษ
- 2) ศึกษาวิธีการสืบทอดของบรรพบุรุษ โดยการเรียนรู้จากบิดามารดาซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เช่น คนตรีไทย อาชีพเกษตรกรรม ช่างหัตถกรรม ช่างทอง ฯลฯ แล้วมาพัฒนาด้านรูปแบบให้ดีขึ้น
- 3) ศึกษาค่านิยมของวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวม คือศึกษาหาเหตุผลว่า เขาทำอย่างนี้เพราะอะไร หรือมีค่าอย่างไร ถ้ารู้ค่าจะได้หวงแหนไว้
- 4) อนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่น หัตถกรรม การกินอยู่ บ้านเรือน สมุนไพร
- 5) จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเพื่อรวบรวมงานทางวัฒนธรรมไว้ ต้องทำโดยรีบด่วน เพราะสิ่งที่มีค่าทางวัฒนธรรมได้ถูกทำลายลงมาก
- 6) รวบรวมผู้สนใจและผู้มีความรู้ทางวัฒนธรรมให้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันและให้มีการอุปถัมภ์ บำรุงแก่ผู้มีความรู้แต่ขาดทุนทรัพย์เพื่อจะได้ทำงานแก่ส่วนรวมดีขึ้น
- 7) ศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมระหว่างภาคต่างๆ ของประเทศ เพราะจะทำให้คนไทยถิ่นหนึ่งๆ รู้จักวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่งซึ่งจะเป็นบันไดไปสู่ความรักความสามัคคี
- 8) จัดสอนวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นของเราแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา นักศึกษา วิทยาลัยครูทั่วประเทศ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้รักภาคภูมิใจหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

สุทธิวงศ์ พงไพบูลย์ (2525: 18) ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยสามารถไว้ดังนี้

- 1) การสอบสวน หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองเพื่อหาความจริงว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่างมีสาระประโยชน์อย่างไร ส่วนใดเป็นแก่นส่วนใดเป็นกระพี้ วัฒนธรรมนั้นๆ เหมาะสมกับท้องถิ่น กาลเทศะและบุคคลนั้นเพียงใด รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากที่ใดหรือคิดค้นขึ้นเอง
- 2) การสะสาง หมายถึง การต้องรู้จักแยกแยะ เลือกเป็นและขจัดส่วนที่เป็นโทษทั้งเสียการ ศึกษาข้อมูลเหล่านี้เป็นเพียงเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง ให้รู้ปัญหาและเพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

3) การซ่อมเสริม หมายถึง การปรับปรุงเสริมแต่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น โดยนำเอาส่วนที่ดิงงามอยู่แล้วมาพัฒนาแต่งเติมให้เหมาะสมกับกาลสมัยและความเปลี่ยนแปลงของสังคม รู้จักใช้ความรู้ ความคิด วิธีการปัจจัยอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนคุณค่าและประสิทธิภาพของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4) การสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดค้น พัฒนาการให้มีการเพิ่มพูนให้ ทวีคุณค่าและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

5) การสื่อสาร หมายถึง การพยายามแนะนำชักชวนบุคคลอื่นให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดิงงาม มีการวางแผนร่วมกัน พิทักษ์รักษา ร่วมกันยึดถือปฏิบัติ ร่วมกันทำนุบำรุงพระสงฆ์ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540:7-10) ท่านได้แสดงทัศนะแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สู่ยุคการเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้ด้วยหลักการดังนี้

1. สืบ หมายถึง การใช้ปัญญาสืบสาวลงไปในอดีตเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจรากฐานที่มาของวัฒนธรรมไทยในด้านเนื้อหาสาระ โดยศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบโดยใช้สติปัญญาสืบสาวลงไปให้ถึงแก่นความจริง 3 ระดับคือสังขารม จริยธรรมและวัฒนธรรม

2. สาน หมายถึง การจัดสรรปรุงแต่งวัฒนธรรมที่สืบมาจากเดิมให้สอดคล้องกับยุคสมัยสภาพปัจจุบันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ด้วยวิธีการ 3 สานคือ

2.1 สานสิ่งที่สืบจากอดีตให้เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน

2.2 สานสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันให้พร้อมที่จะงอกงามต่อไปในอนาคต

2.3 สานสิ่งที่มิให้นำขึ้นชมและแผ่ขยายให้กว้างขวางไปในโลก โดยคำนึงถึงการนำเอาวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมมาปรับใช้รับกันกับสภาพที่เป็นอยู่และนำส่วนประกอบใหม่ๆ ที่ควรรับเข้ามาปรุงแต่ง แล้วสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับวิถีตนและพัฒนานำไปเผยแพร่ต่อไป

3. ตั้งรับ หมายถึง การตั้งรับและเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมภายนอก โดยใช้สติปัญญาเลือกจับรับเอาแต่ส่วนที่ดีมีคุณค่ามาใช้ประโยชน์

4. ผู้นำและผู้ให้ หมายถึง การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยที่เป็นที่นิยมชื่นชอบและเป็นประโยชน์แก่สังคมของชาติตนและสังคมชาวโลก เช่น ธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาสาระเป็นความจริงของธรรมชาติสามารถที่จะทำให้สังคมโลกเกิดสันติภาพและสันติสุขได้ ถ้ามีการเผยแพร่ให้เป็นที่แพร่หลายวัฒนธรรมไทยยังคงอยู่ได้ตลอดไป

5. เกื้อกูลธรรมชาติ หมายถึง วัฒนธรรมที่เจริญงอกงามย่อมต้องเป็น วัฒนธรรมที่มีความเกื้อกูลต่อธรรมชาติแวดล้อม ทั้งนี้เพราะธรรมชาติแวดล้อมเป็นบ่อเกิดแห่ง วิธีการดำเนินชีวิตและรูปแบบวัฒนธรรมของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ การเอื้ออาทรต่อธรรมชาติ มากกว่าการมุ่งทำลาย ย่อมทำให้คงความมีวัฒนธรรมของมนุษย์ชาติต่างๆ ไว้ได้นาน

นอกจากนี้ท่าน ได้ให้หลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าวัฒนธรรมจะสืบทอดยืนยาวได้ ต้องคำนึงถึงเกณฑ์ 6 ประการ ดังนี้

1. วัฒนธรรมต้องมีการสั่งสมและสืบต่อกันมาไม่ขาดตอน
2. วัฒนธรรมต้องมีของแปลกใหม่มาเริ่มเติมของเดิมให้พอดีให้เข้ากันด้วยดี
3. วัฒนธรรมต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของตนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่น
4. วัฒนธรรมต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและสภาพของเหตุการณ์
5. วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามคงอยู่ได้ด้วยการศึกษาอบรมซึ่งต้องมีการรับและการให้แลกเปลี่ยนกันถ้อยทีฟังพาอาศัยกันจึงเจริญก้าวหน้าเติบโตขึ้นได้
6. วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามคงอยู่ได้ ด้วยการนำความเหมือนและไม่เหมือนกันมาประสานรวมกันเข้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองจึงจะดำรงคงอยู่ได้

นอกจากนี้ยูเนสโก (UNESCO) หน่วยงานสำคัญทางการศึกษาด้านวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาในปี ค.ศ. 1989 ว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านในการประชุมครั้งนี้ หัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรมของยูเนสโก ได้สรุปแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ 2 ประการคือ

1. วิธีการเก็บรักษาโดยการจดบันทึก
2. การเก็บรักษาโดยการเผยแพร่ถ่ายทอด

ในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเยาว์ โดยปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและคุณค่าที่ควรรักษาและสืบทอด นอกจากนี้ต้องรู้จักนำวัฒนธรรมไทยมาพิจารณาว่าวัฒนธรรมแต่ละส่วนนั้นมีประโยชน์ส่วนใดเป็นหลักหรือส่วนใดเป็นเปลือก ส่วนใดล้ำสมัย ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษกับสังคมในปัจจุบัน ส่วนใดควรรักษาไว้และส่วนใดควรเสริมด้วยการปรับให้เข้ากับยุคสมัย เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พัฒนาอยู่ตลอดเวลา หากไม่เช่นนั้นวัฒนธรรมก็อาจสิ้นสุดหรือตายได้

5. การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม

ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ อยู่ในระดับใกล้ชิดและในอัตราความถี่สูง จึงเป็นเหตุนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้รวดเร็วขึ้น ยิ่งในยุคปัจจุบันมีการติดต่อกันทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้หรือวินาทีที่รู้เรื่องกันได้ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมจึงตามมา การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ดิ้นรนเพื่อแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของวัฒนธรรมที่ว่า วัฒนธรรมไม่คงที่หรือไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่เป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (นัค จันทรช่าง, 2551: 238-239) ดังนั้นเมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมแล้ว จำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและเศรษฐกิจที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งใน การดำรงชีวิตจึงทำให้มนุษย์ต้องสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆหรือรับเอาสิ่งใหม่ๆจากสังคมมาปรับใช้เพื่ออยู่ร่วมกัน

ธีราภรณ์ นาคพิน (2521: 30-34) กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมว่า เกิดจาก

- 1) การเดินทาง ความเจริญทางด้านคมนาคมทำให้มนุษย์สามารถเดินทางติดต่อสัมพันธ์กันได้สะดวก ทำให้วัฒนธรรมต่างชาติหลังไหลเข้ามาในประเทศไทยได้มากขึ้น
- 2) การบังคับทางการเมือง หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการบังคับให้แต่งกายแบบฝรั่ง การเปลี่ยนแปลงภาษาคำพูดเพื่อให้ชาติบ้านเมืองทันสมัยเทียบเท่ากับต่างชาติ
- 3) สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมบางอย่างจึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เช่น การนุ่งผ้าโจงกระเบนย่อมไม่สะดวกต่อการขึ้นรถเมล์ในปัจจุบัน
- 4) ความสำคัญทางการค้ามีส่วนทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมแปลกๆใหม่ๆเข้ามา ในรูปของการแต่งกาย คนตรี แฟชั่นและเทคโนโลยีทันสมัย ทำให้เกิดการนิยมชมชอบวัฒนธรรมของต่างชาติมากขึ้น

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ (2525: 14) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การขอยืม เป็นการยอมรับเอาเทคนิควิธีการ แนวคิด หรือ วัตถุต่างๆ ของสังคมอื่นมาใช้ โดยต้องดูถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่เราได้นำมาใช้ได้และเป็นที่ยอมรับในสังคมหรือไม่
- 2) การค้นพบ เป็นการค้นพบข้อเท็จจริงซึ่งไม่รู้มาก่อนทั้งที่ความรู้นั้นมีมานานแล้ว จึงทำให้เกิดความรู้ใหม่

3) การประดิษฐ์ เกิดจากการนำเอาเทคนิควิธีการหรือความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพื่อทำสิ่งใหม่ขึ้นมา หรือนำความรู้ใหม่ๆ มาดัดแปลงสิ่งต่างๆ

4) การประดิษฐ์สิ่งใหม่ หมายถึงความคิดพฤติกรรมหรือสิ่งของซึ่งเป็นของใหม่ จากสังคมหนึ่งกระทบไปยังอีกสังคมหนึ่งซึ่งเกิดจากการติดต่อกัน

เสาวณีย์ จิตต์หมวด (2525: 19) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) ก็เป็นส่วนสำคัญในการทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง ซึ่งการผสมผสานวัฒนธรรมเกิดจากสาเหตุต่างๆ อาทิ

- 1) จากการอยู่ใกล้ชิดกัน
- 2) จากการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เมื่อคนไปอยู่ที่ใดวัฒนธรรมย่อมติดไปกับคนนั้น
- 3) จากการติดต่อกันทางด้านการพูด การค้าขาย
- 4) จากการสมรสระหว่างผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน
- 5) จากการเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคม
- 6) จากอิทธิพลของสื่อสารมวลชน
- 7) จากผลของสงคราม

ยิ่งยง เรืองทอง (2542: 88-89) ได้สรุปถึงสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดังนี้

1) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมขนส่ง ทำให้คนทั้งโลกติดต่อกันได้สะดวกสบายและปลอดภัยขึ้น ผู้คนสามารถติดต่อกันทั้งทางรถ เรือ เครื่องบิน เป็นต้น

2) อิทธิพลของสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ เอกสาร ดาวเทียม หรือระบบการสื่อสารต่างๆ เป็นต้น

3) การเผยแพร่วัฒนธรรมโดยตรง การที่ประเทศต่างๆ ได้ส่งหน่วยงานหรือทูตทางวัฒนธรรมเข้าตั้งศูนย์กลางการเผยแพร่วัฒนธรรมหรือมีการส่งทูตเข้ามาเชื่อมสัมพันธไมตรีกันทางวัฒนธรรม เป็นต้น

4) การเผยแพร่วัฒนธรรมโดยอ้อม เนื่องด้วยนานาประเทศมีการติดต่อกันในด้านต่างๆ เช่น การค้า การเมือง การทหาร เป็นต้น บางโอกาสก็จัดให้มีการแสดงหรือจัดนิทรรศการเพื่อจูงใจให้คนยอมรับ นับถือ แต่การแสดงหรือจัดนิทรรศการนั้นได้แฝงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติตน เมื่อคนนิยมชมชอบยอมรับนับถือหรือเลียนแบบก็เท่ากับเป็นการยอมรับวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ เช่น สังคมไทยยอมรับเอาวัฒนธรรมของชาติต่างๆ มาใช้ เช่น การแต่งกาย ทรงผม การศาล การศึกษา การตกแต่งที่อยู่อาศัยบ้านเรือน ของใช้ เป็นต้น

5) การแลกเปลี่ยนหิบบัณฑิตวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมต่างๆ ได้ติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา มีการคมนาคมติดต่อสะดวกและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงหิบบัณฑิตวัฒนธรรมจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง สังคมกำลังพัฒนา นิยมหิบบัณฑิตวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญแล้ว (Advance Society) คือ สังคมวัฒนธรรมตะวันตกมีอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน สหรัฐอเมริกาเป็นต้น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ตลอดเวลา โดยเกิดจากการเดินทาง การค้า การแลกเปลี่ยนหิบบัณฑิต การค้นพบหรือการเปลี่ยนไปของสภาพแวดล้อมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อาหารการกิน การแต่งกาย อาคารบ้านเรือน การศึกษา ไปจนถึงระบบการเมือง การปกครองเปลี่ยนไป

6. วัฒนธรรมต่างชาติและการเลือกรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสังคม

สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากต่างชาติทั้งตะวันตกและตะวันออก ซึ่งแผ่ขยายเข้ามาตามกระแสและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถยับยั้งได้เพราะเป็นไปตามยุคสมัยที่การสื่อสารและเผยแพร่วัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ ผลกระทบของวัฒนธรรมต่างชาติที่กล่าวต่อไปนี้ได้สรุปจากงานเขียนอาจารย์ นัค จันทรช่วง (2551) ซึ่งได้แก่

1) ผลกระทบของวัฒนธรรมตะวันตกต่อวัฒนธรรมไทย

1.1 ด้านประเพณี ด้านสังคมที่ไทยได้รับผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี มีการยกเลิกและแก้ไขประเพณี โบราณที่ไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกาย เดิมข้าราชการไทยนุ่งผ้าฝืนเดี่ยว เปลือยท่อนบน ต่อมาจึงโปรดฯ ให้สวมเสื้อเข้าเฝ้า มีการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการผู้ทำคุณงามความดี ให้หญิงมีสิทธิ์ฟ้องหย่าได้ มีการยกย่องวิทยากรและแนวคิดจากตะวันตกสมัยใหม่มากขึ้น

1.2 ด้านสังคม เกิดการเผยแพร่ของวัฒนธรรมตะวันตกสู่ชนบทอย่างรวดเร็วทำให้คนไทยลืมนอดีต มีผลทำให้เอกลักษณ์ต่างๆ หรือประเพณีต่างๆ ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมแต่เดิม ไม่สามารถทำหน้าที่ให้ผู้คนในสังคมนั้นๆ มีพฤติกรรมอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์และการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมที่เรียบง่ายได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งเป็นปัญหาสังคมมีผลต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญญาการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในเมือง

1.3 ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความเลื่อมล้ำในด้านการกระจายผลประโยชน์ที่มาจาก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการมุ่งพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม

1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและความเจริญด้านเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยเป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเป็นอย่างมาก

1.5 ด้านการปกครอง เกิดการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ การปฏิวัติทางการเมือง เกิดแนวคิดชาตินิยมแบบตะวันตก แนวคิดสังคมนิยมและสังคมนิยมประชาธิปไตย

1.6 ด้านค่านิยมในสังคมไทย ปัจจุบันคนไทยยึดถือว่าคนที่ได้รับการศึกษาและมีความรู้ภาษาอังกฤษด้านการพูด อ่าน เขียน จะได้รับความนิยมนกย่องในฐานะผู้มีความรู้สูงและสามารถนำมาพัฒนาประเทศได้ แต่บางส่วนมีการใช้ภาษาอังกฤษปะปนกับภาษาไทยซึ่งไม่ถูกต้องส่งผลให้ภาษาไทยวิบัติและสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

1.7 ด้านการดำรงชีวิต การพัฒนาประเทศตามแบบตะวันตกมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตคนไทยซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมาก

1.8 ด้านวิทยาการการศึกษาและวัฒนธรรมตะวันตก จากการติดต่อกับชาติตะวันตกคนไทยได้รับอิทธิพลของชาติตะวันตกอย่างต่อเนื่องและส่งผลในการปฏิบัติต่อคนไทยทุกสมัยที่ให้ความสำคัญในการนำวัฒนธรรมตะวันตกเป็นต้นแบบในการพัฒนาตนเอง

2) ผลกระทบของวัฒนธรรมตะวันออกต่อวัฒนธรรมไทย

สำหรับวัฒนธรรมตะวันออกในงานเขียนของอาจารย์นด จันทรช่วงได้กล่าวถึง 2 วัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมจีนซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญกับสังคมไทยมาช้านานทั้งในด้านของศาสนา ศิลปะ โบราณสถานและโบราณวัตถุดังนี้

2.1 วัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมอินเดียที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมสองช่วง คือ วัฒนธรรมสมัยราชวงศ์โมริยะ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมแบบพุทธ และในสมัยราชวงศ์คุปตะ ซึ่งอาจเรียกว่าวัฒนธรรมแบบฮินดู วัฒนธรรมอินเดียที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทย แยกพิจารณาเป็นด้านๆ ดังนี้

2.1.1 ด้านการปกครอง ในสมัยราชวงศ์คุปตะกษัตริย์กลายเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ เป็นเทพเจ้ามีฐานะสูงส่งซึ่งไทยได้นำมาใช้ในการปกครองตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนกระทั่งถูกยกเลิกในสมัยรัตนโกสินทร์

2.1.2 ด้านพระพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้ามาในสุวรรณภูมิ

2.1.3 ด้านสังคม อินเดียมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็นวรรณะต่างๆ 4 วรรณะได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ไทยไม่ได้รับเอการแบ่งชนชั้นลักษณะนี้แต่เกิดชนชั้นในสังคมไทยคือ กษัตริย์ ขุนนาง ไพร่ และทาส

2.1.4 ด้านศิลปกรรม ประเทศในเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลศิลปกรรมของอินเดียสมัยคุปตะและต่อจากสมัยคุปตะ ศิลปกรรมที่เข้ามามักอยู่ในรูปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาทั้งพุทธศาสนาและฮินดู

2.1.5 ด้านภาษาและวรรณคดี ไทยได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีและสันสกฤตที่นำมาจากอินเดียทั้งที่นำเอาคำต่างๆ มาใช้โดยตรงและบางคำก็เอามาประยุกต์ใช้

2.2 วัฒนธรรมจีน

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยที่มีผลต่อวัฒนธรรมไทยนั้นอยู่ที่ความสัมพันธ์ทางการค้าเป็นสำคัญ การค้ากับจีนเริ่มในสมัยอยุธยาและในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ไทยมีการติดต่อกับจีนมากที่สุด ศิลปวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในช่วงนี้ที่สำคัญ เช่น

2.2.1 ด้านความเชื่อและศาสนา ศาสนาเต๋าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ของจีน มีการนับถือเทพเจ้าและลัทธิขงจื้อใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันหลักคำสอนของขงจื้อได้แก่การยึดมั่นในคุณธรรมความกตัญญูและสัจธรรม อิทธิพลที่เห็นได้ชัดได้แก่ การนับถือเทพ การนับถือเจ้าพ่อเจ้าแม่ และการนับถือบรรพบุรุษ

2.2.2 ด้านศิลปกรรม ศิลปกรรมจีนเริ่มเป็นที่รู้จักในสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 ดังจะพบจากการสร้างวัดราชโอรสาราม ซึ่งมีลักษณะสถาปัตยกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดพระเชตุพนฯและสิ่งๆที่พบได้เช่น ตุ๊กตาจีน กระจกสีลาแบบจีน สิ่งสลักศิลา เก๋งจีน เป็นต้น

2.2.3 ด้านนาฏกรรมจีน มีปรากฏหลายอย่างเช่น ปีกลองจิน หนังสืงจิว

2.2.4 ด้านภาษาและวรรณคดี คำในภาษาไทยมีจำนวนไม่น้อย ได้ขอยืมจากภาษาจีนมาใช้ โดยการปรับการออกเสียงในภาษาไทย ตัวอย่างเช่น ปาท่องโก๋ คือฮวน เกาเหลา ซาลาเปา ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าจากการเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมตะวันตกหรือตะวันออกย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา การเมืองการปกครอง ศิลปกรรม วรรณกรรมซึ่งมีทั้งที่ช่วยส่งเสริมให้วัฒนธรรมไทยมีการพัฒนาไปทางที่ดีขึ้นแต่ในขณะเดียวกันก็มีวัฒนธรรมบางอย่างที่ทำให้ต้องสูญเสียเอกลักษณ์หรือทรัพยากรของชาติ

ดังนั้นในการเลือกรับวัฒนธรรมจะต้องมีการเลือกรับในส่วนที่เข้ากับความรู้สึกนึกคิดและวิถีชีวิตของคนไทยตามที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2530:10) กล่าวว่า

“การเลือกเฟ้นวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเองก็ดีหรือมาจากประเทศอื่นไม่ว่าจากไหนเมื่อเข้ามาก็เต็มรูปแบบ แต่พอมาถึงคนไทยเข้าแล้ว ก็ต้องมีการคัดเลือก ลีครอน จะต้องมีการจัดแจงอย่างใดอย่างหนึ่ง จนเข้ากับวิถีชีวิตของคนไทย เข้ากับจิตใจความรู้สึกนึกคิดของคนไทย แล้วเราจะสืบทอดให้เป็นวัฒนธรรมไทยต่อไป ไม่มีการรับมาทั้งคุ้น”

นัก จันทรช่วง (2551: 256-257) ได้กล่าวเสริมว่าในการเผชิญวัฒนธรรมอื่นไม่ควรไปสุดโต่ง สุดโต่งมี 2 อย่าง คือพวกหนึ่งเลียนแบบหมายความว่าวัฒนธรรมตะวันตกมาอย่างไร ก็เลียนแบบทำไปหมด มีอะไรก็รับมาทั้งสิ้นอย่างนี้ก็จะเป็สุดโต่งไม่พึงปรารถนา ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมของตนเอง และอีกสุดโต่งหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามคือ ปฏิเสธ ผลักดันออกไปไม่เอาทั้งนั้น แต่เพราะการปฏิเสธเช่นนี้ก็จะเอามาโดยไม่รู้ตัว ฉะนั้นต้องใช้วิธีแห่งปัญญาหมายถึง การที่จะมองและกลั่นกรองออกมาใช้ประโยชน์ เมื่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมภายนอก ไม่เฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก จะเป็นวัฒนธรรมใดก็ตามจะต้องใช้ปัญญาพิจารณาว่าทำอะไรจะเอามันมาใช้ประโยชน์ได้ คือการต้องรู้จักเอาส่วนที่ดี มองจับเอาคุณค่าที่เป็นประโยชน์ คือการที่ต้องรู้จักเลือกเอาส่วนที่ดี มองจับเอาคุณค่าที่เป็นประโยชน์ โดยแยกแยะวิเคราะห์และที่สำคัญเมื่อใช้ปัญญา รู้จักเลือกแล้วต้องรู้จักดูแล้วย่อยให้กลายเป็นเนื้อตัวของเราและวัฒนธรรมของเราจะอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการเลียนแบบเป็นการรับมาทั้งคุ่นและพยายามจะทำให้เหมือนเขา ทั้งที่ตัวเราไม่เหมือนเขา ทำให้ตะกุกตะกักและอยู่ไม่ถึงเขา เพราะมีความคิดเพียงแค่ว่าให้เท่าเขาสังคมของเราจึงไม่สามารถเจริญพัฒนาได้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเนื้อหาวัฒนธรรมไทย

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่ผ่านมา ได้มีการทบทวนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐาน

การเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนั้น ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
- 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6) เป็นหลักสูตรการศึกษา สำหรับ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. หลักสูตรสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและเนื้อหาวัฒนธรรมไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 132-133)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ

ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการ
ดำเนินชีวิตอย่าง สันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหาร
จัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำ
หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์
พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ
ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆใน
อดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และ
ภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์
ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทาง
ธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน

เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผู้วิจัยได้นำเนื้อหาวิเคราะห์กับประเภทของวัฒนธรรมไทยทั้ง 4 ด้าน
(สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตถุธรรม) สามารถสรุปได้ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
1. สหธรรม	คุณธรรมที่ควร ปฏิบัติ	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธศาสนสุภาษิต - ยี่ เว เสวติ ตาทิโส (คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น) - อดคณา โจทยุตตานัน (จงเตือนตนด้วยตน) - นิสมมม กรณั เสขโย (ใคร่ครวญก่อนจึงทำ ดี) - ทุรวาสา มรา ทุกุขา (เรือนที่ครองไม่ดี นำทุกข์มาให้) - ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลัก พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ - ศาสนิกชนของศาสนาต่างๆมีการประพฤติ ปฏิบัติและวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตาม หลักความเชื่อและคำสอน - การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชน อื่นในสถานการณ์ต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธศาสนสุภาษิต - ปุชโก ลกเต ปุชั วนุทโก ปฏิวนุทน์ (ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ) - การเป็นลูกที่ดีตามหลักเบ็อง หน้าในทิส 6 - มารยาทของการเป็นแขก 	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธศาสนสุภาษิต - ธรรมจารี สุขั เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) - การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทิสเบ็อง ขวาในทิส 6 ของพระพุทธศาสนา

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
			- ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือในประเทศ ที่ปฏิบัติตนตามแบบอย่างด้านศาสน สัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์		
1. สหธรรม	มารยาทในการ เคารพบุคคลที่อยู่ ในศาสนา	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- การเข้าพบพระภิกษุ	- ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธีปฏิบัติต่อ พระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การ เดินสวน การสนทนา การรับ สิ่งของ	- การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุใน งานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มารยาทการพูดกับ พระภิกษุตามฐานะ
1. สหธรรม	การปฏิบัติตนใน พิธีสำคัญและวัน สำคัญทางศาสนา	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- การจัดโต๊ะหมู่บูชาแบบหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9 - การจุดธูปเทียน การจัดองค์ประกอบโต๊ะ หมู่บูชา - คำอาราธนาต่างๆ - ประวัติและความ สำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วัน ออกพรรษา วันเทโวโรหณะ - ระเบียบการปฏิบัติตนในวันเข้าพรรษา ออกพรรษา วันเทโวโรหณะและ วันธรรม	- การแต่งกายไปวัด การแต่งกาย ไปงานมงคล อวมงคล - การทำบุญตักบาตร - การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควร ถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับ ภิกษุ - การถวายผ้าอาบน้ำฝน - การจัดเครื่องไทย ธรรม เครื่อง ไทยทาน - การกรวดน้ำ	- พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล - การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียม ที่ตั้ง พระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางค้ายสายสิญจน์ การปลูดา อาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน - ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การ ถวายข้าว พระพุทธรูป การถวายไทย ธรรม การกรวดน้ำ - ประวัติวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
			สวันะและเทศกาลสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> - การทอดกฐิน - การทอดผ้าป่า - วันธรรมสวันะและเทศกาลสำคัญ - ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวันะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ - ศาสนพิธี/ พิธีกรรมแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - วันวิสาขบูชา - วันธรรมสวันะและเทศกาลสำคัญ - หลักการปฏิบัติตน: การฟังธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัดการงดเว้นอบายมุข
1. สหธรรม	การปฏิบัติตนในพิธีสำคัญและวันสำคัญทางศาสนา	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - การประพฤติตนในวันธรรมสวันะและเทศกาลสำคัญ - การแสดงเป็นพุทธมามกะ
2. คติธรรม	ความสามัคคี	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน - ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม 		

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. คติธรรม	ความสามัคคี	หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตใน สังคม	- วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความ เข้าใจผิดต่อกัน	- ความคล้ายคลึงกันและความ แตกต่างของวัฒนธรรมไทยและ วัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาค เอเชียวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน	- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สา เหตุปัญหาทางสังคมและแนวทาง ความร่วมมือในการลดความ ขัดแย้งและการสร้างความ สมานฉันท์
2. คติธรรม	การออม	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	-	- กุลจักริฎฐิติธรรม 4 (ธรรม สำหรับดำรงความมั่งคั่งของ ตระกูล)	- สัมมนาพระพุทธ-ศาสนากับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. คติธรรม	การออม	เศรษฐศาสตร์	- ความหมายและความสำคัญในการบริโภค อย่างมีประสิทธิภาพ - หลักการบริโภคที่ดี - ค่านิยมและพฤติกรรม การบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้ง ผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว - หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง - การประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำรงชีวิต	- ความหมายและความสำคัญของ การลงทุนและการออมต่อระบบ เศรษฐกิจ - การบริหารจัดการเงินออมและ การลงทุนภาคครัวเรือน - หลักการและเป้าหมายปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง - การประยุกต์ใช้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในการผลิต สินค้าและบริการในท้องถิ่น	- วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น โดย ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - แนวทางในการแก้ไขและพัฒนา ท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง - แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับ การพัฒนาในระดับต่างๆ - ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการของ สหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการ

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
			- ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย		พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
2. คติธรรม	ความจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์	ประวัติศาสตร์	-	-	- บทบาทของพระมหา-กษัตริย์ไทย ในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ ความเจริญและความมั่นคงของชาติ
2. คติธรรม	ความกตัญญู	ประวัติศาสตร์	-	- วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย และต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ ชาติไทย	-
2. คติธรรม	ความซื่อสัตย์	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- ไตรสิกขา (อริศีลศึกษา)	- พุทธศาสนาสุนัขยิต - กุหลาบการ์ กุหลาบ ปาปการ์ จ ปาปโก้ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว)	- มรรคมีองค์ 8 (สัมมาวาจา)
2. คติธรรม	ความรักชาติ	ประวัติศาสตร์	-	- การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราชและการสถาปนา อาณาจักรธนบุรี	-

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. คติธรรม	การรับวัฒนธรรม อย่างเหมาะสม	หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตใน สังคม	-	-	- การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและ ภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม - การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสม
3. เนติธรรม	กฎหมายและข้อ ควรปฏิบัติใน สังคม	หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตใน สังคม	- กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อ สังคมและประเทศชาติโดยเน้นจิต สาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติ ตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในกิจกรรมทางสังคม	- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และครอบครัว - สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย - แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตน เป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	- ลักษณะการกระทำความผิดทาง อาญาและโทษ - การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยตามวาระและ โอกาสที่เหมาะสม
3. เนติธรรม	กฎหมายและข้อ ควรปฏิบัติใน สังคม	หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตใน	- วิธีปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิของตนเอง และผู้อื่น - ผลที่ได้จากการเคารพสิทธิของตนเองและ ผู้อื่น	- กระบวนการตรากฎหมาย	- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญใน มาตราต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ เลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมไทย	สาระการ เรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
		สังคม	- การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่		
4. วัฒนธรรม	โบราณสถานและ โบราณวัตถุ	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษา วัด	-	- การปลูกจิตสำนึกในด้านการ บำรุงรักษาวัดและพุทธศาสนาให้ เกิดประโยชน์
4. วัฒนธรรม	ภูมิปัญญาไทย	ประวัติศาสตร์	- ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัยเช่นการ ชลประทาน เครื่องสังคโลก	- ภูมิปัญญาแล้ววัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาเช่น การควบคุม กำลังคนและศิลปวัฒนธรรม - ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี	- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยใน สมัยรัตนโกสินทร์
4. วัฒนธรรม	การอนุรักษ์และ การสืบทอด	หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตใน สังคม	-	-	การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและ ภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	การปฏิบัติตาม วัฒนธรรมไทย	สาระการเรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ม.4-ม.6
1. สหธรรม	คุณธรรมที่ควร ปฏิบัติ	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- จิตต์ ทนดี สุขาวห์ (จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้) - น อุจจาจ้ง ปณชิตา ทสฺยนฺนฺติ (บัณฑิตยอมไม่ แสดงอาการขื่นๆลงๆ)
1. สหธรรม	การปฏิบัติต่อบุคคล ต่างๆ	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว - การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศ 6 - การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ
1. สหธรรม	มารยาทในการ เคารพบุคคลที่อยู่ใน สถาบันศาสนา	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ - การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจาและใจ ประกอบด้วยเมตตา - การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ โอกาส ต่างๆ - การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกของ องค์กรชาวพุทธ - การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงวัดพุทธ ศาสนาให้เกิดประโยชน์
1. สหธรรม	การปฏิบัติตนในพิธี และวันสำคัญทาง ศาสนา	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและ เทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนา อื่นๆ - ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดง ตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวาย สังฆทาน ถวายผ้าอาบน้ำฝน พิธีทอดกฐิน พิธี ปวารณา เป็นต้น - ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนา เข้าไป เกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระใน โอกาส ต่างๆ - พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอ บรรพชาอุปสมบท เครื่อง อัฐบริวาร ประโยชน์ของการ บรรพชาอุปสมบท

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	การปฏิบัติตาม วัฒนธรรมไทย	สาระการเรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ม.4-ม.6
			<ul style="list-style-type: none"> - บุญพิธี ทานพิธี กุศลพิธี - คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - การปฏิบัติคนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลสำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น
2. คติธรรม	ความสามัคคี	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ - การแลกเปลี่ยนเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมด้านวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม
2. คติธรรม	ความสามัคคี	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข - พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขแก่บุคคลและสังคมโลก - หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข - ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสันติภาพ
2. คติธรรม	การออม	เศรษฐศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ทฤษฎี 3 มิติ 4 องค์ประกอบ (ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ) - โภคอาทิยะ 5 (การใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์) - การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของตนเองและครอบครัว - การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใน ภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ - การพัฒนาประเทศที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน - ระบบสหกรณ์และความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและประเทศ

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	การปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย	สาระการเรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓.4-๓.6
2. คติธรรม	ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	ประวัติศาสตร์	- บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรม
2. คติธรรม	ความกตัญญู	ประวัติศาสตร์	- ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทย
2. คติธรรม	ความซื่อสัตย์	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	- ปฏิรูปการี ฐรวา อุภูฐาตา วินทุเต ธนั (คนขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้)
2. คติธรรม	การรับวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม	- ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล - วิธีการเลือกรับวัฒนธรรมสากล
3. เนติธรรม	กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในสังคม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม	- กฎหมายแพ่ง อาญาและกฎหมายอื่นๆที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน - ข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน - กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ
3. เนติธรรม	กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในสังคม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต ในสังคม	- คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก เช่น เคารพกฎหมายและกติกาสังคม เคารพเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม - กฎหมายอื่นที่สำคัญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน กฎหมายการรับราชการทหาร กฎหมายภาษีอากร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	การปฏิบัติตาม วัฒนธรรมไทย	สาระการเรียนรู้	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓.4-๓.6
			<ul style="list-style-type: none"> - การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข - รูปแบบของรัฐ - สถานะและพระราชอำนาจของ พระมหากษัตริย์ - การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม
4. วัฒนธรรม	ภูมิปัญญาไทย	ประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจัยและบุคคลที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน - สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย - วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ
4. วัฒนธรรม	ภูมิปัญญาไทย	ภูมิศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในประเทศไทย
4. วัฒนธรรม	การอนุรักษ์และการสืบทอด	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม
4. วัฒนธรรม	การอนุรักษ์และการสืบทอด	ประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ - วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

จากการวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยสามารถจำแนกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยได้ในดังต่อไปนี้

1) คำสอนและหลักในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลในสถาบันต่างๆ มารยาทและพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

- 2) แนวทางในการดำเนินชีวิตตามค่านิยมของสังคมไทย
 - 3) การปฏิบัติตามกฎหมายในสังคม
 - 4) ศิลปวัฒนธรรมไทยในด้านต่างๆ
 - 5) การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการเลือกรับวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสังคม
- เนื่อหาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยใน 4 ประเภทคือ

คติธรรมสหธรรม เนติธรรม และวัตรธรรม

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย

ในการจัดเนื้อหาการเรียนรู้ตามหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กไทย หมายถึงจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังที่จะให้เกิดพฤติกรรมหรือลักษณะประจำตัวที่ดีของเด็กในสังคมไทย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาและให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยดังต่อไปนี้

1) เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นมนุษย์

2) มีจิตใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทยทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลังแวดล้อม

3) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

ต่อมา กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย โดยปรับตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยดังนี้

1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

2) ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติ ตรงตามความเป็นจริงต่อตนเอง และผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

3) อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4) รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมี นักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงการศึกษาได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย โดยมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยดังนี้

สมพงษ์ จิตระดับ (2531: 15-17) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1) มีความมั่นใจในตนเองแบบสากล แต่อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
2) ดำเนินแบบเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักพึ่งพาตนเองได้ มีแนวทาง “มัชฌิมาปฏิปทา” เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3) มีความภูมิใจในความเป็นไทย การดำรงรักษา ถักทอสานต่อวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2541) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตไว้ว่า คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกาย สมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดี เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความประชาธิปไตย มีความรู้และทักษะเทคนิคสามารถใช้เครื่องมือและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่วที่สำคัญควรต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในคุณลักษณะต่างข้ามมิติต่างๆ เพื่อหาจุดที่สมดุลระหว่างคุณลักษณะดังต่อไปนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลกในอนาคต โดยมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย คือ

- 1) การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเห็นวิทยาการสมัยใหม่
- 2) การหวงแหนวัฒนธรรมไทยและการรับวัฒนธรรมต่างชาติ

จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยตามที่นักวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้ทัศนะหรือกำหนดไว้จะมีความคล้ายคลึงกันคือ ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร อยู่พอเพียง รักและภูมิใจในความเป็นไทยและร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะการใช้ชีวิตและมีเจตคติที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การสอน การถ่ายทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

1. บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการเรียนสอนวัฒนธรรมไทย

สุจริต เพียรชอบ (2514: 110-111) กล่าวถึงแนวทางการสอนวัฒนธรรมว่า ครูสามารถทำได้หลายทาง คือ สอนในชั้นเรียนหรือสอดแทรกในวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น วิชาศิลปศึกษา สังคมศึกษา และภาษาไทย จัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ชุมนุมศิลปะ ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมมุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมไทยหรือจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การแสดงละครจากวรรณคดี การเล่นดนตรีไทย การบรรยายเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การศึกษานอกสถานที่ทำนองวรรณคดีสัญจร โบราณคดีสัญจร การจัดนิทรรศการต่างๆ เช่น งานลอยกระทง หรือจัดงานวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ประภาพรณ สุวรรณสุข (2524) อ้างใน กัทธาวรรณ จันทร์เนตร์, 2546: 42-43) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย สรุปได้ดังนี้

1) การจัดการส่งเสริมด้านภาษาและวรรณกรรม ครูฝึกให้เด็กได้รู้จักการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทั้งด้านการพูด อ่าน เขียน พร้อมทั้งคำราชาศัพท์ นอกจากนี้ยังมีภาษาถิ่นที่ครูควรฝึกให้เด็ก รู้จักใช้ภาษาท้องถิ่นของตนเองให้ถูกต้อง ควรจัดการแสดงให้เด็กได้ทราบเกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ทราบถึงความแตกต่างของภาษาท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นด้วย กิจกรรมสามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น การให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมุติ การแสดงละคร การโต้วาที การเป็นโฆษก การทนายปัญหา เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางมารยาท ได้แก่ เชิญวิทยากรมาสาธิตให้เด็กดู และให้นักเรียนปฏิบัติตาม ประกวดมารยาท จัดให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมุติ จัดฉายภาพยนตร์หรือสไลด์เกี่ยวกับมารยาท จัดทำสมุด

3) จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่กระทำอยู่ คือ พิธีเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศล ซึ่งมีการจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ครูควรฝึกให้เด็กรู้จักกับเครื่องใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อว่าเด็กจะได้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง และสามารถช่วยเหลือผู้ปกครองได้เมื่อมีโอกาส และควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ ด้วยกิจกรรมที่จัดให้เด็ก คือ เชิญวิทยากรมาสาธิตให้ดูเมื่อโรงเรียนมีงานบำเพ็ญกุศลต่างๆ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในพิธีกรรมทางศาสนาด้วย

4) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการแสดงหรือการเล่น ในชุมชนย่อมมีการแสดงเป็นเอกลักษณ์ของตน ครูควรฝึกให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการแสดงท้องถิ่นของตนเสียก่อน แล้วจึงค่อยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงของท้องถิ่นอื่นๆ

5) วัฒนธรรมกับการแต่งกาย ครูควรจัดให้เด็กได้เห็นการแต่งกายสมัยต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นว่า การแต่งกายของไทยนั้นมีวิวัฒนาการมาเป็นอย่างไ การจัดกิจกรรมด้านนี้ครู อาจจะจัดการประกวดแต่งกายทุกสมัย จัดทำสมุดภาพ จัดให้มีการแสดงโชว์แฟชั่น จัดนิทรรศการ ฉายภาพยนตร์หรือสไลด์

วิบูลย์ แซ่มชื่น (2526: 44-49) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรม ในโรงเรียนไว้ดังนี้

1) จัดตั้งองค์กรภายในโรงเรียน การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ สูง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดตั้งองค์กรดำเนินงานภายในโรงเรียนให้ชัดเจน โดยตั้งเป็น องค์กรในระดับปฏิบัติการ ซึ่งอาจจัดในรูปแบบของคณะกรรมการ ศูนย์ ชุมนุม ชมรม กลุ่ม ฯลฯ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะจัดกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ตามแผนงานเช่น ชมรมภูมิปัญญาชาวบ้าน ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

2) สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นวัฒนธรรม ที่พึงปรารถนา การมีแบบอย่างที่ดีทางวัฒนธรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามในโรงเรียนมีความสำคัญ อย่างยิ่ง เช่น ต้องการปลูกฝังเรื่องความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความขยันหมั่นเพียร มารยาท ไทย คุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ ตลอดจนการมีบรรยากาศวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยขึ้นภายใน โรงเรียน ผู้บริหารและครูจัดต้อง มีวิสัยทัศน์และตั้งมั่นในปณิธานอย่างแน่วแน่ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กได้

3) จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมหรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้น ในโรงเรียน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปศูนย์เล็กๆ โดยใช้มุมหนึ่งของห้องสมุดหรือกิจกรรมหมวดสังคมศึกษา เป็นที่ รวบรวมผลงานต่างๆทางวัฒนธรรม ซึ่งศูนย์วัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นในสถานศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521: 89) ได้กำหนดหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรมดังนี้

3.1 ศึกษา ค้นคว้าและวิจัย งานด้านวัฒนธรรม

3.2 อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม

3.3 ส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น

3.4 ฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม

3.5 จัดดำเนินการหอวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.6 หน้าที่อื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

4) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝัง อบรม พัฒนาและส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม ตัวอย่าง กิจกรรมที่ควรจัดคือ

4.1 การจัดให้มีองค์กรนักเรียน นักศึกษา เพื่อฝึกอบรมและส่งเสริมการทำงาน เป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การแสดงออก ส่งเสริมการปฏิบัติตนและการทำงานในระบอบ ประชาธิปไตย

4.2 การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมงานใน การจัดงานตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

4.3 การจัดสัปดาห์เพื่อรณรงค์ส่งเสริมค่านิยมไทยบางประการซึ่งอาจจะนำมา จากค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ตามพระบรมราโชวาท

4.4 โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมพิเศษต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝัง ค่านิยมที่ดีแก่นักเรียนเช่น กิจกรรมดนตรีไทย มารยาทไทย

4.5 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่ทั้งภายใน จังหวัดและต่างจังหวัด

5) การประกวดแข่งขันให้รางวัลในการพัฒนาส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมและ ค่านิยมการสร้างสำนึกให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความดีงามของขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมไทย โดยการให้รางวัลหรือการยกย่องเมื่อกระทำความดี

6) การสอนและการให้ปฏิบัติตามศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยมโดยการสร้าง ปัญญาและความกระจำต่อค่านิยมและการปฏิบัติให้ถูกต้องตามแนวทางจริยธรรมและค่านิยมนั้นๆ

7) กำหนดระบบแบบแผนการทำให้เป็นกิจวัตร การกำหนดกิจวัตรระเบียบแบบแผน การกระทำประเพณีประจำในสถาบันแล้วปฏิบัติตามเป็นกิจนิสัย เป็นวิธีการและปลูกฝังค่านิยมแก่ นักเรียน

ชีรวัดน์ นิจนตร (2528: 20) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1) การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแต่ภาคทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นปฏิบัติจริงด้วย เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต คิดเปรียบเทียบและวิพากษ์วิจารณ์และเลือกปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม จนกลายเป็นนิสัย เช่น ความรับผิดชอบ การเคารพกฎหมาย การตรงต่อเวลา ฯลฯ

2) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การจัดตั้ง ชุมนุมหรือศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา การนำนักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อชมศิลปและมรดกทาง วัฒนธรรมในสถานที่นั้นๆ

3) ควรสอดแทรกวัฒนธรรม (โดยเฉพาะจริยธรรม) ไว้ในการเรียน การสอนของ ทุกวิชาโดยการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์เข้าช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง

4) ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้เรียนว่าสิ่งที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนนั้น เป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีคุณค่าควรแก่การปฏิบัติ

5) ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริม เช่น การจัดงานประเพณีต่างๆ การเผยแพร่วัฒนธรรมที่มีประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน

6) ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรมทั้งในแง่ที่มา ความหมาย คุณค่า หรือ ประโยชน์แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอันนำไปสู่ความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมนั้นๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

สิทธิชัย ชาดานิติ (อ้างในรายงานการสัมมนาเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฯ, 2537: 19) ได้เสนอวิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนไว้สรุปได้ดังนี้

1) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยด้วยการให้ความรู้ทางทฤษฎีและให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

2) ในการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เห็นและสัมผัสศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทย

3) ครูต้องพยายามเข้าใจนักเรียนและลงไปคลุกคลีกับกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อถือและศรัทธาในมน้ำใจให้เด็กหันมาสนใจกิจกรรมวัฒนธรรมไทย

4) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย โดยให้นักเรียนและประชาชนได้มีส่วนร่วม เพื่อเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมไทยครูต้องศึกษา ค้นคว้า และวิจัยวัฒนธรรมไทยเพื่อทราบแก่นสารเนื้อแท้ของวัฒนธรรมต่างๆ แล้วนำมาสั่งสอนอบรมเด็ก

รายงานการสัมมนาเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในยุคข้อมูลและข่าวสารของภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537: 93) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดังนี้

1) โรงเรียนมัศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่วัยรุ่นซึ่งจะกลายเป็นผู้ใหญ่ต่อไป มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้แก่ความรู้ ศิลปวิทยาการที่ได้สืบทอดมาจาก รุ่นก่อนๆ ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและจุดหมายของสังคม กฎหมายของประเทศ สิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

2) โรงเรียนมัธยมศึกษา มีบทบาทเป็นสังคมจำลองที่จัดสภาพให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การดำรงตนอยู่ในสังคม เพื่อที่จะสามารถปรับตัวและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมเมื่อจบการศึกษา ออกไปแล้ว

3) โรงเรียนมัธยมศึกษา มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาคุณลักษณะร่วมของ ความเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุผลที่ผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีพื้นฐานทางจริยธรรม สังคมและเศรษฐกิจแตกต่างกัน โรงเรียนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมและ ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงาน เพื่อพัฒนาความเข้าใจและแนวคิดร่วมกัน ตัวอย่างของความ เข้าใจและแนวคิดร่วม ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ความรักชาติ เป็นต้น

4) โรงเรียนมัศึกษามีหน้าที่สร้างสมาชิกให้เป็นกำลังผลิตที่มีประสิทธิภาพของ สังคม โดยจัดสอนวิชาที่เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ ของเขา

จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึง การดำเนินการในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของสถานศึกษาใน ระบบโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย เช่น เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณคดีไทย หน้าที่พลเมือง ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์และอื่นๆ โดย นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางทฤษฎีแล้ว จะต้องให้เด็กได้ลงมือกระทำและปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อฝึกฝนให้เด็กรู้จักสังเกตเปรียบเทียบ วิเคราะห์และเลือกปฏิบัติจนเกิดความซาบซึ้งและเห็นดีเห็น งาม เกิดความนิยมชมชอบวัฒนธรรมไทย ช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นไปอย่างได้ผล

2) ในการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็น และสัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมไทยตลอดจนได้ร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม ไทยด้วย เช่น มีการตั้งชุมนุมหรือชุมชนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย มีการพานักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมไทย ส่วนในประเด็นนี้ศาสตราจารย์ กิตติคุณ คุณดวงเดือน พิศาลบุตร ได้กล่าวว่าเราควรจะได้ดูได้เห็นของจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยบ้าง เพราะถ้าไม่เห็นของจริงแล้ว จะไม่ทำให้เกิดความรู้สึก ซาบซึ้ง ชื่นชม ไม่รู้ว่าของไทยเรามีได้อย่างไร สวยงามได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ถ้านักเรียน นักศึกษาได้เห็นของจริงแล้วจะมีความซาบซึ้ง ตระหนักและเห็นคุณค่าในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมได้มากขึ้น

3) กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทย ครูผู้สอน หรืออาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่รับผิดชอบ ควรจะเข้าไปคลุกคลีกับ กิจกรรมที่นักเรียนนักศึกษาจัดขึ้น ครูจะต้องพยายามเข้าใจเด็ก มิใช่เพียงแต่บอกเด็กว่าสิ่งนี้ควรทำ

หรือสิ่งนี้ไม่ควรทำ ครูจะต้องสร้างความเชื่อถือ ศรัทธาและความสนิทสนม เพื่อที่จะสามารถโน้มน้าวให้นักเรียนนักศึกษา สนใจกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยที่ผ่านการพิจารณาว่าดีแล้ว ถูกต้องแล้ว เหมาะสมแล้ว นอกจากนี้อาจร่วมกับประชาชนในการจัดประเพณีวันสำคัญต่างๆ เช่น ลอยกระทง เข้าพรรษา ฯลฯ

4) ในเรื่องการเรียนการสอนครูควรจะสอดแทรกเนื้อหาวิชาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทุกวิชา ทุกชั่วโมง มิใช่สอนเฉพาะในชั่วโมงเท่านั้น แต่ครูผู้สอนทุกคนทุกวิชาควร จะสอดแทรกในเรื่อง ค่านิยม จริยธรรม คุณสมบัติที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่น มีวินัย มีความรับผิดชอบ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นรากฐานในการเลือกรับวัฒนธรรมของเราเอง ทั้งยังเป็นการเตรียมพลเมืองที่มี คุณภาพแก่สังคมไทยด้วย

5) มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยวัฒนธรรมไทยเพื่อทราบแก่นสารเนื้อแท้ของ วัฒนธรรมต่างๆแล้วนำมาใช้ในการเรียนการสอน ในขณะที่เดียวกันก็ทำการเผยแพร่ไปสู่ประชาชน ทั่วไป บทบาทของสถานศึกษาที่สามารถทำงานนี้ได้ ก็คือ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยครูหรือมหาวิทยาลัย เพราะมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ประการหนึ่งคือทำนุบำรุง ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว ประกอบกับมีบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถอยู่เป็นจำนวนมาก ควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าและทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมให้มากขึ้น ตระหนักในปัญหา วัฒนธรรมหรือแนวทางการแก้ไขให้เหมาะสม มิใช่จะส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวหรือ การค้าเท่านั้น ต้องทำนุบำรุงวัฒนธรรมอย่างสำนึกถึงคุณค่า

นอกจากนี้ กฤษณา วงษาสันต์ (2542) กล่าวว่า การส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดให้มี กิจกรรมที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีในและนอกชุมชนตามวาระและโอกาสอันเหมาะสมซึ่ง สรุปได้ดังนี้

1) วันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ให้ความรู้ ความเข้าใจถึงความเป็นมา ความสำคัญของวันขึ้นปีใหม่ ทำความสะอาดอาคารสถานที่ของ โรงเรียนเพื่อต้อนรับวันขึ้นปีใหม่ มอบของขวัญให้แก่กันและกัน มอบบัตรอวยพรให้แก่กันและกัน และอวยพรให้มีความสุขความเจริญในวันปีใหม่ และกิจกรรมอื่นๆที่เหมาะสม

2) วันมาฆบูชา กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ทำความสะอาด บริเวณโรงเรียน ประดับธงชาติและธงธรรมจักรและจัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา ครูและนักเรียนร่วมกัน ศึกษาถึงความสำคัญของวันมาฆบูชา และหลักธรรมโอวาทปาติโมกข์ และแนวทางในการปฏิบัติ สถานศึกษาครูและนักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ หรือจัดนิทรรศการ ประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรมบรรยายธรรม อภิปรายธรรม ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติดีว่าเป็น

แบบอย่างที่ดี ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

3) วันจักรี กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและความสำคัญของวันจักรี จัดนิทรรศการพระราชประวัติและผลงานระดับชาติ จัดแสดงเทิดพระเกียรติ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

4) วันวิสาขบูชา กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนระดับชาติและชมรมจักร จัดแต่งโต๊ะหมู่บูชาและประดับไฟถวายเป็นพุทธบูชา ครูกับนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องความกตัญญู อริยสัจ 4 และความไม่ประมาท ตลอดทั้งแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ หรือ จัดนิทรรศการ ประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรม บรรยายธรรมอภิปรายธรรม ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา ส่งเสริมให้ครูใช้กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความกตัญญู อริยสัจสี่ และความไม่ประมาท และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

5) วันอาสาฬหบูชา กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนระดับชาติและชมรมจักร และจัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา รวมทั้งหลักธรรมคือ ทางสายกลางและแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือจัดนิทรรศการ ประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรม บรรยายธรรม อภิปรายธรรม ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทานรักษาศีล ฟังศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

6) วันเข้าพรรษา กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนระดับชาติและชมรมจักร และจัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันเข้าพรรษา รวมทั้งหลักธรรมเรื่องวิริย และแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ หรือจัดนิทรรศการ ประกวดเรียงความ ทำสมุดภาพตอบปัญหาธรรม บรรยายธรรม อภิปรายธรรม ครูให้นักเรียนจัดทำรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดีกับพฤติกรรมที่ไม่ดี และวางแผนพัฒนาพฤติกรรมของตน โดยมีเป้าหมายจะพัฒนาพฤติกรรมที่ดีให้มากขึ้น และลดพฤติกรรมที่ไม่ดีให้น้อยลง ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทานรักษาศีล ฟังศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

7) วันแม่แห่งชาติ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดกิจกรรมในวันแม่แห่งชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจถึงพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ที่พระองค์ทรงมีต่อประเทศไทยและพสกนิกรชาวไทยแก่นักเรียนเพื่อตระหนักถึงความสำคัญ จัดการประกวดบทร้อยกรอง เพลง เรียงความ เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ประดับธงชาติ จัดตั้งโต๊ะหมู่เพื่อตั้งเครื่องสักการะบูชา ติดตั้งประทีปโคมไฟ ร่วมการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ เถลิงพระเกียรติ

8) วันปียมหาราช กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น จัดนิทรรศการพระราชประวัติและผลงานประดับธงชาติ การแสดงเทิดพระเกียรติ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม

9) วันรัฐธรรมนูญ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถานศึกษา เช่น ประชาสัมพันธ์จัดนิทรรศการ แสดงกิจกรรมนันทนาการ ให้ความรู้ความเข้าใจถึงความหมาย คุณค่า ความสำคัญและความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนแนวทางหรือมาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ประดับธงชาติ และกิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

ยี่งยง เรื่องทอง (2542: 192) เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม ดังนี้

1) ต้องสร้างปรัชญา การศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย

2) ต้องปลูกฝังทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นแก่ชีวิตประจำวันอย่างจริงจังและให้เหมาะสม เกี่ยวกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการนำเทคโนโลยีมาใช้

3) ต้องหาวิธีการให้ผู้ศึกษาอบรมความรู้ เข้าใจวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับศิลปกรรมดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้เลือกสรรวัฒนธรรมเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

4) จำเป็นจะต้องให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันของสังคมอย่างถูกต้อง และตามความเป็นจริงมากที่สุด

5) เปิดโอกาสวางแนวทางและส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเป็นไปตามความต้องการ ทิศทางที่เขถนัด เพื่อเป็นฐานในการสร้างอนาคตอย่างถูกต้อง

Moran (2001: 137-139) ได้เสนอแนวทางในการสอนวัฒนธรรมดังนี้

1) การสอนวัฒนธรรมจะต้องประกอบไปด้วยการชี้แนะผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นๆ

2) จัดการเรียนการสอนโดยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนด้วย กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน (การปฏิบัติและพัฒนาแนวคิด พัฒนาแนวคิดของผู้เรียน สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน และการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง)

3) วิเคราะห์วัฒนธรรมจากแหล่งต่างๆ โดยพิจารณาจาก วัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยม

4) ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติซ้ำๆตามกระบวนการเรียนรู้

5) ในการมีส่วนร่วมแต่ละกระบวนการการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องได้รับความรู้ทาง ภาษาและวัฒนธรรมจากการเข้าร่วมกิจกรรม การอภิปราย การตีความ และการตอบสนอง

6) ครูต้องการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังโดยยึดตาม เนื้อหาสาระ และ หลักสูตร

7) ใช้วิธีการเรียนการสอนวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบเนื่องจากผู้เรียนแต่ละคน มีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8) ในแต่ละกระบวนการการเรียนรู้ครูจะต้องเลือกและวางขอบเขตของเนื้อหา กิจกรรมและการประเมินผลให้เหมาะสมในแต่ละกระบวนการการเรียนรู้ครูจะมีบทบาทและหน้าที่ ที่แตกต่างกัน

9) ครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมเป็นอย่างดี สามารถเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ผู้ชี้แนวทางในการปฏิบัติตน ผู้ค้นคว้าวิจัย และแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนได้

10) ครูจะต้องเป็นผู้เรียนรู้วัฒนธรรมด้วยการเข้าไปทำความรู้จักและมีส่วนร่วมกับ วัฒนธรรมของผู้เรียนเพื่อให้เข้าใจผู้เรียนมากขึ้น

จากแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปบทบาทในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรม ไทยของสถานศึกษาได้ดังนี้ โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวิชา ความรู้และวัฒนธรรม เป็นสังคม จำลองที่มีหน้าที่ในการพัฒนาให้นักเรียนผู้ซึ่งจะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมได้เป็นบุคลากรที่มี คุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการดังนั้นผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครู ได้รับการเข้าอบรมและสัมมนาด้านวัฒนธรรมและให้งบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาด้วยการสอนภาคทฤษฎี ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนครูจะต้องสอดแทรกและ เชื่อมโยงเนื้อหาวัฒนธรรมไทยกับรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและกลุ่มสาระการ เรียนรู้อื่นๆ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรมีการพานักเรียนไปยังนอกสถานที่เพื่อจะได้เกิดการ เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในโรงเรียนตามวัน สำคัญและ โอกาสที่เหมาะสม และการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยครูผู้สอนจะต้องเข้าไปมีส่วน

ร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีและติดตามพัฒนาด้านคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียน

1.1 การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

วีระ บำรุงรักษ์ (2525: 47-50) ได้ให้แนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1) หลักสูตร จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีหลักสูตรแกน (Core Curriculum) กำหนดคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคคลในสังคมไทย เช่นความรักชาติ พึ่งตนเอง มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี

2) วิธีการเรียนการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียน จะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมทาง สหธรรม บรรยากาศของโรงเรียนควรมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตในสังคม ตลอดจนผู้สอนควรได้รับการฝึกให้รู้จักการวิจัย เพื่อจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและนำผลการวิจัยไปเผยแพร่พัฒนา

3) ครูต้องสอนให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมท้องถิ่นต้องนำผู้เรียนไปเรียนรู้สัมผัสกับชุมชนท้องถิ่น

4) บรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ควรจัดให้มีลักษณะกลมกลืนกับท้องถิ่น เช่นนำหัตถกรรมพื้นบ้าน มาสร้างสรรค์ตกแต่งบรรยากาศภายในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้มีภาพสะท้อนของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นจริงว่า “การศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม”

5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.1) ครูผู้สอน ต้องมีพฤติกรรมแสดงออกและรสนิยมเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียนได้ยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้องและซึมซับวัฒนธรรมเหล่านั้นจากแบบอย่างที่ดี

5.2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะมีลักษณะที่เป็นรูปแบบ (Formal activities) หรือไร้รูปแบบ (Non-formal activities) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สัมผัสผ่านพบ เผชิญแก้ปัญหาและเข้าถึงสาระอันเป็นแก่นแท้ของกิจกรรมวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนหรือเยาวชนต้องเป็น “ผู้ปฏิบัติทางวัฒนธรรม” มากกว่าจะเป็น “ผู้บริโภควัฒนธรรม”

6) มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตที่มีวิถีทางที่ซับซ้อน มีขอบข่ายที่กว้างขวางมากหลายเกินกว่าบุคคลใดจะสามารถเรียนรู้ คิดค้น สืบทอดวัฒนธรรมได้ครบถ้วน การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจึงต้องมีการเลือกสรรสภาพความ

เหมาะสมของสภาพสังคม มีการวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดทั้งการเรียนในระบบการศึกษาและนอกระบบ ซึ่งบรรยากาศการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญและควรจะมีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมดังนี้

6.1) มีบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติและเป็นธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนจะมีความรู้สึกฝังแน่นในความคิดเกี่ยวกับ ประสบการณ์ประจำวันอย่างต่อเนื่องซ้ำๆ กันของตนเอง ดังนั้นในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนก็ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ เป็นปกติธรรมดาของผู้เรียนที่เคยรับตั้งแต่การทำงานบ้าน การทำมาหากิน การรับประทานอาหาร ความสัมพันธ์ในวงสาคณาญาติและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

6.2) มีบรรยากาศที่มีสุนทรียภาพ สะอาด ประณีต สวยงาม มีรสนิยมน กล่าวคือการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตั้งแต่พฤติกรรมและรสนิยมนของครูก็เป็นแบบอย่างที่น่านักเรียน ชิมซับอยู่ได้ทุกวัน การจัดประสบการณ์และทักษะในแต่ละวิชา ครูไม่ควรมุ่งเน้นเนื้อหาสาระมากเกินไป หากแต่ปลูกเร้าให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์เข้าถึงรสนิยมน ความงาม ความประณีตของศิลปวัฒนธรรม ก็ย่อมถือได้ว่าโรงเรียนได้จัดวัฒนธรรมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทีเดียว

6.3) มีบรรยากาศและกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ มิได้ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด ผู้เรียนมีเจตคติ ตระหนักในคุณค่าและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบส่อนวัฒนธรรมนั้นเข้าไปในวิถีชีวิตของตนในที่สุด

Stern (1992: 223) ได้เสนอวิธีการสอนวัฒนธรรมภายในห้องเรียนไว้ดังนี้

- 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- 2) จัดหาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- 3) การแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งในเรื่องของวัฒนธรรม
- 4) ทักษะคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อวัฒนธรรมโดยผ่านทางสถานการณ์จำลองหรือบทบาทสมมติ
- 5) กระบวนการคิดและการสืบค้น โดยให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
- 6) ศึกษาจากตำราหรือสื่อเสริมเช่น การอ่านบทความ ชมภาพยนตร์ เป็นต้น
- 7) ศึกษาจากของจริงหรือบุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ เช่นการเยือนชั้นเรียนของเจ้าของภาษาท้องถิ่น การติดต่อกับเพื่อนทางจดหมาย การทัศนศึกษาต่างจังหวัด ฯลฯ
- 8) การชุมชนของตนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

Hughes (1994: 167-168) and Chastain (1988: 308-315) ได้เสนอวิธีการในการจัดการเรียนสอนวัฒนธรรมดังนี้

1) สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สื่อต่างๆทั้งโปสเตอร์ แผนที่ กระดานข่าว ไม่ใช่แค่ทำให้นักเรียนจำบทเรียนได้แต่ช่วยให้มองเห็นภาพของวัฒนธรรมนั้นๆชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมในประเทศที่ห่างไกล

2) การอภิปราย เป็นการหยิบยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาร่วมกันอภิปราย

3) เรียนรู้วัฒนธรรมจากวิถีชีวิต การนำส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันนำเข้าสู่บทเรียนเช่น เพลง หรือข่าวซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้นและใช้เวลาไม่มากนัก

4) การเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การอภิปรายประเด็นทางวัฒนธรรมของชาติอื่นที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิด หลังการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าสิ่งใดถูกหรือผิด พร้อมเหตุผลประกอบ กิจกรรมนี้จะช่วยให้มีความคิดที่เปิดกว้างยอมรับความหลากหลายได้

5) แคลปซูลวัฒนธรรม เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรมด้วยการนำเสนอหน้าชั้นพร้อมภาพถ่ายหรือแผนผังประกอบ

6) กลุ่มวัฒนธรรม เป็นวิธีการที่ได้แนวคิดมาจากวัฒนธรรมแคลปซูลการพิจารณาวัฒนธรรมหนึ่งในประเด็นปลีกย่อยเช่นพิธีแต่งงานของฝรั่งเศสสามารถแบ่งออกเป็น 1) พิธีต่างๆไป 2) พิธีทางศาสนา 3) ซอดอกไม้ในงาน 4) มุมมองของชาวต่างชาติ

7) การแสดงบทบาทคำสั่งหรือที่ครูกำหนดให้ เป็นวิธีเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

8) Micrologue เป็นวิธีที่มักใช้ในชั้นเรียนภาษา โดยครูนำบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาให้ได้อ่าน มีการซักถาม แสดงความคิดเห็นแล้วออกมาสรุปย่อปากเปล่าหน้าชั้นเรียน

9) การ์ตูนหรือภาพวาดโดยมากจะเป็นการ์ตูน 4 ช่องจบ โดยครูจะนำมาให้อ่านและร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียน

10) การเรียนรู้จากการประเมินตนเองใช้เทคนิคในการถามความคิดเห็น การแก้ไขปัญหา หรือการตรวจคำตอบ (Check list) เป็นการสำรวจความคิดของตนเอง

11) การทำแบบทดสอบ เป็นการวัดความรู้ความเข้าใจสิ่งที่ได้เรียนมาตลอดทั้งภาคเรียนหรือปีการศึกษา

12) การแสดงบทบาทสมมติ มักใช้ในหัวข้อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อกระจุกสะทอนถึงความคิดและตัวตนของผู้เรียน

13) การแก้ไขปัญหาคำหนดประเด็นแล้วแบ่งเป็นกลุ่มย่อยร่วมกันอภิปรายและเสนอแนวทางแก้ไข

14) ค้นคว้าด้วยตนเองการหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่ไม่ใช่แค่การรับรู้ข้อมูลแต่นำมาวิเคราะห์และหาข้อเท็จจริง

15) การทำโครงการ การศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมที่ตนสนใจแล้วจัดทำในรูปแบบโครงการ

ซึ่งจากแนวทางข้างต้นสามารถนำแนวทางในการจัดการเรียนการสอน วัฒนธรรมไปเลือกใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce and Weil (1986) ที่ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ตอนดังนี้ 1) เนื้อหาสาระและกระบวนการ 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม 4) การลงมือปฏิบัติ โดยได้ประยุกต์หลักการเหล่านี้เข้ากับการเรียนการสอนวัฒนธรรมซึ่งในแต่ละตอนครูจะต้องมีกลยุทธ์ในการสอนให้นักเรียนได้ความรู้ แนวคิด ทักษะ และค่านิยม Damen (1987) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงบทบาทครู 5 ประการในการสอนวัฒนธรรมว่าครูจะต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผู้ลงมือปฏิบัติในชุมชน ผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความไม่เข้าใจระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง และผู้ติดตามและประเมินผู้เรียน ซึ่งต่อมา Moran (2001: 139) ได้นำหลักของ Joyce and Weil และ Damen เขียนแผนผังการเรียนการสอนวัฒนธรรม ดังนี้

หลักในการสอน	เนื้อหา	การเรียนรู้	กิจกรรม	ผลการเรียนรู้	บทบาทครู
การปฏิบัติและพัฒนาแนวคิด (Knowing How)	การปฏิบัติทางวัฒนธรรม	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	พัฒนาทักษะการเรียนรู้	พฤติกรรมที่แสดงออก	ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี
พัฒนาแนวคิดของผู้เรียน (Knowing What)	ข้อมูลทางวัฒนธรรม	การบรรยายในชั้นเรียน	เก็บรวบรวมข้อมูล	ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นๆ	ผู้ให้ข้อมูล
สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน (Knowing Why)	ทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรม	การทำความเข้าใจ	ค้นหาคำอธิบาย	ความเข้าใจในวัฒนธรรม	ผู้ชี้แนวทาง ผู้ร่วม ค้นคว้าวิจัย
เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง (Knowing oneself)	ตนเอง	การตอบสนอง	ผลตอบรับ	การรับรู้ของตนเอง	ผู้ร่วมเรียน ผู้ให้คำปรึกษา

จากแผนผังดังกล่าว Moran ได้แจกแจงข้อมูลของแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมได้ดังนี้

1. การปฏิบัติและพัฒนาแนวคิด (Knowing How)

การปฏิบัติและพัฒนาแนวคิด (Knowing How) คือการลงมือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการ สนทนา การร้องเพลง เดินรำ หรือการรับประทานอาหารเช้า เน้นการใช้การแสดงหรือบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่สำคัญ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม โดยครุมีบทบาทในฐานะ ผู้ปฏิบัติ และ ผู้ฝึกสอน ซึ่งสรุปแนวทางออกมาได้ดังนี้

เนื้อหาสาระ

- ผู้เรียนฝึกการเรียนรู้วัฒนธรรมจากการลงมือปฏิบัติ หรือ สวมบทบาท

ผลการเรียนรู้

- เรียนรู้พฤติกรรมผ่านการลงมือปฏิบัติ ในรูปแบบต่างๆ และสามารถเลือกสรรพฤติกรรมที่เหมาะสมได้

กิจกรรม การเรียนรู้

พฤติกรรมทางวัฒนธรรมสามารถฝึกปฏิบัติจากรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- การใช้เครื่องมือ วัตถุ หรือ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- พิธีกรรมทางศาสนา
- บทสนทนา
- บทบาทสมมติ
- เพลง การเดินรำ กีฬา หรือ เกมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- สถานการณ์จำลอง

บทบาทครู

- 1) การปฏิบัติเป็นตัวอย่าง
- 2) ผู้ฝึก

2. พัฒนาแนวคิดของผู้เรียน (Knowing What)

การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านทางข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยครุมีหน้าที่ในชี้แนะในการหาข้อมูล หรือเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้เรียน และผู้ถาม-ตอบในการทบทวนความจำของข้อมูลที่ได้เรียนรู้ไปของผู้เรียน

เนื้อหาสาระ

- ผู้เรียนเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุ พิธีกรรม ชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ผลการเรียนรู้

- สามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของข้อมูลได้

กิจกรรม การเรียนรู้

- สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ เพลง รูปถ่าย
- การเรียนรู้จากประสบการณ์เช่น การทัศนศึกษา
- การใช้กรณีศึกษา

บทบาทครู

- 1) ผู้ให้ข้อมูล
- 2) ผู้ตัดสิน
- 3) ผู้ถาม-ตอบ

3. สร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียน (Knowing Why)

การสร้างประสบการณ์เฉพาะของผู้เรียนเป็นวิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่เพื่อสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมนั้นๆ โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและผู้ร่วมเรียนในการแบ่งปันข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

เนื้อหาสาระ

- เรียนรู้และเข้าใจและสามารถอธิบาย ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อของสมาชิกในวัฒนธรรมนั้นๆ

ผลการเรียนรู้

- เกิดความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเปรียบเทียบกับความเหมือนและแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมหนึ่งกับอีกวัฒนธรรมหนึ่งได้

กิจกรรม การเรียนรู้

- การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆของวัฒนธรรม
- การทำวิจัย
- การสำรวจ/ สัมภาษณ์

บทบาทครู

- 1) ผู้ชี้แนะ
- 2) ผู้ร่วมเรียน

4. เชื่อมโยงการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง (Knowing oneself)

เป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีความเชื่อต่อวัฒนธรรมว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ สิ่งใดดีหรือไม่ ผ่านการกระทำในด้านต่างๆ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้ฟังและร่วมเรียน

เนื้อหาสาระ

- การสำรวจ ความเชื่อ ทักษะคติ และความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีความ
วัฒนธรรมนั้นๆ ตอบสนองและประยุกต์ใช้วัฒนธรรมนั้นๆด้วยตนเอง

ผลการเรียนรู้

- ตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดของตนและเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กิจกรรม การเรียนรู้

- การตอบสนองต่อวัฒนธรรม

- การสนทนา

- การเขียนบรรยาย

บทบาทครู

1) ผู้ฟัง

2) ผู้ร่วมเรียน

3) ผู้รู้เห็น

และจากแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถสรุปแนวทางในการเรียนรู้ทาง
วัฒนธรรมได้ดังนี้

ข้อมูลทางวัฒนธรรม ข้อเท็จจริงหรือความรู้เกี่ยวกับ วัตถุ ขนบธรรมเนียม
ประเพณี และแนวคิดของวัฒนธรรม โดยเน้นในเรื่องของธรรมชาติของวัฒนธรรม และข้อปฏิบัติ
ของวัฒนธรรมนั้นๆ

การปฏิบัติทางวัฒนธรรม การลงมือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยหรือ
สัมผัสชีวิตกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมนั้นๆทั้งจากประสบการณ์ตรงหรือสถานการณ์จำลอง
ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงการปรับตัวให้เหมาะสมเมื่ออยู่ในวัฒนธรรมดังกล่าว

ทัศนคติต่อวัฒนธรรม พัฒนาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของทัศนคติที่มีต่อ
วัฒนธรรมในเรื่อง ความเชื่อ ค่านิยม และแนวคิดที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมนั้นๆ โดยใช้
กระบวนการ สังเกต การสืบค้นข้อมูล หรือประสบการณ์จากวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์และ
อธิบายถึงปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมนั้นๆและนำมาเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของตนได้

การรับรู้วัฒนธรรมตามการรับรู้ของตน พิจารณาความคิดเห็น ความรู้สึกนึก
คิดและพฤติกรรมที่แสดงออกที่มีต่อวัฒนธรรมนั้นๆของตนเอง

Villegas and Lucas (2002: 9-10) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการ
สอนวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. ทำให้ห้องเรียนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในระดับบุคคลด้วยกระบวนการคิดและในระดับสังคมด้วยกระบวนการร่วมมือและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. พัฒนาความรู้และทักษะการตอบสนองต่อวัฒนธรรมของนักเรียนด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- เขียนสะท้อนความคิด ความเชื่อ และข้อสันนิษฐานในรูปแบบรายงาน

- สถานการณ์จำลองและเกม ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ผ่านเกม ด้วยการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มแต่ละกลุ่มเป็นสมาชิกในประเทศใหม่หรือประเทศสมมติ โดยแต่ละกลุ่มจะต้องเข้าไปเรียนรู้เรียนรู้วัฒนธรรม ขนบประเพณีและกฎระเบียบของประเทศนั้นๆที่ แลโดยผ่านการสังเกตการณ์และเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละฝ่ายและนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม (Shelkin,n.d , 2004)

- สำรวจประวัติศาสตร์ของครอบครัว สัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ หรือ ผู้อาวุโสซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงรากเหง้าตนมากขึ้น

- เข้าร่วมประเด็นทางวัฒนธรรม ให้นักเรียนสมมติว่าตนเป็นสมาชิกของชุมชนอื่น สำรวจถึงสิทธิพิเศษของชุมชนนั้นๆเช่น ให้นักเรียนเขียนบทความ เชื่อชาติและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ส่งผลอย่างไรต่อประสบการณ์ทางการศึกษา หรือรายละเอียดของกลุ่มทางสังคมที่บ่งบอกถึงความแตกต่างของกลุ่มในเรื่องของ เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา เป็นต้น

- สำรวจประวัติศาสตร์ในชุมชนของตน เพื่อให้รับรู้ถึงอัตลักษณ์และคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชน

- เรียนรู้ประวัติศาสตร์จากวัฒนธรรมที่หลากหลาย เรียนรู้จากประวัติศาสตร์ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในวัฒนธรรมที่ต่างกันออกไป

- ศึกษาจากกรณีตัวอย่าง นำกรณีตัวอย่างให้นักเรียนได้วิเคราะห์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ

1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมร่วมกับชุมชน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมร่วมกับชุมชนเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหลากหลายและมีคุณค่าในการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองสร้างจิตสำนึกรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับตัวและปฏิบัติตนได้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำ รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและตนเอง มีสุขภาพดี มีความสุข มีทักษะในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย มีอารมณ์ที่มั่นคง สร้างค่านิยมที่เหมาะสมสร้างสัมพันธภาพกับคนในวัยเดียวกัน หรือวัยแก่กว่าได้ อีกทั้งช่วยให้ได้มีโอกาสในการทำงานกับเพื่อนนักเรียน ครู อาจารย์และบุคคลต่างๆในชุมชนและสามารถที่จะดำรงตนได้อย่างมีความสุข (Blount and Klasusmier, 1968: 534-546)

นิวัตร นาคะเวช (2545: 23) กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตามถนัดและความสนใจ โดยจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

1) กิจกรรมสร้างความผูกพันกับท้องถิ่นของตนรู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างความเจริญกับท้องถิ่นและการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น

- (1) กิจกรรมเสริมความรักความผูกพันท้องถิ่น
- (2) กิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณชุมชน
- (4) กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (5) กิจกรรมการแข่งขันฟื้นฟูการเล่นไทย

2) กิจกรรมปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น

- (1) กิจกรรมวันสำคัญของชาติ
- (2) กิจกรรมสมัชชานักเรียน
- (3) กิจกรรมมารยาทไทย

ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2551: 117-120) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยไว้ดังนี้

กิจกรรมระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

- โครงการปลูกป่าช่วยชาติ
- โครงการช่วยน้องในชนบท
- โครงการพุทธบุตร (บรรพชาสามเณร)
- โครงการปฏิบัติธรรม ฟีกสมาธิ
- โครงการตักบาตรวันศุกร์ (นิพนธ์มารับบิณฑบาตที่โรงเรียน)
- โครงการธรรมะตามสาย (นักเรียนแสดงละครธรรมะหรือบรรยายทางวิทยุ

โรงเรียน)

- โครงการพุทธธรรมจากวัดสู่โรงเรียน (นิมนต์พระสงฆ์มาสอนหรือแสดงธรรม)

- กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา)

- กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ

- กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ

- กิจกรรมเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

- กิจกรรมเทศน์มหาชาติ

- กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา ถวายเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝน

- ค่ายสังคัมศึกษา

- โครงการแข่งขันตอบปัญหาสังคัมศึกษาและเหตุการณ์ปัจจุบัน

- ประกวดมารยาท

- ประกวดคำขวัญวรรณรงค์เรื่องประชาธิปไตย / เคารพกฎจราจร / อนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม

- โครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

- โครงการสมุดบันทึกความดี

- โครงการบันทึกรายรับรายจ่าย

- กิจกรรมประเพณีลอยกระทง

- ทัศนศึกษา

- สหกรณ์โรงเรียน

- ออมสินโรงเรียน

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเอง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมมีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสารการแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมีมุ่งส่งเสริม

ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 2)

- 1) มีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และครอบคลุมผู้เรียนทุกคน
- 2) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ
- 3) เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

4) เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน องค์กร และหน่วยงานอื่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำแนกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) กิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัว ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมแนะแนว มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพรู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อไปได้อย่างมี

ประสิทธิภาพมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ และสามารถวางแผนการเรียนหรือการศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านอาชีพ ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีการเตรียมตัวต่ออาชีพ สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพตามที่ตนเองมีความถนัดและสนใจ

1.3 ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รักยั้งแวดล้อม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพมีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัว ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการจัดกิจกรรมแนะแนวเราจะเห็นได้ว่าจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยคือในข้อที่ 3 ด้านส่วนตัวและสังคมที่ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี มีทักษะในการใช้ชีวิตเพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2) กิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด

กระบวนการลูกเสือ คือ กระบวนการพัฒนาเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรม ให้การศึกษาและพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งนี้เป็นไปตามความมุ่งประสงค์หลักการและวิธีการ พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง
- 2) ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ให้รู้จักบำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์
- 4) ให้รู้จักทำการฝีมือและฝึกฝนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความ

เหมาะสม

5) ให้รู้จักรักษาและส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี มีแนวทางการจัดกิจกรรมตามวิธีการลูกเสือ (ScoutMethod) ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

(1) คำปฏิญาณและกฎ ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ลูกเสือทุกคนให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ กฎของลูกเสือมิไว้ให้ลูกเสือเป็นหลักในการปฏิบัติ ไม่ได้ “ห้าม” ทำ หรือ “บังคับ” ให้ทำ แต่ถ้า “ทำ” ก็จะทำให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง เป็นคนดี ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีเกียรติเชื่อถือได้ ฯลฯ

(2) เรียนรู้จากการกระทำ เป็นการพัฒนาส่วนบุคคล ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของผลงานอยู่ที่การกระทำของตนเอง ทำให้มีความรู้ที่ชัดเจน และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้ และทำทลายความสามารถของตนเอง

(3) ระบบหมู่ เป็นรากฐานอันแท้จริงของการลูกเสือ เป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันการยอมรับซึ่งกันและกัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ การใช้ประชาธิปไตยเบื้องต้น

(4) การใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ฝึกให้มีความเป็นหนึ่งเดียวในการเป็นสมาชิกลูกเสือเนตรนารี ด้วยการใช้นิยามสัญลักษณ์ร่วมกัน ได้แก่ เครื่องแบบ เครื่องหมาย การทำความเคารพ รหัสคำปฏิญาณ กฎ คติพจน์ คำขวัญ ธง เป็นต้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก ซึ่งมีสมาชิกอยู่ทั่วโลกและเป็นองค์กรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในโลก

(5) การศึกษาธรรมชาติ คือสิ่งสำคัญอันดับหนึ่งในกิจกรรมลูกเสือธรรมชาติอันโปร่งใสตามชนบท ป่าเขา ป่าละเมาะ และพุ่มไม้ เป็นที่ปรารถนาอย่างยิ่งในการไปทำกิจกรรมกับธรรมชาติ การปีนเขา ตั้งค่ายพักแรมในสุดสัปดาห์หรือตามวาระของการอยู่ค่ายพักแรมตามกฎระเบียบ เป็นที่เสนาหาแก่เด็กทุกคน ถ้าขาดสิ่งนี้แล้ว ก็ไม่เรียกว่าใช้ชีวิตแบบลูกเสือ

(6) ความก้าวหน้าในการเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้เด็กทำต้องให้มีความก้าวหน้าและดึงดูดใจ สร้างให้เกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะทำ และวัตถุประสงค์ในการจัดแต่ละอย่างให้สัมพันธ์กับความหลากหลายในการพัฒนาตนเอง เกมการเล่นที่สนุกสนานการแข่งขันกันก็เป็นสิ่งดึงดูดใจและเป็นการจูงใจที่ดี

(7) การสนับสนุนโดยผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ชี้แนะหนทางที่ถูกต้องให้แก่เด็ก เพื่อให้เขาเกิดความมั่นใจในการที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งใดลงไป ทั้งคู่มีความต้องการซึ่งกันและกันเด็กก็ต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยชี้แนะ ผู้ใหญ่เองก็ต้องการนำพาให้ไปสู่วิถีทางที่ดี ให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและดีที่สุด จึงเป็นการร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย

กิจกรรมยูวกาชาด เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในระบบหน่วย กลุ่ม หมู่ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตามหลักการกาชาดและยูวกาชาด การคุ้มครอง กฎหมายมนุษยธรรม สิทธิมนุษยธรรม การช่วยเหลือ การรักษาสุขภาพ และสมรรถภาพที่ดี บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีจะนำไปสู่สันติภาพ ก่อให้เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันทุกแห่งหน (ข้อบังคับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 60 พุทธศักราช 2550 หมวดที่ 9 ว่าด้วยยูวกาชาด) จึงกำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. มีอุดมคติในसानติสุข มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องการรักษาอนามัยของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนพัฒนาตนเองทางร่างกาย จิตใจ คุณธรรม และสร้างไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ
3. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์กาชาด มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์
4. บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. มีสัมพันธภาพและมิตรภาพที่ดีต่อบุคคลทั่วไป

การจัดกิจกรรมยูวกาชาด ประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมพิเศษ ดังนี้

1. กิจกรรมหลัก หมายถึง กิจกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่สมาชิกยูวกาชาดทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมหลักประกอบด้วย 4 กลุ่มกิจกรรม คือ

1.1 กลุ่มกิจกรรมกาชาดและยูวกาชาด เป็นการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกยูวกาชาดมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์ของกาชาด มีศรัทธา ในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเสียสละ เป็นคนดี มีคุณธรรม ช่วยสร้างสรรค์สังคม เป็นผู้นำในการเผยแพร่กิจกรรมกาชาดและยูวกาชาด กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ส่งเสริมศักยภาพ คุณค่าของความเป็นมนุษย์ บทบาทชาย-หญิง เป็นผู้มีทักษะชีวิตในการจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว มีความพร้อมเพื่อการปรับตัวเรื่องต่าง ๆ ในอนาคต

1.2 กลุ่มกิจกรรมสุขภาพ เป็นการจัดกิจกรรมให้สมาชิกยูวกาชาด ได้ศึกษาและฝึกฝนทักษะการป้องกันชีวิตและสุขภาพ การเสริมสร้างสมรรถภาพ มีความรู้และทักษะในการรักษาอนามัยของตนเอง และส่งเสริมอนามัยของผู้อื่น การปฐมพยาบาลและเคหะ

พยาบาลการเตรียมตัวป้องกันอุบัติเหตุและภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น มีทักษะในการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดชีวิตครอบครัว อิทธิพลจากสื่อและสิ่งแวดล้อม

1.3 กลุ่มกิจกรรมสัมพันธ์ภาพและความเข้าใจอันดี เป็นการจัดกิจกรรมให้สมาชิกยูวกาชาดได้รู้จักตนเอง มีระเบียบวินัย มีบุคลิกภาพที่ดี รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสังคมได้ดีมีความสามัคคี มีสัมพันธ์ภาพและความเข้าใจอันดีกับบุคคลทั่วไป ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีพื้นฐานการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของยูวกาชาดที่ปฏิบัติงานสร้างเสริมสันติภาพซึ่งเป็นพื้นฐานของการทำงานในด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.4 กลุ่มกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกยูวกาชาดปฏิบัติตนเพื่อสนองต่ออุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของยูวกาชาด มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และมรดกของชาติ พร้อมทั้งจะอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

2. กิจกรรมพิเศษ เป็นกิจกรรมที่จัดเสริมกิจกรรมหลักโดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคมตามความเหมาะสมกับวัยและความต้องการของท้องถิ่น โดยผู้เรียนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดหรือความสนใจ และมีเกณฑ์การประเมินตามที่กำหนดแต่ละกิจกรรม เมื่อผ่านเกณฑ์ผู้เรียนจึงจะมีสิทธิประดับเครื่องหมายกิจกรรมพิเศษนั้น ๆ

จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีเราจะเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในเรื่องของการเคารพและสำนึกในพระคุณของสถาบันกษัตริย์ การปฏิบัติตนตาม ระเบียบ และกฎหมายในสังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมไทยด้วย

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

กิจกรรมชุมนุม ชมรม เป็นกิจกรรมนักเรียนที่สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันจัดขึ้นตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตน

2. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้เกิดประสบการณ์ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพตามศักยภาพ

3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

4. เพื่อให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย

สำหรับกิจกรรมชุมนุม ชมรม ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผู้วิจัยได้รวบรวมตัวอย่างจากแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ พุทธศักราช 2551 โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- ชุมนุมฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ชุมนุมนานาชาติ
- ชมรมดนตรีไทย
- ชุมนุมส่งเสริมภาษาไทย
- ชุมนุมภาษาไทย
- ชุมนุมอนุรักษ์ทรัพยากร

3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1. เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เน้นให้ผู้เรียนร่วมกันสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา ร่วมกันออกแบบการจัดกิจกรรม วางแผนการจัดกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมตามแผน ร่วมสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม ร่วมรายงานผล พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์

และเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผู้เรียนสามารถเลือกจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมภายในโรงเรียน (กิจกรรมในวิถีชีวิต โรงเรียนเพื่อปลูกฝังจิตอาสา) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนและครูที่ปรึกษากิจกรรมร่วมกันวางแผนปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในวิถีชีวิตของชั้นเรียนและโรงเรียนจนเกิดเป็นนิสัยในการสมัครใจทำงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งงานเหล่านี้จะขยายขอบเขตจากใกล้ตัวไปสู่สังคมที่อยู่ภายนอกได้

2. จัดกิจกรรมภายนอกโรงเรียน (กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนตามแผนการจัดกิจกรรม โดยให้ทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมโดยรวมแนวการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

สำหรับกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และกิจกรรมเพื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยผู้วิจัยได้รวบรวมตัวอย่างจากแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ พุทธศักราช 2551 โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมคนตรีพื้นบ้าน
- ถนนคนดี
- คนดีศรีโรงเรียน
- ผ้าป่าข้าวเปลือก
- รักรักษ์พยาบาลช่วยหมู่บ้าน
- พุทธศาสน์เพื่อสังคม
- เพื่อนช่วยเพื่อน
- เกษตรพอเพียง
- ค่ายพุทธบุตร

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนและกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเสริมสร้างความเข้าใจใน มรดกทางวัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ การฟ้อนรำ เพลงพื้นบ้าน การจัดนิทรรศการ ประเพณีและวันสำคัญทางศาสนา และ เทศกาลของชุมชน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความตระหนักและสนใจในวัฒนธรรมนั้นๆ

ดังนั้นบทบาทของครูสังคมศึกษาคือการจัดการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม นอกจากนี้ควรจะมีมือกับชุมชนหรือสังคมด้วยเพื่อเป็นประสบการณ์โดยตรง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะในการปฏิบัติกิจกรรมและประพาดิตนเป็นอย่างที่ดีเพื่อที่นักเรียนจะได้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

2. ตัวอย่างการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมของครูต้นแบบสังคมศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) ได้รวบรวมกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้นแบบในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจากโครงการวิจัยนำร่อง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวผู้วิจัยได้วิเคราะห์แล้วว่ามีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยมาซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) โครงการศึกษาการใช้พุทธศุภายิตของคนในสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานำพุทธศาสนศุภายิตไปใช้ในชีวิตจริงของคนในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่พร้อมทั้งประโยชน์ที่ได้รับโดยใช้วิธีสัมภาษณ์และงานกลุ่ม

2) การเปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชากรภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งภาค เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางกายภาพและวิเคราะห์อิทธิพลของลักษณะทางกายภาพที่มีต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย โดยศึกษาจากภาพถ่าย แผนที่และแบ่งกลุ่มตามความสนใจในภูมิภาคนั้นๆ ค้นหาข้อมูลในเรื่องของ 1) ลักษณะภูมิประเทศ 2) ลักษณะภูมิอากาศ 3) แหล่งทรัพยากร 4) ลักษณะสังคมวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของประชากร และนำไปจัดนิทรรศการซึ่งประกอบไปด้วยการนำเสนอข้อมูลของภาคต่างๆ การออกร้านอาหารพื้นเมือง การละเล่นพื้นเมือง กีฬาพื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแต่งกายประจำภาค เล่านิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

3) รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเข้าใจพื้นฐานทางการเมือง การปกครอง การร่วมมือทางการเมืองและสิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองโดยแบ่งกลุ่มศึกษาใบงานและออกมาสาธิตการลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่

4) โครงการชี่รถถีบแอ่วเวดบ้าน เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปสำรวจ ศึกษาสถานที่ตามแผนผังที่กำหนดให้และนำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแนะแนวทางแก้ไข พร้อมเสนอต่อชุมชนโดยเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนและรายงานผลการเรียนรู้เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เกิดความภาคภูมิใจและนำความเจริญมาสู่ชุมชน

จากวิธีการสอนของครูต้นแบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมมาจะเห็นได้ว่าการสอนวัฒนธรรมที่ได้นอกจากจะมีการอธิบาย บรรยายและให้ทำใบงานแล้วจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการ คิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา และกิจกรรมร่วมกับชุมชนหรือท้องถิ่นที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายและการเรียนการสอนวัฒนธรรมอย่างครอบคลุมทุกด้าน

3. สื่อที่เกี่ยวข้องกับการสอนวัฒนธรรม

นอกจากหลักการสอนและกิจกรรมในชั้นเรียนแล้ว สื่อก็มีความสำคัญในการส่งเสริมเรียนการสอนวัฒนธรรมให้นักเรียนมีความเข้าใจ สนใจในการเรียนการสอนมากขึ้น

Allen and Valette (1972: 245-267) ได้เสนอแนะสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรม คือ รูปภาพ ฟิล์ม วิทยู โทรทัศน์และบทความต่างๆเพื่อนำมาอภิปราย โดยครูเป็นผู้ตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรม

Bassnett (2001:35) ได้กล่าวว่าแค่เพียงหนังสือหรือตำรานั้นไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมเป็น พลวัต และมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ ดังนั้นในการเรียนการสอนครูจะต้องมีสื่อการสอนประกอบด้วย สื่อการสอนในการเรียนวัฒนธรรมได้แก่

1) วรรณกรรม / นวนิยายประวัติศาสตร์

ถือเป็นสื่อการสอนสำคัญในการเรียนการสอนดังที่ Stern (1992: 230) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยาย นิทานพื้นบ้าน การละเล่นของเด็ก และวรรณกรรมเยาวชนและหนังสือประเภทอื่นๆที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่บันทึก ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม ของวัฒนธรรมนั้นๆ

2) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

ครูสามารถหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมได้จาก พาดหัวข่าว โฆษณา บทบรรณาธิการ ฯลฯ มาให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และร่วมกันอภิปราย (Hugh, 1992: 167) ซึ่งการศึกษาจาก สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ (Seelye, 1993: 144)

3) เพลง

เนื้อเพลงสัมพันธ์กับอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและวิถีชีวิตของผู้คน (Chastain, 1988:313) และเพลงยังเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงชีวิตประจำวันและสิ่งที่สังคมมุ่งหวังได้ดีที่สุด (Seelye, 1993: 134)

4) ภาพยนตร์

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่เชื่อมผู้เรียนกับภาษาและประเด็นทางวัฒนธรรมในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการเรียนวัฒนธรรมผ่านทางภาพยนตร์จึงเป็นวิธีที่ใช้กันมาก (Byram,1987: 46)

5) อินเทอร์เน็ต

ในปัจจุบันมีเว็บไซต์มากมายที่มีส่วนช่วยในการเรียนการสอนวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่การสร้างเว็บที่ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและร่วมเป็นสมาชิกเช่นเดียวกับ Zhao (1996: 201) ที่ได้ใช้ในการสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับผู้ใช้ภาษาอังกฤษ

นอกจากนี้ยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมได้ ดังที่ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2550) ได้เขียนไว้ใน

หนังสือองค์ประกอบของการเรียนการสอนสังคมศึกษาซึ่งผู้ทำวิจัยได้เรียบเรียงมาในส่วนที่สามารถนำไปใช้กับการสอนวัฒนธรรมได้ดังต่อไปนี้

1) ข่าวการเมืองและการปกครองภายในประเทศซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านของการศึกษาบุคคลต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือจริยธรรมกับบุคคลเป็นต้น

2) บทความหรือเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้ทางประวัติศาสตร์โดยตรงจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารทางวิชาการ มีส่วนช่วยเพิ่มข้อความรู้ให้แก่ นักเรียนได้

3) หัวข้อความต่างๆที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจก็อาจนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีในการอบรมสั่งสอนในด้านคุณธรรม ความประพฤติ โดยให้นักเรียนพูดหรือเขียนกระบวนการตัดสินใจที่มีต่อสภาพเหตุการณ์นั้น

4) วิทยุโทรทัศน์ ใช้เป็นอุปกรณ์ในการประมวลเรื่องราวสำคัญด้วยการใช้บันทึกภาพเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่สำคัญรวบรวมไว้ เช่น พระราชพิธี รายการทางวัฒนธรรมที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ทั่วไป การบรรยายหรืออภิปรายพิเศษ เมื่อสิ่งเหล่านี้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับบทเรียน ผู้สอนก็สามารถจะนำมาใช้ประกอบการสอนของตนได้โดยสะดวกหรือมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเทปเหล่านั้น ก็ได้

5) ภาพยนตร์ เป็นสื่อมวลชนที่ใช้ฟิล์มบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ที่ผ่านมาหรือสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งเมื่อใช้กับเครื่องฉายภาพยนตร์แล้วจะช่วยให้ผู้ดูได้เห็นเหตุการณ์หรือเรื่องราวเสมือนจริงตามลักษณะอาการเคลื่อนไหวหรือการแสดงของบุคคลในเหตุการณ์ เช่น ภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 9 ภาพยนตร์สะท้อนชีวิต เช่น เรื่องลูกอีสาน มหาวิทยาลัยเหมืองแร่หรือภาพยนตร์เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์เช่น เรื่องพระนเรศวร ศรีสุริโยทัย เป็นต้น

6) ห้องสมุด เป็นสถานที่เก็บรวบรวมหนังสือ สิ่งพิมพ์ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งที่ไม่ให้ความรู้ ซึ่งห้องสมุดเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมและสถาบันทางการศึกษา กล่าวคือเป็นศูนย์กลางชุมชนแห่งหนึ่งที่มีรูปแบบในการดำเนินงานทั้งทางด้านเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการเสนอความรู้และสาระบันเทิงแก่ประชาชน

7) พิพิธภัณฑ์ เป็นสถานบันถาวรที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงสิ่งที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม โดยที่ความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนและก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ผ้าไทย เป็นต้น

8) โบราณสถาน เป็นแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น เช่น วัด โบสถ์ ป้อมปราการที่จะให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม พุทธประวัติ

อารยธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นบางแห่งอาจเป็นแหล่งที่มีประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนความก้าวหน้าของชุมชนตน การเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมมือส่งเสริมอนุรักษ์มรดกที่มีค่าเหล่านั้น

Cullen and Kazuyoshi (2001:Online) ได้กล่าวว่าในการศึกษาวัฒนธรรมอย่างรอบด้านจะต้องมีสื่อที่หลากหลาย สื่อการสอนดังที่จะกล่าวต่อไปนี้สามารถนำไปใช้ในการสอนวัฒนธรรมซึ่งได้แก่

- วิดีโอ
- CD
- โทรทัศน์
- อินเทอร์เน็ต
- ข้อมูลจากผู้เรียน
- เพลง
- หนังสือพิมพ์
- รายงานการสัมภาษณ์
- ของที่ระลึก
- รูปถ่าย
- ภาพวาด
- วรรณกรรม

ในการสอนวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทั้งสื่อต่างๆไปอย่างขำ หรือบทความจากหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร กรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่าง สื่อเทคโนโลยีต่างๆเช่น โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการใช้ภาพยนตร์ การ์ตูน ภาพวาด หรือ บทเพลง สถานที่จริงหรือของจริงเช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑด้วย เพื่อให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมมากขึ้น

4. วิธีวัดประเมินการเรียนการสอนวัฒนธรรม

Kuhles (2007: 3-4) กล่าวว่าในการประเมินความรู้ความเข้าใจและทักษะในเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมของนักเรียนจะต้องประเมินทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันได้แก่

- 1) การตีความและการนำเสนอศิลปะและวัฒนธรรม
- 2) การฝึกปฏิบัติตามศิลปะและวัฒนธรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรม

4) การเผยแพร่และถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย

Seelyze (1974: 141 -159) ได้ข้อเสนอวิธีในการวัดและการประเมินการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้หลายวิธีคือ

การใช้บทบาทสมมติ เป็นการทดสอบความสามารถในการเข้าใจวัฒนธรรมตามสถานการณ์ต่างๆ ได้คืออย่างไรก็ตามครูต้องทำให้การสอบเป็นมาตรฐาน

การใช้ข้อสอบปรนัย ถึงแม้ว่าจะใช้เวลาในการออกงานแต่่ง่ายต่อการตรวจและสะดวกเมื่อมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก

การใช้โสตทัศนูปกรณ์ เช่น การฉายสไลด์ให้นักเรียนหาภาพศิลปะและวัฒนธรรมจากหัวข้อที่ได้ยิน

การสัมภาษณ์ ซึ่งค่อนข้างให้คะแนนยาก ครูต้องทำให้เป็นระบบเพื่อที่สามารถให้คะแนนได้ตรงตามความสามารถของผู้เรียน

ต่อมาในปี 1993 Seelyze (1993: 210-231) ได้เพิ่มวิธีการประเมินการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายขึ้น โดยครอบคลุมทั้งความเข้าใจในเนื้อหาและการปฏิบัติ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) การวัดระยะทางสังคม เป็นการวัดระดับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม หากมีระยะห่างทางสังคมน้อย การยอมรับทางสังคมย่อมมากในทางกลับกัน หากระยะห่างทางสังคมมากนั้นแปลว่าการยอมรับมีน้อย

2) แบบวัดทัศนคติ เป็นการสำรวจทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมของนักเรียนว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความในแบบวัด

3) การสอบอิงเกณฑ์ คือการแปลผลหรือค่าของตัวเลข โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด หรือแปลความหมายบนพื้นฐานของเกณฑ์ ในลักษณะที่บอกให้นักเรียนได้รู้ว่าตนได้เรียนรู้หรือสามารถทำอะไรได้บ้างและผ่านเกณฑ์ตามที่ตั้งไว้ได้หรือไม่

4) การสอบอิงกลุ่มคือ การแปลความหมายของคะแนนสอบโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มนักเรียนที่สอบด้วยกัน โดยมุ่งหาความสัมพันธ์หรือความแตกต่างภายในกลุ่มผู้เรียน

5) แบบประเมินกิจกรรมในห้องเรียน เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมในแต่ละบทเรียนเสร็จครูจะให้คะแนนตามสภาพจริงที่ปรากฏ

6) สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีที่ประเมินทักษะนักเรียนจากการปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมตามที่ครูกำหนดให้

7) โสตทัศนูปกรณ์ ฉายสไลด์ภาพหรือแบบจำลองแล้วให้นักเรียนตอบคำถามในกระดาษคำตอบเกี่ยวกับข้อมูลและประวัติความเป็นมาของภาพหรือแบบจำลองดังกล่าว

8) การสอบปากเปล่า เป็นวิธีที่สามารถประเมินความรู้และความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมของผู้ตอบได้ดีกว่าการตอบคำถามปลายเปิด

Lezemfundo (2007: 6-7) ได้เสนอวิธีการในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้านศิลปะและวัฒนธรรมไว้ตามตารางดังต่อไปนี้

นอกจากนี้ Lezemfundo ยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่นำมาประเมินการเรียนการสอนด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดดังนี้

สิ่งที่นำมาประเมิน	ประเมินได้จาก
รายงาน	แบบสอบถาม แบบสังเกต กลุ่มตัวอย่าง รายงานการสัมภาษณ์
แบบฝึกหัด	ความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาทักษะ
กรณีศึกษา	สถานการณ์จำลอง การสังเกต การสัมภาษณ์
โครงการ	แฟ้มสะสมงาน
ข้อเขียน สอบปากเปล่า	- ประเมินร่วมกับโครงการ - การสอบสามารถจัดได้ทั้งแบบสอบเดี่ยวและสอบกลุ่ม - เนื้อหาในการสอบต้องสามารถวัดได้ทั้งความรู้ความเข้าใจและค่านิยมของผู้สอบ - การสอบปฏิบัติจะต้องสามารถวัดทักษะในการทำกิจกรรมได้

โครงการ

โครงการด้านศิลปะและวัฒนธรรมมักจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ความเป็นมาของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาหรือกรณีตัวอย่าง , เรื่องที่สนใจศึกษา
- การสืบเสาะ – สืบค้น
- ขั้นตอนการ
- ครอบคลุมเนื้อหาในบทเรียนและมีส่วนให้นักเรียนผู้ทำโครงการแสดงความคิดเห็น
- ให้อิสระในการทำโครงการแก่นักเรียนโดยครูมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำและสนับสนุนภาระงานและกิจกรรมในโครงการจะต้องสามารถประเมินทักษะนักเรียนในด้านความคิดสร้างสรรค์ การลงมือปฏิบัติ การนำเสนอ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม การสื่อสารและความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ

โครงการสามารถแบ่งออกเป็นงานเดี่ยวและงานกลุ่ม โดยครูจะเป็นคนแจก
เค้าโครงและแนะแนวทางในการศึกษา ซึ่งโครงการสามารถทำออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้ดังนี้

- งานวิจัย
- รายงานการทัศนศึกษา
- การทดลอง-สาธิต
- การจัดนิทรรศการ
- การศึกษากรณีศึกษา

แบบฝึกหัด

ส่วนมากเป็นแบบฝึกหัดที่ฝึกให้นักเรียนคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาที่มีแนวคำตอบ
ค่อนข้างชัดเจนและมักไม่ใช่คำถามปลายเปิดที่เปิดให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเหมือนใน
โครงการ แต่ไม่ได้เคร่งครัดในเรื่องของวิธีในการตอบคำถามมากนัก

การสอบ

ใช้ในการประเมินความจำและทักษะการคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยมีการจำกัด
เวลามากใช้ประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน

กรณีศึกษา

กรณีตัวอย่างมีทั้งสถานการณ์จำลองที่ครูเป็นผู้กำหนดและเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
จริงที่นำมาจากข่าวในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ ฯลฯ มีเป้าหมายคือเชื่อมโยงศิลปะและ
วัฒนธรรมภายนอกห้องเรียนกับกิจกรรมในห้องเรียน สามารถใช้เป็นกิจกรรมประเมินระหว่าง
การเรียนการสอนหรือหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนได้

งานวิจัย

การรวบรวมข้อมูลของเหตุการณ์ต่างๆและวิธีการแก้ปัญหาที่มีอยู่แล้วมาวิเคราะห์
และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาพร้อมกับข้อเสนอแนะของตน

ในการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนั้นมีวิธีที่
แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และคุณลักษณะที่จะประเมิน ดังนั้นจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม
เช่นถ้าจะวัดทัศนคติของนักเรียนควรใช้คำถามปลายเปิดหรือการสอบปากเปล่า ถ้าจะวัดความรู้
ความเข้าใจทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติก็ควรจะใช้ โครงการ เป็นต้น

บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์และปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูทุกคนมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะช่วยกันจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมที่สุดเพื่อการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาของตน ทั้งในส่วนของหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้และครูคือผู้ที่เชื่อมโยงหลักสูตรสู่ชั้นเรียน ผู้ผู้ตัวเรียน ดังนั้น “ครูคือหัวใจของการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน” ดังที่ ม.ร.ว. ทวีโชค เกษมศรี (2518: 9) ให้แนวคิดว่า “ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แม้ว่าองค์ประกอบอื่นๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง”

บำรุง สุขพรรณ (2525: 26) กล่าวว่าในการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นการที่จะเกิดการยอมรับและปฏิบัติจนเป็นนิสัย จึงต้องมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้โดยมิใช่การบอกหรือแนะนำอย่างเดียว แต่ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไว้โดยไม่หวั่นไหวกับวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามา แต่รู้จักรับเอาสิ่งที่ดีมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมเรา ครูจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

การถ่ายทอดวัฒนธรรมขั้นพื้นฐาน ครูจะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่ครูจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุดดังที่ ชนิตา รัชกุลเมือง (2531:211) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ครูสามารถจูงใจให้เด็กทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา
2. ครูสามารถให้ผลย้อนกลับ (Feedback) แก่เด็กให้เด็กทราบถึงผลการกระทำของตนเอง รวมทั้งการมีวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ
3. ครูสามารถเป็นตัวแบบ (Model) ที่เด็กจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้

4. ครูสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพส่วนตัวกับเด็กอย่างใกล้ชิดได้ รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติใหม่หรือสนับสนุนทัศนคติที่เด็กมีอยู่ในปัจจุบัน

สมใจ ทองเรือง (2538:8) ได้กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึงการนำวัฒนธรรมที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการศึกษา อันส่งผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย โดยมีกิจกรรมหลักที่พึงปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาและกำหนดเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การถ่ายทอด
2. การพัฒนาสื่อและวิธีการถ่ายทอดให้สอดคล้องเหมาะสม
3. การรณรงค์ให้เกิดความตระหนักและความร่วมมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
4. การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดวัฒนธรรม
5. การฝึกอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ยกย่อง เชิดชูบุคคลและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการจัดงานวัฒนธรรม
7. ประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม
8. ติดตามและประเมินผล

สุจริต เพียรชอบ (2514: 110-112) ได้เสนอแนะบทบาทของครูในการปฏิบัติงานทางด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมดังนี้

1. ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมครูควรแทรกเรื่องวัฒนธรรมในวิชาขณะสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ครูควรทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น เข้าร่วมการเป็นผู้นำหรือเป็นกรรมการ สมาชิกองค์กรต่างๆ ที่ปฏิบัติงานทางด้านวัฒนธรรมภายในชุมชนนั้นๆ

3. ในการอบรมด้านศีลธรรมจรรยา พัฒนาค่านิยมที่ดีของวัฒนธรรมนั้นครูทำได้โดยการอบรมสั่งสอน แนะนำ สาธิตและปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน ครูสังคมศึกษามีแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนในการถ่ายทอดให้ได้ผลสมบูรณ์ดังที่จิรวัดน์ นิเจนตร (2525:20) ได้เสนอแนะทางการปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้

1. การสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแต่ทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย

2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมเช่นการจัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรมการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ

3. ควรสอดแทรกวัฒนธรรม (โดยเฉพาะจริยธรรม) ไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชา โดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง

4. ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและไปเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธากับผู้เรียน

5. ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น จัดงานประเพณีต่างๆ การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน

6. ศึกษาเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรมทั้งในแง่ที่มา ความหมายคุณค่าหรือประโยชน์แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอันนำไปสู่ความภูมิใจและความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อไป

อาภรณ์ สุขพยัคฆ์ (2529: 45-49) ได้กล่าวว่าบุคคลที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ ครูสอนวิชาภาษาไทยและครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาเพราะทั้ง 2 วิชานี้เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยตรงมากกว่าวิชาอื่นๆ และได้กล่าวถึงบทบาทของครูสังคมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยไว้ว่า

1. เราจะต้องสอนให้นักเรียนเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมนั้นมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อชีวิตและประเทศชาติอย่างไรเสียก่อน โดยอาจจะชี้ให้เห็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

2. ชี้แนะให้นักเรียนได้ทราบเหตุผลว่า เรานอนุรักษ์หรือสืบทอดและวัฒนธรรมกันไปทำไม

3. มีวิธีอนุรักษ์หรือสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมกันอย่างไร ซึ่งโดยปกติแล้วก่อนที่จะมีการดำเนินการขั้นนี้ เราจะต้องสอนให้นักเรียนหรือเยาวชนของชาติได้รู้ก่อนว่า วัฒนธรรมคืออะไรและอะไรเป็นพื้นฐานอย่างไร

อัจฉรา ทองพลาย (2530: 100-102) ได้เสนอแนะวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. การนำภาพและวัสดุของจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

2. ฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป ที่บันทึกภาพศิลปวัฒนธรรมไทยมาฉายให้นักเรียนชมในชม.เรียนหรือในงานนิทรรศการที่จัดขึ้นในโรงเรียน

3. จัดนิทรรศการและแผ่นป้ายนิเทศเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยขึ้นในโรงเรียนเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาประเพณีต่างๆและเนื่องในโอกาสการณรงค์เชิญชวนต่างๆ

4. จัดให้นักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชมงานเทศกาล งานประเพณี งานหัตถกรรมที่บ้านท้องถิ่นหรือเรียนรู้ในท้องถิ่นของนักเรียน

5. จัดหาหนังสือ วารสาร งานวิจัย และสิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยไว้ในห้องสมุดหมวดสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้า

6. จัดทำรายการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยเช่น รายการเสียงตามสาย แผ่นพับงานวัฒนธรรม ร่วมจัดการแสดงทางวัฒนธรรมในโอกาสต่างๆ

7. จัดอภิปราย โต้เถียงที่ ประกอบบทความ วาดภาพ แต่งคำขวัญเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม

8. จัดตั้งชุมนุม หรือศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยขึ้นใน โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น

9. เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมไทยมาเป็นวิทยากรบรรยายความรู้แก่นักเรียน เช่น การสาธิตมารยาทไทย การแต่งกายแบบไทย การประกอบอาหารไทย สมุนไพรไทย

สิทธิชัย นิติธาดา (2529: 137-143) ได้เสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาวัฒนธรรมในโรงเรียนดังนี้

1. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยด้วยการให้ความรู้ทางทฤษฎีและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ในการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทย

3. ครูต้องพยายามเข้าใจนักเรียนและลงไปคลุกคลีกับกิจกรรมที่เด็กจัดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาอันจะช่วยให้ครูสามารถโน้มน้าวใจให้เด็กหันมาสนใจกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4. สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมต่างๆเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนและชุมชนในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

5. ครูต้องศึกษาค้นคว้าวิจัยวัฒนธรรมไทยเพื่อทราบแก่นสารเนื้อหาของวัฒนธรรมด้านต่างๆแล้วนำมาสั่งสอนผู้เรียนและเผยแพร่ผลการค้นคว้าวิจัยไปสู่ประชาชนทั่วไป

รายงานการสัมมนาเรื่อง บทบาทของครูมัธยมศึกษาต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทยในกรุงเทพมหานคร (ครุศาสตร์ จุฬาฯ, 2537) ได้กล่าวว่าเป็นครูจะต้องช่วยกันส่งเสริมความมั่นคงและพัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติให้แพร่หลายออกไป สิ่งที่ครูควรกระทำเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติให้แพร่หลายออกไป สิ่งที่ครูควรกระทำเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม เช่น

1. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

2. เลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามสำหรับถ่ายทอดให้เยาวชนอย่างเหมาะสมกับระดับชั้น และภูมิปัญญา

3. ศึกษาหาวิธีการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้เป็นเรื่องน่าสนใจมากขึ้น

4. ปรับปรุงเนื้อหาสาระในวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่างจนเกิดความซาบซึ้งและมีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมของตน
5. สอดแทรกวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่าง โดยเฉพาะด้านคตินิยมให้แก่ผู้เรียนเสมอๆ ทุกๆ วิชา
6. ครูอาจารย์ทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาความคิดและเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมรวมทั้งจริยธรรมและค่านิยมต่างๆ
7. ครูอาจารย์ทุกคนร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมเสมอๆ
8. ครูอาจารย์ทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างตามวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
9. ศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางวัฒนธรรมต่างๆ แล้วนำผลงานวิจัยออกเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม
10. จัดห้องวัฒนธรรมในสถานศึกษาของตน เพื่อเป็นการรวบรวมและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม

จากการศึกษาบทบาทของครูในการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยนอกจากครูนอกจากการสอนภายในห้องเรียนหรือการจัดกิจกรรมเสริมแล้ว ครูจะต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใส เป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำชี้แนวทางเมื่อนักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสม นอกจากนี้ครูต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยเพิ่มเติมโดยการเข้าอบรม สัมมนา หรือเข้าร่วมกิจกรรมและคอยประสานงานกับชุมชนอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมจิต จริยะโสภิต (2530: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อวัฒนธรรมไทยและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาช่างฝีมือ สาขาคหกรรมศิลป์ สาขากีฬาและนันทนาการ ตามตัวแปร เพศ ระดับชั้นของนักเรียนที่อยู่อาศัย การศึกษาของผู้ปกครองและรายได้ของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างมากและยอมรับวัฒนธรรมไทย ซึ่งปรากฏเด่นชัดแต่ละสาขาต่อไปนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างมากและยอมรับใน

วัฒนธรรมไทย ซึ่งปรากฏเด่นชัดในสาขาต่อไปนี้คือ ในสาขามนุษยศาสตร์ว่า ศิลปินกวี กวีนิพนธ์คำแห่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในสาขาศิลปะเห็นด้วยว่าภาษาไทยจัดเป็นเอกลักษณ์ของชาติอย่างหนึ่ง ส่วนในสาขาการช่างฝีมือเห็นด้วยว่าการวาดรูปเกี่ยวกับลายไทยหรือแบบไทย เช่น ลายกนกเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริม สำหรับสาขาคหกรรมศิลป์เห็นด้วยว่า การประหยัด และการออมจะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงและมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและสาขากีฬาและนันทนาการ เห็นด้วยว่ามวยไทยเป็นศิลปะการป้องกันตัวที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามตัวแปรต่างๆ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในสาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาการช่างฝีมือ สาขา คหกรรมศิลป์และสาขากีฬาและนันทนาการ รวม 5 สาขา แต่จะแตกต่างกันในสาขากีฬาและนันทนาการนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในสาขาช่างฝีมือแต่แตกต่างกันในสาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาคหกรรมศิลป์ สาขากีฬาและนันทนาการ รวมทั้ง 5 สาขา ส่วนนักเรียนที่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในสาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ และสาขาคหกรรมศิลป์ แต่แตกต่างกันที่สาขาช่างฝีมือ สาขากีฬาและนันทนาการและรวมทั้ง 5 สาขา สำหรับนักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในสาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาการช่างฝีมือ สาขากีฬาและนันทนาการและรวมทั้ง 5 สาขา แต่แตกต่างกันที่สาขาคหกรรมศิลป์

สุวรรณา กุทธีมนตรี (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 3 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของครูสังคมศึกษา ในด้านการจัดกิจกรรมการสอนในห้องเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาจำนวน 325 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 83 โรงเรียน ในเขตการศึกษา 3 เลือกครูสังคมศึกษา 15 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อทำการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพบว่าครูสังคมศึกษาปฏิบัติมากในด้านต่อไปนี้เป็นคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดเนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล แต่ด้านที่ครูสังคมศึกษาปฏิบัติน้อยคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปรากฏว่าครูสังคมศึกษามากในด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพบว่าด้านที่เป็นปัญหามากคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล แต่ด้านที่เป็นปัญหาน้อยของครูสังคมศึกษาคือ การสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและ ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรปรากฏว่าด้านที่เป็นปัญหามากคือ การวางแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและการประเมินผล แต่ด้านที่เป็นปัญหาน้อยของครูสังคมศึกษาคือ การกำหนดวัตถุประสงค์

กิตติคุณ รุ่งเรือง (2537: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างประมวลการสอน วัฒนธรรมพื้นบ้านสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อสร้างประมวลการสอนวัฒนธรรมพื้นบ้านสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 128 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นกาญจนบุรี 20 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า ประมวลการสอนวัฒนธรรมพื้นบ้านสำหรับ มัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดกาญจนบุรีเห็นด้วยและมีการแก้ไขเพิ่มเติมมากที่สุดในเนื้อหาและ จุดประสงค์ปลายทาง ส่วนการวัดผลและประเมินผลและเอกสารประกอบการสอนไม่มีการแก้ไข เพิ่มเติม โดยประมวลการสอนนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านของ จังหวัดกาญจนบุรีมากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่นในระดับที่เหมาะสมที่สุด

สุรจิต นิตยคำหาญ (2540: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาจิตสำนึกเกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด อุตรธานี การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบจิตสำนึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับจิตสำนึกด้านวัฒนธรรม ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 386 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีจิตสำนึกด้าน สำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยอยู่ในระดับดีและการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ ผลการ เปรียบเทียบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีจิตสำนึก เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยไม่ต่างกัน

ภัทริยา งาม मुख (2544: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะทาง วัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้งสิ้น 10 คุณลักษณะ ประกอบด้วย 1. ด้านจารีตประเพณี 2. ด้านขนบประเพณี 3. ด้านธรรมเนียมประเพณี

4. ด้านการเรียน 5. ด้านสังคมและเพื่อน 6. ด้านศาสนา 7. ด้านศิลปะ 8. ด้านการเมือง 9. ด้านการใช้ภาษา 10. ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงบรรยายโดยวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสร้างแบบประเมินคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาและนำไปใช้กับนิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,070 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบัน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยในการ ชื่นชม เทิดทูน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้านการมีน้ำใจ การยิ้มแย้มแจ่มใส ความกตัญญูรู้คุณ ต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ สุภาพ อ่อนน้อม รู้จักกาลเทศะ อยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.15 2) ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาพบว่า 2.1) คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและกรุงเทพมหานครกับมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคพบว่านิสิตอยู่ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในส่วนกลางและกรุงเทพมหานครทุกด้านคุณลักษณะและมีความแตกต่างอย่างนับสำคัญทางระดับสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้นด้าน 8 คุณลักษณะและแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น 2 ด้านคุณลักษณะ 2.2) คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยเอกชนพบว่า นิสิตที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเอกชนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในในมหาวิทยาลัยรัฐ 9 ด้านคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยความแตกต่างอย่างนับสำคัญทางระดับสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น 9 ด้านคุณลักษณะ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสิ้น 1 ด้านคุณลักษณะ 2.3) คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาระหว่างสาขาวิชาที่ศึกษาพบว่านิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยความแตกต่างอย่างนับสำคัญทางระดับสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้านคุณลักษณะ

วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไปใช้ในวิชาสังคมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 ในด้านการสอดแทรกในห้องเรียนและการเสริมหลักสูตรในด้าน 1) ค่านิยม 2) ขนบธรรมเนียมประเพณี 3) แบบแผนการดำเนินชีวิต 4) ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อม 5) ประวัติศาสตร์ 6) ความเป็นพลเมืองดี ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาเขตการศึกษา 6 จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าในด้านการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการวางแผนการสอนในห้องเรียนและ

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่าครูสังกัดศึกษาทุกคนใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการวางแผนการสอน โดยการศึกษาจากเอกสาร หลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนส่วนใหญ่ เน้นสอนเนื้อหาในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนามากที่สุด กระบวนการเรียนรู้ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ในด้านการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้คือ ค่านิยม ครูสังกัดศึกษาใช้วิธีการอภิปราย ทั้งหมดและกิจกรรมเสริมหลักสูตร สอนโดยการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและจัดนิทรรศการและจัดทำเอกสารเผยแพร่ แบบแผนการดำเนินชีวิต ครูสังกัดศึกษาใช้รูปแบบประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีวันเข้าพรรษามาเป็นแบบแผนการจัดการเรียน การสอนมากที่สุด วิธีสอนส่วนใหญ่ใช้ การอภิปรายและวิเคราะห์ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้การเข้าร่วมกิจกรรมจัดนิทรรศการและ จัดทำ การสอนประวัติศาสตร์ ครูสังกัดศึกษาใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านทางด้านภาษาวรรณกรรม ศิลปกรรมและ โบราณคดีนำมาจัดการเรียนการสอนมากที่สุดโดยใช้วิธีการอภิปราย วิเคราะห์ ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้การจัดทัศนศึกษามากที่สุด การสอนความเป็นพลเมืองดีครู สังกัดศึกษาใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อและศาสนา มาจัดการเรียน การสอนในห้องเรียนโดยใช้วิธีการอภิปรายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้ วิธีการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

รัตนา ชัยเศรษฐศิริ (2542: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทครูสังกัดศึกษาในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบทบาท ของครูสังกัดศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง ในด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนและด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตัวอย่างเป็นครูผู้สอนสังกัดศึกษา โรงเรียน มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละและการแจกแจงความถี่ ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริม หลักสูตรเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า ครูสังกัดศึกษาส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาเจตคติและ ค่านิยมให้ผู้เรียนมีค่านิยมรัก ภาควุมิใจและหวงแหนวัฒนธรรมไทย ครูสังกัดศึกษาส่วนใหญ่สอน การอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยตรงและสอนสอดแทรกในรายวิชาบังคับแกนและกิจกรรมชุมนุม วิธีสอนส่วนใหญ่ที่ครูใช้ได้แก่การบรรยายและการอภิปราย ด้านสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ จัดทำภาพประกอบเนื้อหาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและโบราณวัตถุ สื่อของจริงที่ใช้ ส่วนใหญ่คือหัตถกรรมพื้นบ้าน ในด้านการวัดและประเมินผลครูส่วนใหญ่ใช้ การสังเกต พฤติกรรมในห้องเรียนการปฏิบัติจริงและการทดสอบความรู้ด้วยข้อสอบปรนัยส่วนทางด้านการจัด

กิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศ 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ครูสังคมนา ศึกษาส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมกับคนในด้านปฏิบัติตามกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม 3) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านมีความรับผิดชอบเป็นอย่างดีในการอบรมสั่งสอนให้ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตนให้ ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย

ชัชรัตน์ โดศิลา (2549: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะทางวัฒนธรรม ไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยการวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการศึกษาคุณลักษณะทาง วัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ด้านสหธรรม คติธรรม เนติธรรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 402 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม มาก โดยมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยมากที่สุด คือ ไม่หลบหลู่คูห่มั่นสถานที่และสิ่งแทนความ เคารพของศาสนาอื่น 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านคติธรรมมาก โดยมี คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยมากที่สุด 3 ลักษณะคือไม่ลักขโมยของผู้อื่น ยินตรงแสดงความ เคารพเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงเคารพอื่นๆเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และไม่กล่าว วาจาล่วงเกินหรือวิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ มีคุณลักษณะน้อย 2 คุณลักษณะคือ เมื่อได้รับ มอบหมายงานหรือมีงานต้องทำก็ลงมือปฏิบัติทันที ไม่ผัดวันประกันพรุ่งและมีการวางแผนรายรับ รายจ่ายเพื่อประโยชน์ในการใช้จ่าย 3) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทย ด้านเนติธรรมมาก โดยคุณลักษณะน้อยคือ เมื่อพบผู้กระทำความผิดกฎหมายก็แจ้งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทราบ

ณัฐริดา ภัทรวรรณ (2550: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องกรณีศึกษาการปฏิบัติวัฒนธรรม ของครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติการ สอนวัฒนธรรมของครูภาษาอังกฤษมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 3 คน ที่สอนอยู่ในโรงเรียนสังกัด เขตพื้นที่การศึกษา 1 กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามการ ปฏิบัติการสอนวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การจดบันทึกภาคสนามและการสัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลจาก แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์โดยสถิติเชิงบรรยาย ส่วนการจดบันทึกภาคสนามและการสัมภาษณ์ใช้ การวิเคราะห์โดยการทำดัชนีข้อมูล ผลวิจัยพบว่า ครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษอ่านเขียนเป็นครูคน เดียวที่สอนครอบคลุมเนื้อหาด้านวัฒนธรรมทั้งหมด รวมทั้งสวมบทบาทในชั้นเรียนครอบคลุม ความรู้ด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้น ครูทุกคนสอนวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการสอนสามวิธีที่เหมือนกัน ครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษหลักและวิชาภาษาอังกฤษอ่านเขียนใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนหลัก

ขณะที่ครูสอนวิชาภาษาฟังพูดใช้แผ่นซีดีรอมและวีซีดีเป็นสื่อการสอนหลัก นอกจากนี้ครูทุกคนยังใช้การสอบแบบอิงเกณฑ์ อันได้แก่ ข้อสอบแบบตัวเลือก เป็นวิธีในการวัดผลการเรียน วัฒนธรรมของนักเรียน (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการสอนวัฒนธรรมของครูนั้น ได้แก่ ประสิทธิภาพในการเรียนของครู ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประสิทธิภาพในการสอนวัฒนธรรม ทักษะในการสอนวัฒนธรรมและความเชื่อของครู ความต้องการส่วนตน บทบาทในชั้นเรียนและเวลาที่ใช้ในการเตรียมสอน

พัชราภรณ์ พิลาสมบัติ (2551: บทคัดย่อ) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตระหนักในการปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียนสองภาษา ตามความคิดเห็นของนักเรียนและครูและศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้ปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นฐานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 9 โรงเรียน โดยรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,161 คน ครูจำนวน 218 คนและผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามนักเรียน แบบสอบถามครูวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติทดสอบ ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักในการปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น ด้านการยึดมั่นและเคารพต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ นักเรียนและครูมีความเห็นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน สวามนัยแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมไทย ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยเน้นการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเคยชินและปฏิบัติตนจนเป็นพฤติกรรมที่คุ้นเคย ทั้งนี้ครูต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้นักเรียนได้เห็นจนมองว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามแบบวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยแก่นักเรียน โดยการบูรณาการให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ พร้อมทั้งได้จัดกิจกรรมภายในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนด้วย

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยรวบรวมจะเห็นได้ว่าการสอน ถ่ายทอดและปลูกฝังในเรื่องของวัฒนธรรมครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ฝึกปฏิบัติจนซึมซับจนเป็นพฤติกรรมที่คุ้นเคย แต่มีบางส่วนที่

ยังคงมีอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเสริมเนื่องจากเรื่องของระยะเวลา งบประมาณในการสนับสนุน และความรู้ความเข้าใจของผู้จัดอยู่บ้าง

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Maureen Gillete and Marilynne Boyle-Baise (1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Education at the Graduated Level: Assiting Teachers in Gaining Multicultural Understanding ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์จากเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับร่องรอยชนเผ่า อัตชีวประวัติของผู้เรียนเพื่อห้ถึงความเป็นมาทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่มีหลากหลายรูปแบบ โดยครูผู้สอนได้ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการสอนที่มีเนื้อหาต่างกันไป ซึ่งผลการวิจัยจากการนำรูปแบบต่างๆไปใช้สามารถสร้างความตระหนักและความเข้าใจอันดีกับผู้เรียนได้

Ava L Mccall (1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง More Than A Pretty Clothes Teaching Among History and Culture Through Texitle Art เป็นงานวิจัยเชิงทดลองมีสิ่งทอของสตรีชาวม้งเป็นกรณีศึกษา จากงานวิจัยได้พยายามพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ด้วยวิธีการใช้ศิลปะบนสิ่งทอเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ของผู้วิจัยที่เป็นศึกษานิเทศก์ที่อบรมครูและสอนนักศึกษาได้พัฒนาแนวคิดและรูปแบบการสอนในรูปแบบใหม่ โดยใช้ศิลปะบนสิ่งทอเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจอันดีในการเรียนรู้คุณค่าของวัฒนธรรมในชนชาติอื่น ซึ่งวิธีนี้สามารถทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติอื่นได้

Evi Saluveer (2004) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Teaching Culture In English Classes เป็นวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามที่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเทคนิคในการสอนและสื่อในการสอนที่เกี่ยวข้องในการสอนวัฒนธรรมในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ครูส่วนใหญ่ใช้สื่อในการสอนที่หลากหลายทั้ง เกม เพลง และศิลปะของวัฒนธรรมนั้นๆ เพราะต่างมีความเห็นว่าการเรียนรู้จากวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจภาษาและสื่อสารกับประเทศเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆได้เป็นอย่างดี

จากงานวิจัยต่างประเทศที่ผู้วิจัยรวบรวมจะเห็นได้ว่านอกจากการปลูกฝังให้มีความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติตนแล้วยังมีการสอนให้รู้จักเคารพและเห็นคุณค่าของชาติอื่นอีกด้วยโดยผ่านการเรียนการสอนและสื่อที่หลากหลายเช่น เกม เพลง และสิ่งของที่จับต้องได้ซึ่งครูผู้สอนเชื่อว่าจะทำให้เด็กเข้าใจในวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการนำเสนอ
7. การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการทำแบบสอบถาม

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาใช้ระเบียบวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) และใช้วิธีการศึกษาแบบสำรวจ (survey)

1. ประชากร

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. กลุ่มตัวอย่าง

1) สํารวจโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจากข้อมูลเขตพื้นที่การศึกษา รวม 233 โรงเรียน

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างง่าย ใช้จำนวนโรงเรียนใน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยสุ่มโรงเรียนร้อยละ 50 ของจำนวน โรงเรียนทั้งหมดที่มีอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะได้กลุ่มตัวอย่าง 118 โรงเรียน

3) จากข้อ 2 แบ่งสัดส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแต่ละเขตให้มีจำนวนใกล้เคียงกันจะได้กลุ่มตัวอย่างละ 59 โรงเรียนแล้วสุ่มครูสังคมศึกษาจาก โรงเรียนมัธยมต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างละ 3 คน จะได้ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น 177 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 177 คน รวมทั้งสิ้น 354 คน

โรงเรียน มัธยมศึกษาใน เขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	จำนวน โรงเรียน	กลุ่ม ตัวอย่าง โรงเรียน (50%)	กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนต้น	กลุ่มตัวอย่างครู สังคมศึกษาใน ระดับ มัธยมศึกษา ตอนต้น	กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนปลาย	กลุ่มตัวอย่างครู สังคมศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
กรุงเทพมหานคร	118	59	29	87	30	90
สมุทรปราการ	25	13	7	21	6	18
นนทบุรี	20	10	5	15	5	15
ปทุมธานี	21	11	5	15	6	18
สมุทรสาคร	20	10	5	15	5	15
นครปฐม	29	15	8	2	7	21
รวม	233	118	59	177	59	177

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม (questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยเพื่อศึกษาการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. สร้างแบบสอบถามเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับ

มัธยมศึกษา โดยแบบสอบถามครูสังคมศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจคำตอบ (Check List)

ตอนที่ 2

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้แบบตรวจคำตอบ (Check List)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเป็นแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 6 ด้านดังนี้

2.1 การกำหนดจุดประสงค์

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.1 ในชั้นเรียน

2.2.2 เสริมหลักสูตร

2.3 การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2.4 การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู

2.5 สื่อการเรียนการสอน

2.6 การวัดและการประเมินผล

สำหรับมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ได้ตั้งเกณฑ์ให้คะแนน 5 ระดับดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษา (open-ended questions)

3. ขั้นตอนการปรับปรุงเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยนำตัวอย่างเครื่องมือที่สร้างไว้แล้ว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาแล้วปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

3.2 นำตัวอย่างแบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ตามรายชื่อในภาคผนวก ก.) โดยใช้ IOC ตรวจสอบ จากการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอทุกข้อมีความเหมาะสม คือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5

3.3 ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะดังนี้

1) ด้านเนื้อหา

- ข้อ 7 ในข้อคำถามส่วนกิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนด้านสหธรรมในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นควรเพิ่มเรื่องความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- เพิ่มกิจกรรมสาริตและประกวดมารยาทไทยในข้อคำถามส่วนของกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านสหธรรม
- ข้อ 1 ในข้อคำถามของกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านเนติธรรมควรระบุว่าจัดได้ว่าที่ในหัวข้อใด
- ข้อ 7 ในข้อคำถามของกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านคติธรรมให้ระบุว่าสหกรณ์ของโรงเรียน หรือชุมชนมีผลต่อเศรษฐกิจของใคร

2) ด้านภาษา

- ข้อ 5 ในข้อคำถามของกิจกรรมในห้องเรียนด้านสหธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรื่องคำอาราธนาศีลควรปรับการเขียนให้มีความชัดเจนมากขึ้น
- ข้อ 8 ในข้อคำถามของกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านสหธรรมเปลี่ยนจากประพจน์ตัวเป็นแบบอย่างที่ดีนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ
- ข้อ 6 ในข้อคำถามของกิจกรรมในห้องเรียนด้านคติธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควร ใช้คำว่าใช้จ่ายทรัพย์แทนคำว่าจัดสรรทรัพย์

- ข้อ 11 ในข้อคำถามของการปฏิบัติตนของครูใช้คำว่าพระบรมราโชวาท

3.4 นำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูสังคมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนสารวิทยาจำนวน 12 คนในระหว่างวันที่ 17- 26 ธันวาคม 2555 ปรากฏว่าครูมีความเข้าใจในแบบสอบถามและไม่พบปัญหาแต่ประการใด

3.5 รายงานผลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปจัดพิมพ์และนำไปใช้จริงกับครูสังคมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อกับบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียนนั้นๆ

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัยไปทางไปรษณีย์ถึงผู้อำนวยการครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ซึ่งผู้วิจัยได้แนบซองติดแสตมป์ไว้ให้ทางโรงเรียนแล้วและได้ทำการรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 11 มกราคม – 20 กุมภาพันธ์ 2556 โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 177 ชุดและครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 177 ชุด รวมเป็น 354 ชุด โดยได้แบบสอบถามคืนมา 300 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.7 เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 291 ชุด เป็นครูมัธยมศึกษาตอนต้น 145 คนและครูมัธยมศึกษาตอนปลาย 146 คนคิดเป็นร้อยละ 82.2 ของแบบสอบถามที่ส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นแบบตรวจคำตอบ (Checklist) วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละและนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

แบบสอบถามตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนของเนื้อหาและจะถามความเหมาะสมของเนื้อหาโดยใช้รูปแบบเลือกตอบ (Check list) โดยกำหนดให้ค่าร้อยละ 85 ขึ้นไปถือว่าเนื้อหามีความเหมาะสม

2. ส่วนที่เป็นการเรียนการสอน ใช้วิธีแบ่งมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงและคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนมีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง โดยแปลความหมายค่าเฉลี่ยจากมาตราส่วนประมาณค่าได้ดังนี้

4.56-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.56-4.55 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

2.56-3.55 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

1.56-2.55 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1.00-1.55 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์โดยกำหนดให้ข้อที่ได้คะแนน 3.56 ขึ้นไปเป็นข้อที่ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนสอน

แบบสอบถามตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นในด้านอุปสรรคและและจุดแข็งของการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยมีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเสนอในรูปแบบของความเรียง

สถิติที่ใช้ในการนำเสนอ

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) ในการหาค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

1. ร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X})
3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การนำเสนอข้อมูล

1. ข้อมูลที่เป็นค่าสถิติ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
2. ข้อมูลจากการตอบคำถามปลายเปิด นำเสนอในรูปแบบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจเพื่อ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน วัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นครูสังคมศึกษาในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 177 ชุดและ ครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 177 ชุด รวมเป็น 354 ชุด โดยได้แบบสอบถามคืนมา 300 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.7 เป็นแบบสอบถาม ที่สมบูรณ์ 291 ชุดเป็นครูมัธยมศึกษาตอนต้น 145 คนและครูมัธยมศึกษาตอนปลาย 146 คนคิดเป็น ร้อยละ 82.2 ของแบบสอบถามที่ส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งรายละเอียดเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ (ตารางที่ 1-2)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ (ตารางที่ 4-5)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (ตารางที่ 3, 6-12)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ และร้อยละ

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	- ชาย	44	30.3
	- หญิง	101	69.7
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	115	79.3
	- ปริญญาโท	30	20.7
อายุ	- 22-30 ปี	46	31.7
	- 31-40 ปี	36	24.8
	- 41-50 ปี	22	15.2
	- มากกว่า 50ปีขึ้นไป	41	28.3
วิชาเอก	- สังกมศึกษา	91	62.8
	- ประวัติศาสตร์	12	8.3
	- ภูมิศาสตร์	9	6.2
	- สังกมวิทยาและมานุษยวิทยา	4	2.8
	- การสอนสังกัดมศึกษา	4	2.8
	- อื่นๆ	25	17.2
	- รัฐประศาสนศาสตร์	4	
	- การพัฒนาชุมชน	1	
	- สิ่งแวดล้อมศึกษา	2	
	- สื่อสารมวลชน	1	
	- พัฒนาสังคม	1	
	- บริหารการศึกษา	5	
	- การปกครอง	2	
	- ลหกรรมศาสตร์	1	
	- นิติศาสตร์	1	
	- ไม่ระบุ	7	

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการสอน			
	- 1-5 ปี	58	40.0
	- 6-10 ปี	14	9.7
	- 11-15 ปี	6	4.1
	- 16-20 ปี	20	13.8
	- 21-25 ปี	13	9.0
	- มากกว่า 25 ปีขึ้นไป	34	23.4
ระดับชั้นที่สอน			
	- ม.1	29	20.0
	- ม.2	43	29.7
	- ม.3	55	37.9
	- สอนมากกว่า 1 ระดับชั้น	18	12.4
จำนวนคาบที่สอนแต่ละสัปดาห์			
	- ต่ำกว่า 5 คาบ	3	2.1
	- 5-10 คาบ	4	2.8
	- 11-15 คาบ	21	14.5
	- 16-20 คาบ	81	55.9
	- มากกว่า 20 คาบขึ้นไป	36	24.8

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่เข้าร่วม

- มารยาทไทย	35	24.0
- วัฒนธรรมชาวพุทธ	58	40.0
- ประเพณีท้องถิ่น	46	31.7
- ศิลปะการแสดง	38	26.2
- อื่นๆ	5	3.4
- ประกวดการแต่งกายแบบไทย	2	
- ชมแหล่งโบราณสถาน	1	
- ชมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย	2	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของครูสังคมศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ครูสังคมศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 145 คน เป็นชาย 44 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 หญิง 101 คนคิดเป็นร้อยละ 69.7 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 115 คน คิดเป็นร้อยละ 79.3 และในระดับปริญญาโท 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 ส่วนใหญ่สำเร็จสาขาวิชาเอกสังคมศึกษา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 การสอนสังคมศึกษา 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ส่วนสาขาอื่นๆจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 โดยสำเร็จจากรัฐประศาสนศาสตร์ 4 คน การพัฒนาชุมชน 1 คน ศึกษาศาสตร์ 2 คน สื่อสารมวลชน 1 คน การพัฒนาสังคม 1 คน บริหารการศึกษา 5 คน การปกครอง 2 คน คหกรรมศาสตร์ 1 คน นิติศาสตร์ 1 คน และไม่ระบุ 7 คน มีอายุอยู่ในช่วง 22-30 ปี มากที่สุดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมาคือมากกว่า 50 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 และน้อยที่สุดคือ 41-50 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 1-5 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือมากกว่า 25 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คนคิดเป็นร้อยละ 23.4 และน้อยที่สุดคือ 11-15 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.1 สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุดจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 37.9 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 และน้อยที่สุดคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ส่วนใหญ่มีคาบสอน 16-20 คาบ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมาคือมากกว่า 20 คาบขึ้นไปจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 และน้อยที่สุดคือต่ำกว่า 5 คาบ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมชาวพุทธมากที่สุดจำนวน 58คนคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือประเพณีท้องถิ่นจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดมหาวิทยาลัยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	- ชาย	42	28.8
	- หญิง	104	71.2
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	120	82.2
	- ปริญญาโท	26	17.8
อายุ	- 22-30 ปี	40	27.4
	- 31-40 ปี	27	18.5
	- 41-50 ปี	33	22.6
	- มากกว่า 50ปีขึ้นไป	46	31.5
วิชาเอก	- สังคมศึกษา	98	67.1
	- ประวัติศาสตร์	19	13.0
	- ภูมิศาสตร์	6	4.1
	- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	3	2.1
	- การสอนสังคมศึกษา	1	0.7
	- อื่นๆ	19	13.0
	- รัฐประศาสนศาสตร์	6	
	- การพัฒนาชุมชน	2	
	- สิ่งแวดล้อมศึกษา	3	
	- พัฒนาสังคม	2	
	- บริหารการศึกษา	1	
	- คหกรรมศาสตร์	3	
	- รัฐศาสตร์	2	
	ประสบการณ์ในการสอน	- 1-5 ปี	40
- 6-10 ปี		15	10.3
- 11-15 ปี		8	5.5
- 16-20 ปี		15	10.3
- 21-25 ปี		16	11.0
- มากกว่า 25 ปีขึ้นไป		52	35.6

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

	ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับชั้นที่สอน			
	- ม.4	47	32.2
	- ม.5	38	26.0
	- ม.6	29	19.9
	- สอนมากกว่า 1 ระดับชั้น	32	21.9
จำนวนคาบที่สอนแต่ละสัปดาห์			
	- ต่ำกว่า 5 คาบ	2	1.4
	- 5-10 คาบ	7	4.8
	- 11-15 คาบ	20	13.7
	- 16-20 คาบ	91	62.3
	- มากกว่า 20 คาบขึ้นไป	26	17.8

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่เข้าร่วม

- มารยาทไทย	40	27.3
- วัฒนธรรมชาวพุทธ	62	42.5
- ประเพณีท้องถิ่น	49	33.6
- ศิลปะการแสดง	52	35.6
- อื่นๆ	11	7.5
- ประกวดการแต่งกายแบบไทย	3	
- อบรมงานฝีมือ	3	
- ชมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย	2	
- การทำอาหารไทยและขนมไทย	3	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของครูสังกัดศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ครูสังกัดศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 146 คน เป็นชาย 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 หญิง 104 คนคิดเป็นร้อยละ 71.2 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 120 คน คิดเป็นร้อยละ 82.2 และในระดับปริญญาโท 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ส่วนใหญ่สำเร็จ

สาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 การสอนสังคมศึกษา 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 และสาขาอื่นๆจำนวนอย่างละ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 โดยสำเร็จจากรัฐประศาสนศาสตร์ 6 คน การพัฒนาชุมชน 2 คน สิ่งแวดล้อมศึกษา 3 คน การพัฒนาสังคม 2 คน บริหารการศึกษา 1 คน รัฐศาสตร์ 2 คน คหกรรมศาสตร์ 3 คน มีอายุอยู่ในช่วง 22-30 ปี มากที่สุดจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมาคือมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.5 และน้อยที่สุดคือ 31-40 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 25 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ 1-5 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 และน้อยที่สุดคือ 11-15 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 สอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุดจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 และน้อยที่สุดคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 ส่วนใหญ่มีคาบสอน 16-20 คาบ จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมามากกว่า 20 คาบขึ้นไปจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และน้อยที่สุดคือต่ำกว่า 5 คาบ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมชาวพุทธมากที่สุดจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 รองลงมาคือ ศิลปะการแสดงจำนวน 52 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.7

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
วัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย						
1.1 เข้าใจความหมายของวัฒนธรรม	4.33	.646	เหมาะสมมาก	4.50	.635	เหมาะสมมาก
1.2 วิเคราะห์ที่มาของวัฒนธรรมได้	4.23	.743	เหมาะสมมาก	4.37	.724	เหมาะสมมาก
1.3 มีความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยได้	4.37	.695	เหมาะสมมาก	4.46	.655	เหมาะสมมาก
วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย						
1.4 ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมอื่นๆได้	4.46	.645	เหมาะสมมาก	4.45	.685	เหมาะสมมาก
1.5 เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่สร้างชาติให้เจริญงอกงามมาจนถึงทุกวันนี้ได้	4.59	.619	เหมาะสมมากที่สุด	4.47	.677	เหมาะสมมาก
วัตถุประสงค์ด้านทักษะพิสัย						
1.6 ปฏิบัติตามอย่างวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง	4.26	.717	เหมาะสมมาก	4.40	.649	เหมาะสมมาก
1.7 เผยแพร่และแก้ไขความเข้าใจผิดในเรื่องของวัฒนธรรมไทยให้ผู้อื่นเข้าใจ	4.23	.791	เหมาะสมมาก	4.30	.678	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 แสดงว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยนำเสนอ ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่ามีความเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเห็นว่า การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่สร้างชาติให้เจริญงอกงามมาจนถึงทุกวันนี้ได้เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยที่เหมาะสมที่สุด

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละของของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

	(N=145)			
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ด้านสทธรรม				
คุณธรรมที่ควรปฏิบัติ				
พระพุทธศาสนาสุภายิต	145	100	0	0
- ชั่ว เวสดี ตาทีโส (คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น)	145	100	0	0
- อุดตนา โจทยุตตนา (จงเตือนตนด้วยตน)	145	100	0	0
- นิสมม กรณิ์ เสยโย (ใคร่ครวญก่อนจึงทำดี)	145	100	0	0
- ทูราวาสา ฆรา ทุกขา (เรือนที่ครองไม่ค้ำนำทุกข์มาให้)	138	95.2	7	4.8
- ปุชโก ลกเต ปุชั วนุทน์ (ผู้บูชาเขาข้อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาข้อมได้รับการไหว้ตอบ)	145	100	0	0
- ทุมจารี สุขั เสดิ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข)	144	99.3	1	0.7
การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ				
การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ	145	100	0	0
- การปฏิบัติตนต่อเพื่อนอย่างเหมาะสม	142	97.9	3	2.1
- การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่น	142	97.9	3	2.1
- การเป็นลูกที่ดีตามหลักทศเบื่องหน้าในทศ 6	142	97.9	3	2.1
- การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศเบื่องขวาในทศ 6	142	97.9	3	2.1
มารยาทในการเคารพคนที่อยู่ในศาสนา				
การเข้าพบพระภิกษุ	144	99.3	1	0.7
การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	144	99.3	1	0.7
- การขึ้น	137	94.5	8	5.5
- การให้ที่นั่ง	137	94.5	8	5.5
- การเดินสวน	132	91.0	13	9.0
- การรับสิ่งของ	138	95.2	7	4.8
- งานศาสนพิธีที่บ้าน	144	99.3	1	0.7
- การสนทนา	143	98.6	2	1.4
- การแต่งกาย	143	98.6	2	1.4
- มารยาทการพูดคุยกับพระภิกษุตามฐานะ	145	100	0	0

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

	(N=145)			
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
การปฏิบัติตนในพิธีสำคัญและวันสำคัญทางศาสนา				
- การจัดโต๊ะหมู่บูชาแบบหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9	144	99.3	1	0.7
- การจัดรูปเทียน การจัดองค์ประกอบ โต๊ะหมู่บูชา	144	99.3	1	0.7
- คำอาราธนาต่างๆ	144	99.3	1	0.7
- การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล อวมงคล	144	99.3	1	0.7
- การทำบุญตักบาตร	139	95.9	6	4.1
- การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับภิกษุ	140	96.6	5	3.4
- การถวายผ้าอาบน้ำฝน	140	96.9	5	3.4
- การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน	140	96.9	5	3.4
- การกรวดน้ำ	140	96.9	5	3.4
- การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า	140	96.9	5	3.4
- พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล	140	96.9	5	3.4
- การนิมนต์พระภิกษุ	140	96.9	5	3.4
- วันสำคัญทางศาสนา	141	97.2	4	2.8
ด้านคตินิยม				
ความสามัคคี				
- พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบและสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	142	97.9	3	2.1
- พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและ การจัดระเบียบสังคม	141	97.2	4	2.8
- วัฒนธรรมกับการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	142	97.9	3	2.1
- ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียที่เป็นปัจจัย ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	142	97.9	3	2.1
- แนวทางแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์	142	97.9	3	2.1

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละของของครูผู้ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

(N=145)				
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
<u>การรวม</u>				
- กุลจิรัฎฐิติธรรม 4	144	99.3	1	0.7
- การบริโภคนกที่ตี	144	99.3	1	0.7
- หลักเศรษฐกิจพอเพียง	144	99.3	1	0.7
- การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใน	144	99.3	1	0.7
- ดำรงชีวิต	145	100	0	0
- คริวเรือ	142	97.9	3	2.1
- ชุมชน / ท้องถิ่น	139	95.9	6	4.1
- หลักของสหกรณ์	144	99.3	1	0.7
<u>ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์</u>				
- บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีส่วนในการสร้างความรุ่งเรืองให้กับประเทศชาติ	145	100	0	0
<u>ความกตัญญู</u>				
- วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย	145	100	0	0
<u>ความซื่อสัตย์</u>				
- ไตรสิกขา (อธิศีลสิกขา)	141	97.9	4	2.8
- กลุขณการี กลุขณัม ปาปการี จปาปกั (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว)	139	95.9	6	4.1
- มรรคมืองค์ 8 (สัมมาวาจา)	139	95.9	6	4.1
<u>ความรักชาติ</u>				
- การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช	141	97.2	4	2.8
- การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี	144	99.3	1	0.7

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	(N=145)			
	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ด้านเนติกรรม				
<u>กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในสังคม</u>				
- การคุ้มครองสิทธิของบุคคล	144	99.3	1	0.7
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว	145	100.0	0	0
- ลักษณะการกระทำผิดทางอาญาและโทษ	138	95.2	7	4.8
- บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อประเทศชาติ	145	100.0	0	0
- สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	145	100.0	0	0
- การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการเมือง	144	99.3	1	0.7
- การปฏิบัติตนและผลที่ได้รับในการเคารพสิทธิผู้อื่น	143	98.6	2	1.4
- กระบวนการในการตรากฎหมาย	135	93.1	10	6.9
ด้านวัตถุธรรม				
<u>โบราณสถานและโบราณวัตถุ</u>				
- การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษาวัด	144	99.3	1	0.7
- การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์	144	99.3	1	0.7
<u>ภูมิปัญญาไทย</u>				
- ภูมิปัญญาไทยในสมัย สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนบุรี และรัตนโกสินทร์	145	100	0	0
<u>การอนุรักษ์และการสืบทอด</u>				
- การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	145	100	0	0
- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย	145	100	0	0

จากตารางที่ 4 แสดงว่าเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้าน สหกรรม คติกรรม เนติกรรม และ วัตถุธรรม ที่ผู้วิจัยนำเสนอ ครูสังกัดศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยทั้งหมด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: จากการรวบรวมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูสังกัดศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถเรียบเรียงและสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

ด้านสหธรรม

1. การปฏิบัติตนในพิธีสำคัญและวันสำคัญทางศาสนาในบางหัวข้อ มีความเห็นว่ามี ความซ้ำซ้อนเช่น วันสำคัญทางศาสนาที่มีการเรียนการสอนมาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจึงมี ข้อเสนอแนะให้ครูสอนแต่ละหัวข้อในแต่ละระดับ ไม่ใช่สอนทุกหัวข้อในทุกระดับ (N = 25)
2. บูรณาการหลักธรรมในทุกศาสนาแม้ว่าศาสนาพุทธจะเป็นรากฐานวัฒนธรรมของ สังคมไทย (N=40)
3. เนื้อหาพระพุทธศาสนามีเวลาน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับสาระอื่นๆในรายวิชาสังคม ศึกษา (N = 45)
4. ในฐานะที่เป็นคนไทยเราควรปลูกฝังให้เกิดเป็นนิสัย โดยผู้ใหญ่วควรเป็นแบบอย่างที่ดี (N= 22)

ด้านคติธรรม

1. การสอนวัฒนธรรมไทยด้านคติธรรมเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมซึ่งสอนให้เห็นภาพได้ ยาก ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำในบ้านเมืองควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมจะทำให้นักเรียน ซึมซับมากกว่าการอ่านแบบเรียนตามที่หลักสูตรจัดมา (N= 30)
2. ควรเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และความรักชาติ เป็นพิเศษและนำไปใช้ในเหตุการณ์ปัจจุบันบ้างในบางโอกาส (N=15)
3. ควรเน้นความเคารพในบรรพบุรุษไทยและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวันมากขึ้น (N= 25)
4. ควรสอนเป็นวิชาเพิ่มเติมซึ่งสามารถลงรายละเอียดได้มาก (N=35)

ด้านเนติธรรม

เนื้อหากระบวนการตรากฎหมายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ละเอียดยกขึ้นซึ่งกระบวนการ ตรากฎหมายเป็นเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนเกินไปสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (N= 20)

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

	(N=146)			
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ด้านสหธรรม				
<u>คุณธรรมที่ควรปฏิบัติ</u>				
พระพุทธศาสนสุภายิต	146	100	0	0
- จิตต์ ทนตฺ สุขาวหฺ (จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้)	139	95.2	7	4.8
- น อัจฉาวจํ ปญฺชิตา ทสฺสยฺนฺติ (บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขื่นๆลงๆ)	138	94.5	8	5.5
<u>การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ</u>				
- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว	146	100	0	0
- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	145	99.3	1	0.7
- การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทิส	144	98.6	2	1.4
- การบำเพ็ญประโยชน์ให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ	145	99.3	1	0.7
<u>มารยาทในการเคารพคนที่อยู่ในศาสนา</u>				
ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ	144	98.6	2	1.4
- ทางกาย วาจาและใจ	142	97.2	4	2.8
- ตามสถานการณ์และโอกาสต่าง	140	95.9	6	4.1
- การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กร	144	98.6	2	1.4
<u>ชาวพุทธ</u>				
<u>การปฏิบัติตนในพิธีสำคัญและวันสำคัญทางศาสนา</u>				
- ปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญ	144	98.6	2	1.4
<u>ในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นๆ</u>				
<u>ศาสนพิธี</u>				
- พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	144	98.6	2	1.4
- พิธีเวียนเทียน	145	99.3	1	0.7
- ถวายสังฆทาน	145	99.3	1	0.7
- ถวายผ้าอาบน้ำฝน	145	99.3	1	0.7
- พิธีทอดกฐิน	145	99.3	1	0.7

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

(N=146)				
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
-พิธีปวารณา	144	98.6	2	1.4
-การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ	145	99.3	1	0.7
-พิธีบรรพชาอุปสมบท	145	99.3	1	0.7
-คุณสมบัติของผู้บรรพชาอุปสมบท	140	95.9	6	4.1
-อัฐบริวาร	140	95.9	6	4.1
ด้านคตินิยม				
ความสามัคคี				
- การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ	144	98.6	2	1.4
- การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ				
- การแลกเปลี่ยนเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมด้านวัฒนธรรม	143	97.9	3	2.1
- การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม				
- การจัดการความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	144	98.6	2	1.4
- พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขแก่บุคคลและสังคมโลก	143	97.9	3	2.1
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสันติภาพ	144	98.6	2	1.4
- หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	143	97.9	3	2.1
การออม				
พุทธศาสนสุภาษิต				
- ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 (ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ)	144	98.6	2	1.4
- โภคอาทิยะ 5 (การใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์)	145	99.3	1	0.7
การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง				
- ตนเองและครอบครัว	139	95.2	7	4.8
- ภาคเกษตร อุตสาหกรรม	135	92.4	11	7.5
- การค้าและบริการ	138	94.5	8	5.5
- การพัฒนาประเทศที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	143	97.9	3	2.1
- มาใช้ในการวางแผนเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน				
- ระบบสหกรณ์และความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและประเทศ	136	93.1	10	6.9

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

	(N=146)			
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์				
- บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรม	145	99.3	1	0.7
ด้านเนติธรรม				
กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในสังคม				
- ข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	145	99.3	1	0.7
- กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ	144	98.6	2	1.4
คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก				
- เคารพกฎหมายและกติกาสังคม	146	100	0	0
- เคารพเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น	145	100	0	0
- มีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก	145	100	0	0
- เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง	146	100	0	0
- มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม	144	99.3	1	0.7
กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ				
- กฎหมายแพ่งและอาญา	135	92.5	10	7.5
- กฎหมายการรับราชการทหาร	132	90.4	14	11.6
- กฎหมายภาษีอากร	129	88.4	17	11.6
- กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	136	93.1	10	6.9
การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข				
- รูปแบบของรัฐ	143	97.9	3	2.1
- ฐานะและพระราชอำนาจของของพระมหากษัตริย์	132	90.4	14	9.6
- การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม	139	95.2	7	4.8

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละของของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ต่อ)

(N=146)				
เนื้อหาวัฒนธรรมไทย	เห็นด้วย	ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย	ร้อยละ
ด้านวัฒนธรรม				
<u>โบราณสถานและโบราณวัตถุ</u>				
- การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงวัดพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์	145	99.3	1	0.7
<u>ภูมิปัญญาไทย</u>				
- ปัจจัยและบุคคลที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน	145	99.3	1	0.7
- สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	145	99.3	1	0.7
- วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ	146	100	0	0
<u>การอนุรักษ์และการสืบทอด</u>				
- การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย	144	98.6	2	1.4
- แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม	145	99.3	1	0.7
- การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย	146	100	0	0
- แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์	145	99.3	1	0.7
- วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	146	100	0	0

จากตารางที่ 5 แสดงว่าเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในด้าน สหธรรม คติธรรม เนติธรรม และ วัฒนธรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอ ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยทั้งหมด

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: จากการรวบรวมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเรียบเรียงและสรุปเป็นข้อได้ดังนี้

ด้านสหธรรม

1. เนื้อหาโดยรวมมีมากเกินไปและไม่มีความซ้ำซ้อน (N=40)

2. พุทธศาสนสุภายิตควรง่ายต่อการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียน การคบเพื่อน ความรับผิดชอบในการทำงาน (N=15)

3. ควรเลือกพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เช่น ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความเคารพบนอบ ความขยันหมั่นเพียร (บันทึกย่อไม่แสดงอาการขึ้นๆลงๆ เหมาะกับผู้ใหญ่มากกว่า ควรใช้สอนนักการเมือง ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ ผู้นำมากกว่า) (N=5)

4. ควรบูรณาการหลักธรรมในทุกศาสนาแม้ว่าศาสนาพุทธจะเป็นรากฐานวัฒนธรรมของสังคมไทย (N=25)

5. ศาสนพิธี พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียนการทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ น่าจะอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพราะเนื้อหาซ้ำซ้อน เมื่อนำมาจัดการเรียนการสอนแล้วเวลาไม่เพียงพอ (N=20)

6. มารยาทชาวพุทธเรื่องการอุปสมบทเนื้อหามากเกินไป (N= 17)

7. ควรมีการเพิ่มเนื้อหาวัฒนธรรมของชาติอื่นรวมทั้งอาเซียนด้วย (N=10)

8. เนื้อหาและกิจกรรมจะมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอยู่กับครูผู้สอนและความร่วมมือของผู้บริหาร (N=22)

ด้านคติธรรม

1. เนื้อหาโดยรวมมีมากไปทำให้ไม่สามารถสอนทั้งหมดในภาคการศึกษาและส่งผลให้ไม่สามารถสอดแทรกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาได้ (N=20)

2. คำว่าการออมในที่นี้มีความหมายแคบไป เน้นในเรื่องตัวเงินอย่างเดียว (N=10)

3. ควรจะมีพุทธศาสนสุภายิตที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ซัดกว่านี้ (N=10)

ด้านเนติธรรม

เนื้อหาค่อนข้างมากทำให้ไม่สามารถสอนได้ทั้งหมดในภาคการศึกษาซึ่งเรื่องกฎหมายต้องอาศัยเวลาในการทำความเข้าใจ (N=15)

ด้านวัตถุธรรม

1. เนื้อหามีความซ้ำซ้อนและมากเกินไป (N=35)

2. ควรมีเนื้อหาให้นักเรียนรักและหวงแหนวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและโบราณสถานโบราณวัตถุ(N=20)

3. ควรจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลรักษาข้าวของเครื่องใช้ที่มีอยู่ในการดำเนินชีวิต การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ (N=12)

4. ควรมีเนื้อหาเรื่องของโบราณสถานและ โบราณวัตถุ นอกเหนือจากที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาด้วย (N=15)

5. ควรจะมีเรื่องของวิถีชีวิตแบบปัจจัย 4 เช่น บ้านไทย อาหารไทย ยาไทย ผ้าไทย ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงสัมพันธภูมิปัญญาไทยง่ายขึ้นและควรศึกษามากกว่าในแบบเรียน (N=23)

6. ควรเพิ่มเนื้อหาในเรื่องวัฒนธรรมประจำภาคต่างๆ ให้ชัดเจนพร้อมตัวอย่าง เพราะนักเรียนสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ง่ายและใช้ในชีวิตปัจจุบันได้อย่างเข้าใจวัฒนธรรมในแต่ละภาค (N=11)

7. ควรลดเนื้อหาและกิจกรรมลงเพราะห้องเรียนก็สอนให้อ่านรักษ์และสืบทอดได้พอสมควร (N=8)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียนตามความคิดเห็นของครูสังคมนิศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านสหธรรม			
1. ศึกษาข่าวหรือกรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันที่ใกล้ตัวให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลักคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาสูกายิตตามบทเรียนที่ได้เรียนมาป็นแนวทางในการแก้ไข	4.43	.598	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนแต่งคำขวัญ หรือ เรียงความเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญหรือข้อคิดเตือนใจจากสุภาษิตนั้นๆ	4.12	.754	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนศึกษาพุทธศาสนสุภาษิตอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกับพุทธศาสนสุภาษิตในบทเรียนเพิ่มเติมแล้วสรุปว่าพุทธศาสนสุภาษิตสอนให้ปฏิบัติอย่างไร และนำไปใช้ได้หรือไม่	4.31	.702	เหมาะสมมาก
4. เปิดประเด็นอภิปรายกลุ่ม ในเรื่องของการปฏิบัติตนต่อเพื่อนและศาสนิกชนในศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตัวต่อบุคคลที่อยู่ในทิศ 6 ได้แก่ การปฏิบัติตนในฐานะ ลูก และ ศิษย์ ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.34	.793	เหมาะสมมาก
5. เปิดบทสวดจากเทปบันทึก / CD ในชั้นเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ และฝึกสวดด้วยตนเอง	3.97	.841	เหมาะสมมาก
6. สาธิตขั้นตอนการจัดโต๊ะหมู่บูชาในโอกาสต่างๆให้นักเรียนปฏิบัติตาม	4.03	.803	เหมาะสมมาก
7. ให้นักเรียนศึกษาประวัติของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แล้วอภิปรายถึงประวัติความเป็นมาความสำคัญและกิจกรรมที่ทำในวันสำคัญนั้นๆ	4.35	.732	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและกิจกรรมที่ทำใน ศาสนพิธีที่กำหนดให้	4.28	.752	เหมาะสมมาก
9. สาธิตวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าพบพระสงฆ์ในเรื่องการยื่น การนั่ง การเดินผ่านและในงานศาสนพิธีที่บ้านแล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ	4.37	.725	เหมาะสมมาก
10. นำตัวอย่างการแต่งกายเข้าร่วมศาสนพิธี งานมงคลและอวมงคลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องจากสื่อการสอนต่างๆมาให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอความคิดเห็น	4.39	.783	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคมนศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านศีลธรรม			
1. ให้นักเรียนสำรวจว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประเทศใดบ้างที่ไม่ได้มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ สมาชิกของประเทศเหล่านั้นส่วนใหญ่นับถือศาสนาอะไร และร่วมอภิปรายถึงวิธีการปฏิบัติตนต่อสมาชิกในประเทศนั้นๆ	4.37	.685	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนอภิปรายถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยในด้านของการจัดระเบียบและพัฒนาชุมชน	4.39	6.03	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหัวข้อดังต่อไปนี้	4.46	.613	เหมาะสมมาก
- วัฒนธรรมทางภาษา	4.30	.657	เหมาะสมมาก
- วัฒนธรรมด้านการกินอยู่	4.45	.612	เหมาะสมมาก
- วัฒนธรรมทางศาสนา	4.57	.597	เหมาะสมมากที่สุด
- วัฒนธรรมทางการแต่งกาย	4.48	.601	เหมาะสมมาก
แล้วนำมาอภิปรายเปรียบเทียบความเหมือน-ความต่างกับประเทศไทยโดยจัดทำในรูปแบบรายงาน			
4. ใช้สถานการณ์จำลองให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสมมติว่าตนเป็นสมาชิกของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยต่างฝ่ายต่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน	4.20	.683	เหมาะสมมาก
5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างข่าว เหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์มาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนสุภาษิตและหลักธรรม	4.40	.558	เหมาะสมมาก
6. ให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและร่วมกับอภิปราย	4.54	.577	เหมาะสมมาก
7. ให้นักเรียนทำแผนภูมิรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน	4.31	.759	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในหัวข้อ อยู่อย่างพอเพียง โดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแสดง	4.37	.725	เหมาะสมมาก
9. ให้นักเรียนสำรวจสหกรณ์ของโรงเรียนแล้วรายงานวิธีการดำเนินการพร้อมทั้งความสำคัญที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ	4.16	.805	เหมาะสมมาก
10. ให้นักเรียนดูสารคดีหรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติพร้อมสรุปและวิเคราะห์	4.34	.699	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคมนศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านเนติธรรม			
1. ระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อประเทศชาติในหัวข้อต่างๆ	4.39	.614	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิ เสรีภาพของประชาชนจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือ อินเทอร์เน็ต พร้อมออกมาสรุปสาระสำคัญและประโยชน์ของข่าวนั้น พร้อมร่วมกันเสนอแนวทางในการพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน	4.41	.576	เหมาะสมมาก
3. ร่วมกันอภิปรายว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อพบเห็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งในสังคมจริงและสังคมออนไลน์ (Social Network)	4.39	.679	เหมาะสมมาก
4. ค้นคว้าข้อมูลหมายเกี่ยวกับตนเองและครอบครัวแล้วจากหนังสือเรียน ห้องสมุด หรือ อินเทอร์เน็ตแล้วจัดทำในรูปแบบรายงาน	4.25	.672	เหมาะสมมาก
5. อภิปรายเรื่องการทำผิดกฎหมายอาญาและบทลงโทษพร้อมยกกรณีตัวอย่างประกอบ	4.36	.663	เหมาะสมมาก
6. ศึกษาขั้นตอนการตรากฎหมายของกฎหมายประเภทต่างๆ	4.32	.696	เหมาะสมมาก
7. ให้กรณีตัวอย่างมาและร่วมกันระดมความคิดว่าจะใช้กฎหมายข้อใดในการตัดสิน	4.41	.596	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนสำรวจว่าตนได้รับสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร พร้อมจดบันทึกลงในแบบสำรวจ	4.39	.591	เหมาะสมมาก
ด้านวัฒนธรรม			
1. ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล วัด โบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน	4.34	.729	เหมาะสมมาก
2. ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษา วัด โบราณสถานและโบราณวัตถุ	4.39	.699	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลของภูมิปัญญาไทยที่ตนสนใจพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน	4.38	.727	เหมาะสมมาก
4. ศึกษาภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ แล้วจัดทำในรูปแบบโครงงาน	4.39	.709	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคมนศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
5. ชม CD / DVD / คลิปวิดีโอ สารคดีวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปวัฒนธรรมประกอบการอภิปราย เช่น	4.39	.766	เหมาะสมมาก
- ด้านสถาปัตยกรรม / จิตรกรรม / หัตถกรรม	4.45	.676	เหมาะสมมาก
- ด้านอาหารการกิน / ชีวิตความเป็นอยู่	4.44	.706	เหมาะสมมาก
- ด้านดนตรีและนาฏศิลป์	4.53	.606	เหมาะสมมาก
6. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ และภูมิปัญญาไทย	4.21	.798	เหมาะสมมาก
7. จัดกิจกรรมดนตรีและศิลปะการเล่นของไทยตามโอกาส ต่างๆ	4.19	.782	เหมาะสมมาก
8. ทัศนศึกษาตามโบราณสถานสำคัญ หรือชมงานเทศกาลที่ สำคัญของชุมชนนั้นๆ	4.32	.735	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 6 แสดงว่าครูสังคมนศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่างิจกรรมในชั้นเรียนในด้าน สหกรรม คติธรรม เนติธรรมและ วัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในด้านคติธรรม คือ ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหัวข้อ วัฒนธรรมทางศาสนาที่มีความเห็นว่างามที่สุด

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคมนิการระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ศึกษากรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันที่ใกล้ตัวให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลักคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาสุภายิตตามบทเรียนที่ได้เรียนมาป็นแนวทางในการแก้ไข	4.45	.663	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนแต่งคำขวัญ หรือ เรียงความเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญหรือข้อคิดเตือนใจจากสุภายิตนั้นๆ	4.16	.752	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนศึกษาพุทธศาสนสุภายิตอื่นๆที่มีความหมายใกล้เคียงกับพุทธศาสนสุภายิตในบทเรียนเพิ่มเติม แล้วสรุปว่าพุทธศาสนสุภายิตสอนให้ปฏิบัติอย่างไร และนำไปใช้ได้หรือไม่	4.19	.808	เหมาะสมมาก
4. เปิดประเด็นอภิปรายกลุ่ม เรื่องของการปฏิบัติตัวต่อบุคคลที่อยู่ในทิส 6 ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	4.25	.722	เหมาะสมมาก
5. แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักทิส 6 ที่ได้รับมอบหมาย	4.20	.810	เหมาะสมมาก
6. สาธิตวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าพบพระสงฆ์ในเรื่องของการยืน การนั่ง การเดินผ่านและในงาน ศาสนพิธีที่บ้าน แล้วให้นักเรียนปฏิบัติ	4.45	.696	เหมาะสมมาก
7. ให้นักเรียนศึกษาประวัติของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แล้วอภิปรายถึงประวัติความเป็นมาและกิจกรรมที่ทำในวันสำคัญนั้นๆ	4.45	.654	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและกิจกรรมที่ทำในศาสนพิธีตามที่กำหนดให้	4.48	.613	เหมาะสมมาก
ด้านคติธรรม			
1. ศึกษาหลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ เช่น คริสต์ อิสลาม ซิกข์ เป็นต้นแล้วร่วมกันอภิปราย	4.53	.565	เหมาะสมมาก
2. ร่วมกันอภิปรายเมื่อเกิดปัญหาเราจะนำหลักธรรมคำสอนในศาสนามาสร้างความปรองดองได้อย่างไร	4.47	.612	เหมาะสมมาก
3. ร่วมกันอภิปรายการติดต่อกับต่างประเทศว่ามีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมในด้านใดบ้าง	4.34	.646	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียนตามความคิดเห็นของครูสังคมนิการระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างผลจากความเชื่อศรัทธาจากกรณีตัวอย่างหรือข่าวเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความเชื่อศรัทธา	4.61	.530	เหมาะสมมากที่สุด
5. ยกตัวอย่างพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับการออมพร้อมซักถามและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน	4.36	.619	เหมาะสมมาก
6. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการใช้จ่ายทรัพย์สินในครอบครัวชุมชนและสังคม	4.16	.902	เหมาะสมมาก
7. ให้นักเรียนสำรวจสหกรณ์ของโรงเรียนหรือชุมชนแล้วรายงานถึงผลที่มีต่อเศรษฐกิจของสถานที่นั้นๆ	4.23	.847	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์	4.56	.575	เหมาะสมมากที่สุด
9. ให้นักเรียนดูสารคดีหรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติพร้อมสรุปและวิเคราะห์	4.50	.657	เหมาะสมมาก
10. ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลของบุคคลสำคัญของไทยหรือต่างชาติที่มีบทบาทในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมโดยจัดทำในรูปแบบงานกลุ่มและการรายงานหน้าชั้น	4.53	.601	เหมาะสมมาก
ด้านเนติธรรม			
1. ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยพร้อมแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยจัดในรูปของหัวข้อสัมมนา	4.16	.828	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนระดมความคิดเกี่ยวกับลักษณะพลเมืองที่ดีในด้านต่างๆ	4.38	.763	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนระบุว่าตนได้ปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติในฐานะพลเมืองดีอย่างไรบ้าง	4.38	.816	เหมาะสมมาก
4. ใช้กรณีศึกษาหรือบทบาทสมมติในเรื่องของปัญหาเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองการปกครองในการฝึกให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านั้น	4.45	.705	เหมาะสมมาก
5. ให้กรณีตัวอย่างมาและร่วมกันระดมความคิดว่าจะใช้กฎหมายข้อใดในการตัดสิน	4.32	.820	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคมนิการระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6. ให้นักเรียนสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือผู้มีรายได้เกี่ยวกับเรื่อง การเสียดายและกฎหมายอากร แล้วนำมาอภิปรายใน ชั้นเรียน	4.21	.873	เหมาะสมมาก
7. ให้นักเรียนได้โต้ว่าทีในหัวข้อหรือประเด็นในสังคมที่ น่าสนใจเพื่อฝึกความมีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	4.23	.839	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนหาข่าวเกี่ยวกับเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐพร้อมอภิปรายในชั้นเรียน	4.38	.667	เหมาะสมมาก
9. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการตรวจสอบ อำนาจรัฐ	4.18	.822	เหมาะสมมาก
10. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญที่ต้องดำรงการ ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขและยกตัวอย่างประเทศที่มีการปกครอง เช่นเดียวกันพร้อมวิเคราะห์ความเหมือนและต่างของ โครงสร้างทางสังคม	4.42	.673	เหมาะสมมาก
11. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยผ่านสถานการณ์จำลอง	4.45	.715	เหมาะสมมาก
ด้านวัฒนธรรม			
1. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษา จากสภาพภูมิหลังทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ในรูปของ โครงงาน	4.51	.635	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆที่มีผลต่อภูมิ ปัญญาไทยมาจนถึงปัจจุบัน	4.52	.646	เหมาะสมมาก
3. ให้นักเรียนศึกษาถึงการใช้อยู่อาศัยจากสิ่งแวดล้อมในการ สร้างสรรค์วัฒนธรรมทั้งในไทยและต่างประเทศพร้อมเสนอ แนวทางการประยุกต์ใช้สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยสร้าง ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ	4.53	.612	เหมาะสมมาก
4. ร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย	4.64	.620	เหมาะสมมากที่สุด
5. ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล โบราณสถานและ โบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน	4.57	.631	เหมาะสมมากที่สุด
6. ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษาโบราณสถาน และโบราณวัตถุ	4.58	.608	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

กิจกรรมในชั้นเรียน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์- สืบทอดและปรับเปลี่ยนหรือยกเลิกพร้อมอธิบายเหตุผล	4.44	.643	เหมาะสมมาก
8. ให้นักเรียนอภิปรายถึงการเข้ามาของวัฒนธรรมจากต่างชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งข้อดีและข้อเสียต่อประเทศไทยในด้าน ต่างๆตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน	4.44	.743	เหมาะสมมาก
9. ศึกษากรณีตัวอย่างการรับวัฒนธรรมของวัยรุ่นเสนอความคิดเห็นและแก้ปัญหา	4.55	.696	เหมาะสมมาก
10. ร่วมการหาแนวทางในการชี้ให้เห็นความสำคัญของการ อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม	4.50	.677	เหมาะสมมาก
11. ร่วมการเสนอวิธีในการเลือกรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ อย่างเหมาะสม	4.55	.644	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 7 ครูสังคัมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่ กิจกรรมในชั้นเรียนในด้าน สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตรธรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอ มีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนใน ด้านคติธรรม คือให้นักเรียนยกตัวอย่างผลจากความซื่อสัตย์จากกรณีตัวอย่างหรือข่าวเพื่อให้ ตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์ และ ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราช มีความเหมาะสมมากที่สุด และด้านวัตรธรรม คือ ร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ให้นักเรียนสำรวจและ หาข้อมูล โบราณสถานและ โบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอชั้นเรียน และร่วมกันหา แนวทางในการดูแลรักษาวัด โบราณสถานและ โบราณวัตถุ มีความเหมาะสมมากที่สุด

นอกจากนี้ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมใน ชั้นเรียน โดยให้ อารานาศิลป์ สร้าง บทเรียนในรูปแบบการ์ตูน (การ์ตูนคุณธรรม) การแต่งเพลง สอนใจในการเรียนการสอนเนื้อหาสหธรรม การวิเคราะห์บทกวี บทเพลงและข่าวในการเรียน การสอนเนื้อหาคติธรรม การวิเคราะห์พฤติกรรมเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลอาชีพต่างๆ ในการเรียน การสอนเนื้อหาเนติธรรม และการทำแผนที่ความดีในการเรียนการสอนเนื้อหาวัตรธรรม

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมเสริม
 หลักสูตร ตามความคิดเห็นของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษา ตอนต้น			มัธยมศึกษา ตอนปลาย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านสหธรรม						
1. นำคำขวัญ หรือเรียงความที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาสุภาษิตที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับชั้นมาจัดบอร์ดหรืออ่านช่วงกิจกรรมหน้าเสาธง	4.07	.770	เหมาะสมมาก	4.29	.676	เหมาะสมมาก
2. ให้นักเรียนจัดทำหนังสือการ์ตูนหนังสือนิทานคำสอน อนิเมชั่นหรือหนังสือที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและพุทธศาสนาสุภาษิต	4.03	.858	เหมาะสมมาก	4.21	.838	เหมาะสมมาก
3. นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้อโวาทในวันสำคัญทางศาสนา	4.30	.785	เหมาะสมมาก	4.56	.653	เหมาะสมมากที่สุด
4. จัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางมารยาทโดยเชิญวิทยากรมาสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตาม	4.09	.824	เหมาะสมมาก	4.33	.762	เหมาะสมมาก
5. จัดโครงการทำบุญตักบาตรสัปดาห์ละครั้งภายในโรงเรียน	4.20	.917	เหมาะสมมาก	4.38	.790	เหมาะสมมาก
6. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ ทำสมุดภาพเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	4.23	.764	เหมาะสมมาก	4.40	.649	เหมาะสมมาก
7. ประกวดเรียงความเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา	4.07	.871	เหมาะสมมาก	4.14	.855	เหมาะสมมาก
8. จัดกิจกรรมสาธิตและประกวดมารยาทไทย	4.36	.663	เหมาะสมมาก	4.34	.824	เหมาะสมมาก
9. ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ	4.46	.717	เหมาะสมมาก	4.50	.763	เหมาะสมมาก
10. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา	4.30	.758	เหมาะสมมาก	4.34	.817	เหมาะสมมาก
ด้านคติธรรม						
1. กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ- วันแม่แห่งชาติ	4.68	.539	เหมาะสมมากที่สุด	4.72	.495	เหมาะสมมากที่สุด
2. พานักเรียนเข้าชมภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย	4.27	.766	เหมาะสมมาก	4.19	.956	เหมาะสมมาก
3. จัดนิทรรศการเพื่อเป็นการระลึกถึงบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์	4.30	.739	เหมาะสมมาก	4.34	.809	เหมาะสมมาก
4. จัดตั้งสหกรณ์หรือออมสินภายในโรงเรียน	4.32	.735	เหมาะสมมาก	4.41	.785	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมเสริม
 หลักสูตร ตามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย (ต่อ)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
5. จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้นักเรียน	4.39	.659	เหมาะสมมาก	4.38	.833	เหมาะสมมาก
เช่น งานด้านหัตถกรรม คหกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น	4.41	.641	เหมาะสมมาก	4.42	.722	เหมาะสมมาก
6. จัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว						
7. เชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องอาเซียนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนในด้านวัฒนธรรม	4.19	.816	เหมาะสมมาก	4.29	.848	เหมาะสมมาก
<u>ด้านเนติธรรม</u>						
1. จัดการได้ว่าในหัวข้อที่เกี่ยวกับกฎหมาย	4.12	.841	เหมาะสมมาก	4.06	.998	เหมาะสมมาก
ลัทธิและหน้าที่						
2. แข่งตอบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย	4.42	.674	เหมาะสมมาก	4.40	.827	เหมาะสมมาก
3. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับวันรัฐธรรมนูญ	4.29	.686	เหมาะสมมาก	4.21	.888	เหมาะสมมาก
4. ประมวลคำขวัญรณรงค์ในเรื่องกฎหมาย	4.28	.743	เหมาะสมมาก	4.16	.932	เหมาะสมมาก
ลัทธิและหน้าที่						
5. ทักษะศึกษาดมสถานที่สำคัญทางการเมือง	4.29	.790	เหมาะสมมาก	4.25	.868	เหมาะสมมาก
การปกครองของไทย						
6. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิคนในด้านต่างๆ	4.27	.775	เหมาะสมมาก	4.16	.945	เหมาะสมมาก
7. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย	4.46	.667	เหมาะสมมาก	4.56	.733	เหมาะสมมาก
ในโรงเรียนเช่นการเลือกตั้งกรรมการนักเรียน						ที่สุด
<u>ด้านวัฒนธรรม</u>						
1. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและภูมิปัญญาไทย	4.21	.798	เหมาะสมมาก	4.45	.752	เหมาะสมมาก
2. จัดกิจกรรมดนตรีและศิลปะการเล่นของไทยตามโอกาสต่างๆ	4.19	.782	เหมาะสมมาก	4.35	.810	เหมาะสมมาก
3. ทักษะศึกษาดมโบราณสถานสำคัญ หรือชมงานเทศกาลที่สำคัญของชุมชนนั้นๆ	4.32	.735	เหมาะสมมาก	4.45	.753	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมเสริม
หลักสูตร ตามความคิดเห็นของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา
ตอนปลาย (ต่อ)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษา ตอนต้น		ความหมาย	มัธยมศึกษา ตอนปลาย		ความหมาย
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
4. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ไทยและการแสดงท้องถิ่น	4.31	.741	เหมาะสมมาก	4.37	.805	เหมาะสมมาก
5. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรมไทย	4.22	.731	เหมาะสมมาก	4.43	.742	เหมาะสมมาก
6. จัดการสัมมนาหัวข้อเราจะอนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรมได้อย่างไร	4.12	.676	เหมาะสมมาก	4.18	.917	เหมาะสมมาก
7. ประกวดคำขวัญอนุรักษ์ให้ร่วมกันอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมไทย	4.25	.732	เหมาะสมมาก	4.26	.863	เหมาะสมมาก
8. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมถึง สถานการณ์วัฒนธรรมไทยในปัจจุบันและ แนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอด	4.20	.751	เหมาะสมมาก	4.28	.845	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 8 แสดงว่าครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย
ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้าน สหกรรม คติธรรม เนติธรรมและวัฒนธรรม
ที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า ครูสังกัดศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้าน
คติธรรมคือ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ-วันแม่แห่งชาติว่ามีความเหมาะสมที่สุด นอกจากนี้ครูสังกัด
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีความเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านสหกรรมคือ
นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้โอวาทในวันสำคัญทางศาสนาและด้านเนติธรรมคือ ร่วมกิจกรรม
ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยใน โรงเรียนเช่น การเลือกตั้งกรรมการนักเรียนเหมาะสมมากที่สุด
นอกจากนี้ครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นเรียนโดยให้
ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมจิตอาสา ธนาคารขยะและการศึกษาเพิ่มบุคคลในการจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตรเนื้อหาคติธรรม การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและจัดตั้งชุมนุม/ชมรมคนรักของไทย
สะสมของเก่าในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเนื้อหาวัฒนธรรม

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของกิจกรรมร่วมกับชุมชนตามความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษา			มัธยมศึกษา		
	\bar{X}	ตอนต้น S.D.	ความหมาย	\bar{X}	ตอนปลาย S.D.	ความหมาย
1. ร่วมกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา	4.54	.646	เหมาะสมมาก	4.75	.463	เหมาะสมมากที่สุด
2. ร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณ วัด โบสถ์หรือโบราณสถานภายในชุมชน	4.48	.668	เหมาะสมมาก	4.62	.578	เหมาะสมมากที่สุด
3. เข้าร่วมค่ายเยาวชนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.57	.575	เหมาะสมมากที่สุด	4.68	.524	เหมาะสมมากที่สุด
- ค่ายคุณธรรม	4.77	.471	เหมาะสมมากที่สุด	4.63	.549	เหมาะสมมากที่สุด
- ค่ายประชาธิปไตย	4.08	.845	เหมาะสมมาก	4.36	.820	เหมาะสมมาก
- ค่ายวัฒนธรรม	4.81	.429	เหมาะสมมากที่สุด	4.69	.506	เหมาะสมมากที่สุด
- ค่ายเศรษฐกิจพอเพียง	4.26	1.01	เหมาะสมมาก	4.40	.616	เหมาะสมมาก
4. สัมภาษณ์คนในชุมชนหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.31	.722	เหมาะสมมาก	4.45	.695	เหมาะสมมาก
5. ทำวิจัยสำรวจว่าชุมชนของตนได้นำโครงการพระราชดำริไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง	4.17	.825	เหมาะสมมาก	4.24	.865	เหมาะสมมาก
6. ร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ	4.47	.678	เหมาะสมมาก	4.60	.557	เหมาะสมมากที่สุด
7. ฝึกหัดงานด้านหัตถกรรม คหกรรมหรือศิลปกรรมกับคนในท้องถิ่น	4.31	.722	เหมาะสมมาก	4.42	.760	เหมาะสมมาก
8. ส่งนักเรียนไปประกวดโครงการงาน เรียงความที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระดับชุมชนหรือจังหวัด	4.30	.765	เหมาะสมมาก	4.42	.786	เหมาะสมมาก
9. จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ โครงการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ในด้านต่างๆที่เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	4.23	.817	เหมาะสมมาก	4.45	.734	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 9 แสดงว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่ากิจกรรมร่วมกับชุมชนที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า ครูสังคัมศึกษาระดับมัศึกษตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่า การเข้าร่วมค่ายเยาวชน โดยเฉพาะ ค่ายคุณธรรมและวัฒนธรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด นอกจากนี้ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่า ร่วมกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณ วัด โบสถ์หรือโบราณสถานภายในชุมชน ร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ มีความเหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของการปฏิบัติคนที่
เหมาะสมของครูตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาดอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษา ตอนต้น			มัธยมศึกษา ตอนปลาย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. อบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติ	4.43	.674	เหมาะสมมาก	4.62	.577	เหมาะสมมากที่สุด
2. เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิด ความไม่แน่ใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ตนได้รับรู้มาหรือปฏิบัติ ตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคม	4.47	.590	เหมาะสมมาก	4.60	.569	เหมาะสมมากที่สุด
3. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่	4.59	.584	เหมาะสมมากที่สุด	4.64	.549	เหมาะสมมากที่สุด
4. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีตามศาสนาที่ตนนับถืออยู่เสมอ	4.50	.542	เหมาะสมมาก	4.66	.518	เหมาะสมมากที่สุด
5. สนใจติดตามข่าวด้านวัฒนธรรมและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	4.46	.601	เหมาะสมมาก	4.58	.608	เหมาะสมมากที่สุด
6. สนใจศึกษาวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและอื่นๆยอมรับในความหลากหลายนำไปสู่ความเข้าใจอันดี	4.43	.653	เหมาะสมมาก	4.51	.602	เหมาะสมมาก
7. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	4.50	.591	เหมาะสมมาก	4.66	.518	เหมาะสมมากที่สุด
8. เข้าร่วมการอบรมด้านวัฒนธรรมไทยที่สถานศึกษาศูนย์วัฒนธรรม สถานที่ราชการหรือเอกชนจัดขึ้น	4.46	.656	เหมาะสมมาก	4.61	.530	เหมาะสมมากที่สุด
9. ร่วมมือกับครูอาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย	4.48	.614	เหมาะสมมาก	4.73	.463	เหมาะสมมากที่สุด
10. แต่งกายและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ	4.61	.531	เหมาะสมมากที่สุด	4.66	.567	เหมาะสมมากที่สุด
11. ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทและพระราชดำริ	4.59	.559	เหมาะสมมากที่สุด	4.73	.516	เหมาะสมมากที่สุด
12. เคารพสิทธิรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเป็นประชาธิปไตย	4.65	.493	เหมาะสมมากที่สุด	4.75	.496	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 10 แสดงว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าการปฏิบัติตนของครูที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่าครูสังคัมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่าการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่ แต่งกายและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทและพระราชดำริ เคารพสิทธิรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเป็นประชาธิปไตย เป็นการปฏิบัติตนที่มีความเหมาะสมมากที่สุด นอกจากนี้ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีความเห็นว่าการอบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติ เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ตนได้รู้มาหรือปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคัม ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีตามศาสนาที่ตนนับถืออยู่เสมอเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เข้าร่วมการอบรมด้านวัฒนธรรมไทยที่ สถานศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม สถานที่ราชการหรือเอกชนจัดขึ้น และร่วมมือกับครูอาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของสื่อในการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูสังกัดมศึกษาดอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ของจริง / แบบจำลอง	4.54	.698	เหมาะสมมาก	4.50	.736	เหมาะสมมาก
2. หลักศิลาจารึก	4.48	.959	เหมาะสมมาก	3.90	1.12	เหมาะสมมาก
3. พงศาวดาร	3.99	.965	เหมาะสมมาก	3.91	1.07	เหมาะสมมาก
4. หนังสือสวดมนต์	4.37	.772	เหมาะสมมาก	4.43	.804	เหมาะสมมาก
5. พระพุทธรูป	4.45	.706	เหมาะสมมาก	4.47	.815	เหมาะสมมาก
6. ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระศรีสุริโยทัย บางระจัน ฯลฯ	4.46	.687	เหมาะสมมาก	4.60	.775	เหมาะสมมากที่สุด
7. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือชุมชน						
7.1 ห้องสมุด	4.52	.636	เหมาะสมมาก	4.68	.560	เหมาะสมมาก
7.2 พิพิธภัณฑ์	4.50	.698	เหมาะสมมาก	4.60	.710	เหมาะสมมากที่สุด
7.3 วัด / โบสถ์	4.52	.625	เหมาะสมมาก	4.68	.643	เหมาะสมมากที่สุด
7.4 ศูนย์วัฒนธรรม	4.49	.698	เหมาะสมมาก	4.57	.760	เหมาะสมมาก
7.5 ศูนย์อาเซียนศึกษา	4.43	.789	เหมาะสมมาก	4.45	.879	เหมาะสมมาก
8. บทเพลง/การแสดงพื้นบ้าน	4.19	.833	เหมาะสมมาก	4.43	.830	เหมาะสมมาก
9. VDO หรือ VCD ธรรมะ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางศาสนา	4.41	.722	เหมาะสมมาก	4.58	.732	เหมาะสมมาก
10. ข่าว กรณีตัวอย่างหรือเรื่องที่เด่นขึ้น	4.39	.699	เหมาะสมมาก	4.48	.716	เหมาะสมมาก
11. วรรณกรรม / นวนิยายประวัติศาสตร์	4.21	.801	เหมาะสมมาก	4.42	.741	เหมาะสมมาก
12. รูปภาพ / รูปถ่าย / สมุดภาพที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรมไทย	4.40	.671	เหมาะสมมาก	4.66	.488	เหมาะสมมากที่สุด
13. รายงานการสัมภาษณ์	4.06	.876	เหมาะสมมาก	4.03	1.03	เหมาะสมมาก
14. รายการสารคดีทางโทรทัศน์	4.40	.740	เหมาะสมมาก	4.60	.638	เหมาะสมมากที่สุด
15. website ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย	4.41	.661	เหมาะสมมาก	4.57	.642	เหมาะสมมากที่สุด
16. สไลด์	3.55	1.12	เหมาะสมปานกลาง	3.95	1.07	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 11 แสดงว่าครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเห็นว่าความเหมาะสมของสื่อในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า ครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเห็นว่า สไลด์ เป็นสื่อในการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมปานกลาง ในส่วนของครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่า ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วัดและโบสถ์ รูปภาพ รูปถ่าย และสมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และรายการสารคดีทางโทรทัศน์มีความเหมาะสมที่สุด

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายของการวัดและ
ประเมินผลตามความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมเสริมหลักสูตร	เครื่องมือ	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย		
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. สังเกต	แบบบันทึก/ แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)	4.34	.617	เหมาะสมมาก	4.65	.617	เหมาะสมมากที่สุด
2. สัมภาษณ์	แบบสำรวจ, แบบ สัมภาษณ์ การสนทนา	4.46	.634	เหมาะสมมาก	4.46	.634	เหมาะสมมาก
3 จัดสอบ	แบบทดสอบ	4.51	.614	เหมาะสมมาก	4.57	.614	เหมาะสมมากที่สุด
4. ตรวจสอบ	แบบวัดทัศนคติ แบบวัดความพึงพอใจ	4.36	.674	เหมาะสมมาก	4.41	.674	เหมาะสมมาก
5. ประเมินแฟ้ม สะสมงาน	แบบรายงานของตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรม	4.48	.625	เหมาะสมมาก	4.51	.625	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 12 แสดงว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเห็นว่าวิธีการวัดและประเมินผลในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอ โดยภาพรวมครูมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมอย่างมาก เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่า วิธีการสังเกต โดยใช้แบบบันทึก แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือและ วิธีการจัดสอบ โดยใช้แบบทดสอบมีความเหมาะสมที่สุด

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย

คำถามข้อที่ 1 ถามครูสังคัมศึกษาถึงอุปสรรคที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านเนื้อหา

1. นักเรียนมองว่ากลุ่มสาระสังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยเฉพาะประเด็นวัฒนธรรมไทยเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย ล้าสมัย เป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน ทำความเข้าใจได้ง่าย

สามารถอ่านจากนอกห้องเรียน ได้จึงให้ความสำคัญกับวิชาอื่นๆมากกว่าเช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (N= 55)

2. เนื้อหาในแบบเรียนมีความขัดแย้งกับหลักปฏิบัติจริงในปัจจุบัน อาจสร้างความสับสนให้นักเรียนได้ (N=40)

3. ควรจะมีการบูรณาการหลักธรรมในทุกศาสนาแม้ว่าศาสนาพุทธจะเป็นรากฐานวัฒนธรรมของสังคมไทย (N=35)

4. เนื้อหาในบางหัวข้อไม่เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและช่วงชั้นของนักเรียน (N= 38)

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. งบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดกิจกรรมนั้นๆได้เพราะกิจกรรมบางประเภทต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง (N=25)

2. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกิจกรรมของกลุ่มสาระอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มากกว่า (N= 30)

3. ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากส่วนกลาง นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ส่งผลให้ผู้บริหารและครูไม่เห็นความสำคัญ (N=28)

ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อโปรเจกเตอร์ไม่มีทุกห้องและสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน (N=15)

ด้านการปฏิบัติตนของครู

ครูขาดทักษะ ขาดความเข้าใจในสิ่งที่ตนสอนและไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (N= 45)

ด้านสภาพแวดล้อมในสังคมและชุมชน

1. การหลังไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและไม่กลั่นกรองวัฒนธรรมที่เข้ามาว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดีของนักเรียน (N= 50)

2. ความเห็นแก่ตัวของผู้ใหญ่ ผลิตสื่อที่นำความเสื่อมศีลธรรมของวัยรุ่นมาเพื่อทำกำไร (N=33)

3. ผู้ใหญ่ในสังคมไม่เป็นแบบอย่างที่ดี (N=40)

4. โรงเรียนในบางพื้นที่ห่างไกลจากวัด บางแห่งตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย (N= 20)

คำถามข้อที่ 2 ถ้ามถึงจุดแข็งที่จะทำให้แนวทางการจัดการการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. การลงมือปฏิบัติจริง เช่น ทำบุญตักบาตร ให้นักเรียนได้จัดพิธีทางศาสนา ที่สามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย (N = 58)

2. จัดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน (N=42)

ด้านกิจกรรมร่วมกับชุมชน

1. ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชนและระดับประเทศต้องให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม (N= 35)

2. หมู่บ้าน โรงเรียน วัด ต้องมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (N=25)

ด้านการปฏิบัติตนของครู

ปฏิบัติจริงและเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตาม (N= 55)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ในด้านเนื้อหาและวิธีการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมร่วมกับชุมชนและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูสังคมศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจากข้อมูลเขตพื้นที่การศึกษา รวม 233 โรงเรียนจากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างง่าย โดยใช้จำนวนโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยสุ่มโรงเรียนร้อยละ 50 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดที่มีอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวม จะได้กลุ่มตัวอย่าง 118 โรงเรียนและในแต่ละเขตได้แบ่งสัดส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีจำนวนใกล้เคียงกันจะได้กลุ่มตัวอย่างละ 59 โรงเรียนแล้วสุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาจากโรงเรียนมัธยมต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างละ 3 คน จะได้มัธยมศึกษาตอนต้น 177 คน และ มัธยมศึกษาตอนปลาย 177 คน รวมทั้งสิ้น 354 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับมัธยมศึกษาสามารถสรุปผลออกเป็น 4 ตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของครูสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา มีคาบสอนแต่ละสัปดาห์อยู่ที่ 16-20 คาบและเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมชาวพุทธมากที่สุด

ตอนที่ 2 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

ครูสังคมศึกษาทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยนำเสนอในด้าน สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและ วัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมทั้งหมด ในส่วนที่ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าควรบูรณาการหลักธรรมในทุกศาสนาแม้ว่าศาสนาพุทธจะเป็นรากฐานวัฒนธรรมของสังคมไทย นอกจากนี้ ควรที่จะเลือกเนื้อหาของบทเรียนให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และ ทักษะพิสัย ที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก โดยเฉพาะการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่สร้างชาติให้เจริญงอกงามจนถึงทุกวันนี้ ได้ที่มีความเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด

ด้านกิจกรรมในชั้นเรียน

ครูสังคมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่างิจกรรมในชั้นเรียนในด้าน สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและ วัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า

1. กิจกรรมในชั้นเรียนของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านคติธรรม คือ ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหัวข้อ วัฒนธรรมทางศาสนาที่มีความเห็นว่าเหมาะสมที่สุด
2. กิจกรรมในชั้นเรียนของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านคติธรรม คือ ให้นักเรียนยกตัวอย่างผลจากความซื่อสัตย์จากกรณีตัวอย่างหรือข่าวเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์ และ ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราช มีความเหมาะสมมากที่สุด และด้านวัตถุประสงค์ คือ ร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล โบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอชั้นเรียน และ ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษา โบราณสถานและโบราณวัตถุ มีความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ครูสังคัมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเสริมหลักสูตรในด้าน สหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตรธรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านสหธรรมคือ นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้อิโวาทในวันสำคัญทางศาสนาครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านคติธรรมคือ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ-วันแม่แห่งชาติครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่ามีความเหมาะสมที่สุด
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านเนติธรรมคือ ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในโรงเรียนเช่น การเลือกตั้งกรรมการนักเรียน ครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด

ด้านกิจกรรมร่วมกับชุมชน

ครูสังคัมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกิจกรรมร่วมกับชุมชนที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า

1. ครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าการร่วมกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา การร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณวัด โบสถ์หรือโบราณสถานภายในชุมชน และการร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ มีความเหมาะสมมากที่สุด
2. ครูสังคัมศึกษาทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การเข้าค่ายเยาวชนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในหัวข้อ ค่ายคุณธรรม และค่ายวัฒนธรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านการปฏิบัติตนของครู

ครูสังคัมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการปฏิบัติตนของครูที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า

1. ครูสังคัมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าการอบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติ เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับ

วัฒนธรรมที่ตนได้รับรู้มาหรือปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย การอบรมด้านวัฒนธรรมไทย ร่วมมือกับครูอาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. ครูสังคมศึกษาทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาปลายมีความเห็นตรงกันว่า การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่ แต่งกายให้เหมาะสมกับวิชาชีพ ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทและพระราชดำริ และการเคารพสิทธิรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและมีความเป็นประชาธิปไตย มีความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านสื่อในการเรียนการสอน

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเห็นว่าสื่อในการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก โดยครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า สไลด์ มีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่า ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยแหล่งความรู้ในโรงเรียนหรือชุมชน รูปภาพ รูปถ่าย สมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และรายการสารคดีทางโทรทัศน์มีความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านวิธีการวัดและประเมินผล

ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิธีการวัดและประเมินผลที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความเหมาะสมมาก ส่วนครูสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า วิธีการสังเกต โดยใช้ แบบบันทึก แบบสังเกต และแบบตรวจสอบ (Check List) และวิธีการใช้การทดสอบ โดยใช้ แบบทดสอบ มีความเหมาะสมมากที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิด

ประเด็นที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและไม่กลั่นกรองวัฒนธรรมที่เข้ามาว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดีของนักเรียน อีกทั้งนักเรียนมองว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยเฉพาะประเด็นวัฒนธรรมไทยเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย ล้าสมัย และเนื้อหาในแบบเรียนมีความขัดแย้งกับหลักปฏิบัติจริงในปัจจุบัน อาจสร้างความสับสนให้นักเรียนได้ นอกจากนี้ผู้ใหญ่ในสังคมไม่เป็นแบบอย่างที่ดีและโรงเรียนในบางพื้นที่ห่างไกลจากวัด บางแห่งตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

ประเด็นที่เกี่ยวกับจุดแข็งที่จะทำให้แนวทางการจัดการการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง เช่น ทำบุญตักบาตร ให้นักเรียนได้จัดพิธีทางศาสนาที่สามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย ครูต้องปฏิบัติจริงและเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความเชื่อถือนอกจากนี้ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชนและระดับประเทศต้องให้ความร่วมมือและมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่นำมาอภิปรายผลโดยส่วนรวมตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

ด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าครูสังคมศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอในด้านสหธรรม คติธรรม เนติธรรมและวัตรธรรม มีความเหมาะสมทั้งหมด ซึ่งเนื้อหาทั้ง 4 ด้านครอบคลุมหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ส่วนที่ให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าควรจะบูรณาการหลักธรรมในทุกศาสนาแม้ว่าศาสนาพุทธจะเป็นรากฐานวัฒนธรรมของสังคมไทย แสดงให้เห็นว่าครูไม่ต้องการจำกัดวัฒนธรรมให้อยู่แต่ในกรอบของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ควรเลือกเนื้อหาของบทเรียนให้เหมาะสมกับช่วงวัยและสติปัญญาของนักเรียน ควรเลือกพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน คือ ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความเคารพบนอบ ความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งเนื้อหากระบวนการตรากฎหมายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่ควรลงรายละเอียดมากเพราะเป็นเนื้อหาที่มีความซับซ้อนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Moran (2001:137-139) ซึ่งได้กล่าวไว้ใน

แต่ละกระบวนการการเรียนรู้ครูจะต้องเลือกและวางขอบเขตของเนื้อหา กิจกรรมและ การประเมินผลให้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน

ด้านกิจกรรมในชั้นเรียน

ผลการวิจัยพบว่าครูสังคมนศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเรียนการสอนด้านคติธรรมคือให้นักเรียนศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในหัวข้อ วัฒนธรรมทางศาสนา มีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครู สังคมนศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เริ่มจากการเข้าใจ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มนี้เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีและนำไปสู่การร่วมมือ ทางเศรษฐกิจที่ดีในอนาคต ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายครูมีความเห็นว่าการเรียน การสอนในชั้นเรียนด้านคติธรรม คือให้นักเรียนยกตัวอย่างผลจากความซื่อสัตย์จากกรณี ตัวอย่างหรือข่าวเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์ และ ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึง บทบาทของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราช มีความเหมาะสมมากที่สุด และด้านวัตรธรรม คือ ร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล โบราณสถานและวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอชั้นเรียน และ ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษาโบราณสถานและ โบราณวัตถุ มีความเหมาะสมมากที่สุด มี เนื้อหาสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) คือ รักษาติ ศาสน กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต และ รักความเป็นไทย และเมื่อพิจารณาในด้านของรูปแบบกิจกรรมจะพบว่า กิจกรรมดังกล่าวซึ่งรวมทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เสนอแนวทางผ่านการอภิปรายเป็นส่วน ใหญ่ กิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนรับวัฒนธรรมต่างๆอย่างมีวิจารณญาณและสามารถนำไป เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ครู สังคมนศึกษาได้ระบุไว้ในประเด็นที่ 1 เรื่องอุปสรรคของการเรียนการสอนคือการที่นักเรียนไม่รู้จัก แยกแยะวัฒนธรรมที่ดีและไม่ดีที่มาจากตะวันตก และมีความสอดคล้องกับแนวทางของ Moran (2001: 137-139) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรม การอภิปราย การตีความทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก รวมทั้งแนวคิดของ Hughes (1994: 167-168) and Chastain (1988: 308-315) เสนอให้หยิบยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมาร่วมกันอภิปราย แก้ไขปัญหา ร่วมกลุ่มอภิปรายและเสนอแนวทางแก้ไข ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองจากแหล่ง การเรียนรู้ออนไลน์ที่ไม่ใช่แค่การรับรู้ข้อมูลแต่นำมาวิเคราะห์และหาข้อเท็จจริง รวมทั้งการศึกษา ค้นคว้าวัฒนธรรมที่ตนสนใจแล้วจัดทำในรูปแบบโครงการ

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเสริมหลักสูตรในด้านสหธรรมคือ นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้โอวาทในวันสำคัญทางศาสนาครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเห็นว่าเป็นที่สมควรที่สุด ส่วนด้านเนติธรรมมีความเห็นว่าการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย มีความเหมาะสมที่สุด กิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านคติธรรมคือ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ-แม่แห่งชาติ ครูสังคัมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่ามีความเหมาะสมที่สุด โดยมีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์และเมื่อพิจารณาในด้านของรูปแบบกิจกรรมจะพบว่ากิจกรรมดังกล่าวเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีการปฏิบัติจริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2524: 42-43) กิจกรรมส่งเสริมด้านประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมที่กระทำอยู่คือพิธีเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศล ครูควรฝึกให้เด็กรู้จักกับเครื่องใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อว่าเด็กจะได้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ ด้วยกิจกรรมที่จัดให้เด็ก คือ เชิญวิทยากรมาสาธิตให้ดู เมื่อโรงเรียนมีงานบำเพ็ญกุศลต่างๆ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในพิธีกรรมทางศาสนาด้วย และนอกจากนี้ฉัตรวัฒน์ นิเจนตร (2525: 20) ได้เสนอว่าการสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแต่ทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย และงานวิจัยของ วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540: บทคัดย่อ) ที่พบว่าในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ใช้วิธีการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

ด้านกิจกรรมร่วมกับชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า การร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณวัด โบสถ์หรือโบราณสถานภายในชุมชน และการร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ พุทธศักราช 2551 กิจกรรมร่วมกับชุมชนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเสริมสร้างความเข้าใจใน มรดกทางวัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักและสนใจในวัฒนธรรมนั้นๆ ในประเด็นการเข้าค่ายเยาวชนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในหัวข้อ ค่ายคุณธรรม และ ค่ายวัฒนธรรม ทั้งครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเห็นตรงกันว่ากิจกรรมเหล่านี้มีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของกิจกรรมประเภทนี้จะช่วยขัดเกลา และปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (2550) ที่มีการสนับสนุนให้นิสิต นักศึกษาจัด

กิจกรรมเสริม หลักสูตรในการบำเพ็ญ ประโยชน์หรือทำ กิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เช่น ค่าคุณธรรมและศีลธรรม ยุวทูตวัฒนธรรมเยาวชน ต้นแบบ (มารยาทไทย ภาษาไทย รวมทั้งจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ณ สถาน วัฒนธรรมในโรงเรียน สถานศึกษิตามวาระต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นและทางประเพณี วัฒนธรรม ของชาติ

ด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาอาเซียนศึกษา

ผลการวิจัยพบว่ามีเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับการการสอนอาเซียนศึกษาซึ่งเป็น กิจกรรมบูรณาการเนื้อหาอาเซียนศึกษากับประเด็นเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่การให้นักเรียนสำรวจ ว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประเทศใดบ้างที่ไม่ได้มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ สมาชิกของประเทศเหล่านั้นส่วนใหญ่นับถือศาสนาอะไรและร่วมอภิปรายถึงวิธีการปฏิบัติตนต่อ สมาชิกในประเทศนั้นๆ การศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วนำมา อภิปรายเปรียบเทียบความเหมือน-ความต่างกับประเทศไทย การใช้สถานการณ์จำลองให้นักเรียน แต่ละกลุ่มสมมติว่าตนเป็นสมาชิกของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยต่างฝ่ายต่างเข้าไปมี ส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และการเชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่อง อาเซียนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนในด้านวัฒนธรรม ครูสังคัมศึกษาทั้ง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเห็นว่าคุณเหมาะสมมาก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มี ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอาเซียนคือ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่าง ประเทศในภูมิภาค ชำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดี บนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน

ด้านการปฏิบัติตนของครู

ผลการวิจัยพบว่า การอบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนำไป ปฏิบัติ และการ เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ ตนได้รู้มาหรือปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ของครูที่เหมาะสมมากที่สุด ตามที่ ชนิตา รัชพลเมือง (2531:211) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของบทบาท ครูสังคัมศึกษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมว่า ครูสามารถให้ผลย้อนกลับ (Feedback) แก่เด็กให้เด็ก ทราบถึงผลการกระทำของตนเอง รวมทั้งการมีวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ และสามารถ สร้างสัมพันธภาพส่วนตัวกับเด็กอย่างใกล้ชิดได้ รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติใหม่หรือ สนับสนุนทัศนคติที่เด็กมีอยู่ในปัจจุบัน และงานวิจัยของ รัตนา ชัยเศรษฐศิริ (2542: บทคัดย่อ) พบว่าบทบาทครูสังคัมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ครูส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบเป็นอย่างดีในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทย ในประเด็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย การร่วมมือกับครูอาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมไทย มีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับรายงานการสัมมนาเรื่อง บทบาท ของครุมัธยมศึกษาต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทยในกรุงเทพมหานคร (ครุศาสตร์ จุฬาฯ, 2537) ที่มีข้อเสนอแนะให้ครูอาจารย์ทุกคนร่วมมือกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมเสมอๆ ร่วมมือ กับชุมชนในการส่งเสริม เช่น การจัดงานประเพณีต่างๆ การเผยแพร่วัฒนธรรมที่มีประโยชน์ สำหรับชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน และในงานสัมมนาการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในยุคข้อมูลข่าวสาร (2538) ที่ได้นำเสนอแนว ทางการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยผู้ร่วมเข้าสัมมนาได้นำข้อเสนอแนะของ จิรวัดน์ นิเจนตร (2528: 20) ที่เสนอให้ให้ครูร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริม เช่น การจัดงาน ประเพณีต่างๆ การเผยแพร่วัฒนธรรมที่มีประโยชน์สำหรับชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์และ ซ่อมแซมโบราณสถาน

ด้านสื่อการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่าสื่อที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการนำมาเป็นสื่อการสอนคือ ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยเช่น แหล่งความรู้ในโรงเรียนหรือชุมชน คือ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และ วัด/โบสถ์ สมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และรายการสารคดีทางโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อที่เป็นของจริง จำต้องและสัมผัสได้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและ เห็นภาพของวัฒนธรรมไทยได้อย่างชัดเจน ดังที่ ศาสตราจารย์ กิตติคุณ คุณดวงเดือน พิศาลบุตร (อ้างใน: ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) ได้กล่าวไว้ว่า เราควรจะได้ดู ได้เห็นของจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยบ้าง เพราะถ้าไม่เห็นของจริงแล้ว จะไม่ทำให้เกิดความรู้สึก ซาบซึ้ง ชื่นชม ไม่รู้ว่าของไทยเรามีได้อย่างไร สวยงามได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ถ้านักเรียน นักศึกษาได้ เห็นของจริงแล้วจะมีความซาบซึ้ง ก็จะตระหนักและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้มากขึ้น ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับ Brian and Kazuyoshi (2000) ว่าในการสอนวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ ครูควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลายทั้งสื่อที่ง่ายไปอย่างข่าว หรือบทความจากหนังสือพิมพ์หรือ นิตยสาร กรณีศึกษาหรือกรณีตัวอย่าง สื่อเทคโนโลยีต่างๆเช่น โทรทัศน์ วีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ตรวม ไปถึงการถ่ายภาพยนต์ การ์ตูน ภาพวาด หรือ บทเพลง สถานที่จริงหรือของจริง เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ด้วยเพื่อให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรม มากขึ้น และงานวิจัยของ Saluveer (2004) พบว่าครูส่วนใหญ่ใช้สื่อในการสอนที่หลากหลายทั้ง เกม

เพลง และศิลปะของวัฒนธรรมนั้นๆ เพราะต่างมีความเห็นว่าการเรียนรู้จากวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจภาษาและสื่อสารกับประเทศเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

อภิปรายคำถามปลายเปิด

ในส่วนของคำถามปลายเปิดครูสังคมนาส่วนใหญ่ระบุว่าอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยคือความขัดแย้งของเนื้อหาในแบบเรียนกับหลักปฏิบัติจริงในปัจจุบัน ซึ่งอาจสร้างความสับสนให้นักเรียนได้ ดังนั้นควรศึกษาสภาพของสังคมนาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยั้งยง เรื่องทอง (2542: 192) คือครูต้องหาวิธีการให้ผู้ศึกษาอบรมความรู้ เข้าใจวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับศิลปกรรม ดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้เลือกสรรวัฒนธรรมเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมนาและผู้ศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพปัจจุบันของสังคมนาอย่างถูกต้องและตามความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนจุดแข็งที่จะทำให้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยไปสู่ความสำเร็จครูสังคมนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครูจะต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างและมีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี ดังที่ ม.ร.ว. ทวีโชค เกษมศรี (2518:9) ได้ให้แนวคิดที่ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แม้ว่าองค์ประกอบอื่นๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ โดศิลา (2549) ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในคุณลักษณะทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้สร้างนักเรียนเกิดความศรัทธาในคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติจนกลายเป็นคุณลักษณะประจำตนและแนวคิดของ ชีรวัดน์ นิเจนตร (2525: 20) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างและไปเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธากับผู้เรียน และแนวคิดของ Moran (2001: 137-139) ที่ได้เสนอว่า ครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมเป็นอย่างดี สามารถเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ผู้ชี้แนวทางในการปฏิบัติตน ผู้ค้นคว้าวิจัย และแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียนได้และจะต้องเป็นผู้เรียนรู้วัฒนธรรมด้วยการเข้าไปทำความรู้จักและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมของผู้เรียนเพื่อให้เข้าใจผู้เรียนมากขึ้น และกิจกรรมที่จัดจะต้องเน้นการปฏิบัติจริงและสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงวัฒนธรรม (2550) ซึ่งได้เสนอว่าต้องทำให้โรงเรียน สถานศึกษาเชื่อมโยงกับ ชีวิตจริง และให้ศาสนามี บทบาทในการส่งเสริม และพัฒนาจริยธรรมของ ผู้เรียน เช่นการพินให้ โรงเรียนวัดเป็น โรงเรียน แห่งความ

ภาคภูมิใจ ให้บ้านและวัดมีบทบาท ในการฟื้นฟูโรงเรียน แห่งธรรม หรือสร้างกิจกรรม ร้อย ล้อมพื้นที่บ้าน วัดโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูสังคมนักศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนเนื้อหา วัฒนธรรมไทยได้ดังนี้

1. กิจกรรมในห้องเรียน เน้นการร่วมกลุ่ม วิเคราะห์ อภิปราย แก้ไขปัญหา และเสนอ แนวทางแก้ไข ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูล วัฒนธรรมในหัวข้อที่ตนสนใจด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้แล้วจัดทำในรูปแบบ รายงาน โครงการ แผนผัง การ์ตูน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทยมากขึ้น

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้โอวาทในวันสำคัญทาง ศาสนา ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จัดกิจกรรมวัน พ่อแห่งชาติ-แม่แห่งชาติและวันสำคัญอื่นๆของชาติและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง

3. กิจกรรมร่วมกับชุมชน ครูสังคมนักศึกษาจะต้องร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐและ เอกชนในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านต่างๆเพื่อช่วยในการขัดเกลาและ สร้างค่านิยมที่ดีให้นักเรียน

4. ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการปฏิบัติต่อบุคคลในสถาบันต่างๆ เข้าร่วมอบรม ศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยอยู่เสมอรวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมที่นักเรียนจัดด้วยเพื่อให้นักเรียน เกิดความเชื่อถือ และปฏิบัติตาม

5. สื่อที่ใช้ในการสอนควรใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นจริง เป็นรูปธรรม จับต้องได้เช่น ให้นักเรียนเห็นภาพของวัฒนธรรมในเรื่องนั้นๆชัดเจน มีความหลากหลายและมีความทันสมัย สร้าง ความน่าสนใจให้แก่บทเรียน

ข้อค้นพบสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยที่มีหัวข้อลักษณะนี้มีผลการวิจัยที่คล้ายคลึงกันในด้านของอุปสรรคและปัญหาที่ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่ได้รับการแก้ไขหรือพัฒนา ควรมีโอกาสเผยแพร่มากขึ้นเพื่อให้ครูสังคมนัก ศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมกันหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

ครูสังคมนศึกษานำแนวทางของการจัดการเรียนสอนวัฒนธรรมไทยของผลวิจัยนี้ทั้งในด้าน กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมร่วมกับชุมชนและการปฏิบัติตนของครู ไปทดลองสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรม ทักษะที่ดีต่อการอนุรักษ์และปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การพัฒนธรรม, กรม. (2497). แนวการศึกษาพัฒนธรรมภาคปฏิบัติ. เอกสารพัฒนธรรมฉบับที่ 2
พระนคร: ภัคดีประดิษฐ์.
- การพัฒนธรรม, กรม. (2499). คติธรรม. เอกสารพัฒนธรรมฉบับที่ 3. พระนคร: โรงพิมพ์
การศาสนา: กรมศาสนา.
- การพัฒนธรรม, กรม. (2499). เนติธรรม. เอกสารพัฒนธรรมฉบับที่ 4. พระนคร: โรงพิมพ์
การศาสนา: กรมศาสนา.
- การพัฒนธรรม, กรม. (2499). สหธรรม. เอกสารพัฒนธรรมฉบับที่ 5. พระนคร: โรงพิมพ์
การศาสนา: กรมศาสนา.
- กิตติคุณ รุ่งเรือง. (2537). การสร้างประมวลการสอนพัฒนธรรมพื้นฐานสำหรับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาศึกษาศาสตร์
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). พัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2525). การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2530). การสืบทอดมรดกวัฒนธรรมไทย. กองส่งเสริมและเผยแพร่
วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
รามการพิมพ์.
- ณัฐธิดา ภัทรวรรณ. (2550). กรณีศึกษาการปฏิบัติการสอนวัฒนธรรมของครูภาษาอังกฤษ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2551). การพัฒนาผู้เรียนผู้สังเกตแห่งการเรียนรู้: การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณีย์ ไชโยธา. (2546). สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จำนง ทองประเสริฐ. (2547). วัฒนธรรมไทยภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2540). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2551). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่: ลูกช้างนานา มีเดียเซ็นเตอร์.
- ชัยรัตน์ โตศิลา. (2549). การศึกษาคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชिरวัฒน์ นิจนตร. (2528). การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2537). พระราชดำรัสในพิธีเปิดปีแห่งการรณรงค์ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย วันศุกร์ที่ 22 เมษายน 2537. ในแผนแม่บทโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย พ.ศ. 2538-2540. กรุงเทพมหานคร: นิตนาถการพิมพ์.
- นิคม ทาแดง. (2523). การศึกษากับวัฒนธรรมในชุมชน การศึกษากับชีวิตและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นิรมล หันหาบุญ. (2537). การศึกษาคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยที่พึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2549). ประเพณี วัฒนธรรมไทย และความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บุญยงค์ เกษเทศ. (2536). วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. อุบลราชธานี: ขงสวัสดิ์การพิมพ์.

- ปรางศรี พณิชยกุล. (2547). รายงาน "การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู
ต้นแบบ" (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542): รูปแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร: กลุ่มครู/อาจารย์ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2541). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พวงศกา คุโรวาท. (2539). ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). เวทีความคิดการสืบสานวัฒนธรรม วัฒนธรรม
สัมพันธ์สาร 44.
- พัชรภรณ์ พิลาสมบัติ. (2551). การปฏิบัติตนตามแบบวัฒนธรรมไทยของนักเรียนในโรงเรียน
สองภาษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยประเมินผลการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิสมัย ภูริคัมภีร์. (2538). การศึกษาบทบาทของครูภาษาไทยที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริม
วัฒนธรรมไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัทริยา งามมุข. (2544). การวิเคราะห์คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาใน
สถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา.
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณี พะยอมยงค์. (2525). วัฒนธรรมลานนาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มนตรี เทียมสิงห์ และคณะ. (2537). ข้อมูลวันสำคัญโครงการปีรณรงค์วัฒนธรรมไทยและแนวทาง
ในการจัดกิจกรรม "เรารักวัฒนธรรมไทย". กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ.
- ยิ่งยง เรืองทอง. (2542). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. อุบลราชธานี: ภาควิชาสังคมวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

- รัตนา ชัยเศรษฐศิริ. (2542). **บทบาทครูสังคมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ.(2544). **สถานะสุขภาพและสังคมของเด็กไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร. (2537). **การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในยุคข้อมูลข่าวสาร**. ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ มีสุวรรณค์. (2540). **การศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ แซ่มชื่น. (2526). **แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมโรงเรียน**. **ครูปริทัศน์ 8**.
- วิรุทธิ์ สุขไมตรี. (2538). **ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2525). **การศึกษากับการพัฒนาวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ 200 ปี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถาบันทรัพยากรมนุษย์. (2549). **การเปิดรับวัฒนธรรมข้ามชาติกับภาวะทางจริยธรรมของเยาวชนไทยในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมจิต จริยะโสภิต. (2530). **ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครที่มีต่อวัฒนธรรมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาศึกษาศาสตร์การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมชัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2545). **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้ววัฒนธรรม: แนวทางการศึกษาวิเคราะห์และวางแผน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

- สุจริต เพียรชอบ. (2514). บทบาทครูสังคม. วารสารครูศาสตร์ 4-5.
- สุพัตรา สุภาพ. (2523). สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวรรณ ฤทธิมนตรี. (2535). สภาพปัญหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการ
วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 3.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณ วาริชอุดม. (2539). ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัด ราชบุรี
ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัจฉรา ทองปลาย. (2530). บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขต 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
ภาควิชาสารัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2547). มนุษย์กับวัฒนธรรมใน สังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิเศษ นาคทรพรพ. [ออนไลน์]. (2548). สถานการณ์เด็กและเยาวชน ภาพสะท้อนสังคมไทย
และนัยต่อทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน. สถาบันรามจิตติ. แหล่งที่มา:
<http://gotoknow.org/file/arsanpro/> [22 มิถุนายน 2555]
- อนุমানราชชน, พระยา. (2531). รวมเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2501). วัฒนธรรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- อานนท์ อาภาภิรมย์. (2515). มนุษย์กับสังคม: สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- อาภรณ์ สุขพยัคฆ์. (2529). บทบาทครูสังคมศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สั่นปาดอง.
สารพัฒนาหลักสูตร. (กุมภาพันธ์ 2529): 45-49
- เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง. (2544). เด็กไทยกับปัญหาในปัจจุบัน ในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษร.

ภาษาต่างประเทศ

- Mccall, A.L. (1997). **More Than A Pretty Clothes Teaching Among History and Culture Through Textile Art.** Theory and Research in Social Education.
- Cullen, B. and Kazuyoshi, S. (2000). **The Internet TESL Journal, Vol. VI,** [Online]
Available from: <http://iteslj.org/Techniques/Cullen-Culture.html> [2012, August 3]
- Byram, M. and Morgan, C. (1994). **Teaching-and-learning language-and-learning.**
Celevedon
Multilingual Matters.
- Chastain, K. (1988). **Developing Second Language Skills.** Theory and Praticce. Orlando,
Florida: Harcourt Brace Janovich Publisher.
- Kea, C. and Campbell, G.D. and Richards. (2006). **Becoming Culturally Responsive Educators: Rethinking Teacher Education Pedagogy.** Arizona:
Arizona University.
- Corol and Ember, M. (1977). **Cultural Antropology.** New Jersey: Prentice-Hall.
- Saluveer, E. (2004). **Teaching Culture in English Classes.** Tartu University: Estonia.
- Carter, G. (1983). **Dictionary of education.** New York: McGraw – Hill Book Comp. Enc.
- Hughes, G.H. (1986). An Argument for culture analysis in the second language classroom
In J.M. Valdes (ed). **Culture Bond Bridging the cultural gap in language teaching.**
Cambridge: Cambridge University.
- Lezemfundo, I. (2007). **Provincial Assessment Guidline Document: Arts and Culture.**
[Online] Available from: <http://www.eccurriculum.co.za/> [2012, November 11]
- Gillete, M. and Boyle-Baise, M. (1996). **Education at the Graduated Level : Assiting Teachers in Gaining Multicultural Understanding.** Theory and Research in Social Education.
- Moran, P.R. (2001). **Teaching Culture: Perspective in Practice.** Massachusetts: Heinle & Heinles.
- Sten, H.H. (1992). **Issue and Options in Language Teaching.** Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, H.D. and Sorensen, J.L. (1961). **Culture Capsule.** The Modern Language Journal 45 (8).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา
ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์สรสันทน์ ศรีประทักษ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนศึกษานารีวิทยา
3. อาจารย์มัทนา กรุดพันธ์
ครูชำนาญการ รางวัลครูมืออาชีพเสมอ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์

ภาคผนวก ข
รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

**รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง**

กรุงเทพมหานคร

1. โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
2. โรงเรียนวัดบางปะกอก
3. โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
4. โรงเรียนศรีอยุธยา
5. โรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ
6. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล
7. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
8. โรงเรียนราชินีนาถอาจารย์ สามเสน 2
9. โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒารามในพระบรมราชินูปถัมภ์
10. โรงเรียนทวีธาภิเศก2
11. โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
12. โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์
13. โรงเรียนสายปัญญาในพระบรมราชินูปถัมภ์
14. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน
15. โรงเรียนมัธยมคูสิตาราม
16. โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ
17. โรงเรียนสวนอนันต์
18. โรงเรียนนวลนรดิศวิทยาคม รัชมังกลาภิเษก
19. โรงเรียนวัดสุทธิวราราม
20. โรงเรียนราชวินิตบางเขน
21. โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง
22. โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
23. โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม
24. โรงเรียนศึกษานารี
25. โรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์

26. โรงเรียนปัญญาوارคุณ
27. โรงเรียนพุทธจักรวิทยา
28. โรงเรียนนนทรีวิทยา
29. โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม
30. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
31. โรงเรียนปทุมคงคา
32. โรงเรียนสตรีวิทยา 2
33. โรงเรียนสิริรัตนาร
34. โรงเรียนเบญจมราชาลัย
35. โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริย์
36. โรงเรียนชินอรสวิทยาลัย
37. โรงเรียนไทรมิตรวิทยาลัย
38. โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
39. โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม
40. โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม
41. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สุวินทวงศ์
42. โรงเรียนบางกะปิ
43. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
44. โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า
45. โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม
46. โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย
47. โรงเรียนราชดำริ
48. โรงเรียนยานนาวาวิทยาคม
49. โรงเรียนวัดพุทธบูชา
50. โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
51. โรงเรียนเทพศิลา
52. โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
53. โรงเรียนวัดสระเกษ
54. โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
55. โรงเรียนจันทร์หุ่่นบำเพ็ญ

56. โรงเรียนศรีพุดดา
57. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
58. โรงเรียนวัดราชโอรส
59. โรงเรียนหอวัง

สมุทรปราการ

1. โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
2. โรงเรียนมัธยมวัดด่านสำโรง
3. โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ
4. โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์
5. โรงเรียนวัดทรงธรรม
6. โรงเรียนบางแก้วประชาสรรค์
7. โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์
8. โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง
9. โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ
10. โรงเรียนสมุทรปราการ
11. โรงเรียนราชวินิตสุวรรณภูมิ
12. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
13. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ

นนทบุรี

1. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี
2. โรงเรียนปากเกร็ด
3. โรงเรียนศรีบุญยานนท์
4. โรงเรียนสวนกุหลาบนนทบุรี
5. โรงเรียนนนทบุรีพิทยาคม
6. โรงเรียนรัตนานธิเบศร์
7. โรงเรียนสตรีนนทบุรี

8. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี
9. โรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม
10. โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์

ปทุมธานี

1. โรงเรียนสายปัญญารังสิต
2. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต
3. โรงเรียนสุนทรโรเมตดาประชาสวรรค์
4. โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย
5. โรงเรียนชัยรัตน์
6. โรงเรียนปทุมวิไล
7. โรงเรียนมัธยมสังคีตวิทยา
8. โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม
9. โรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (มัธยมวัดหัดถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ
10. โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม
11. โรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี

สมุทรสาคร

1. โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย
2. โรงเรียนพันท้ายนรสิงห์วิทยา
3. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สมุทรสาคร
4. โรงเรียนกุศลวิทยา
5. โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์
6. โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ
7. โรงเรียนวัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์อุปถัมภ์
8. โรงเรียนกระทุ่มแบน วิเศษสมุทคุณ
9. โรงเรียนวัดธรรมจริยาภิรมย์
10. โรงเรียนหลักสองส่งเสริมวิทยา

นครปฐม

1. โรงเรียนวัดไร่จิง
2. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา
3. โรงเรียนภัทรญาณวิทยา
4. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)
5. โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา
6. โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย
7. โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา
8. โรงเรียนราชินีบูรณะ
9. โรงเรียนทวารวดี
10. โรงเรียนบัวปากท่าวิทยา
11. โรงเรียนจิวรายนุญมีรังสฤษฎ์
12. โรงเรียนโพรงมะเดื่อวิทยาคม
13. โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย
14. โรงเรียนสระกะเทียมวิทยาคม
15. โรงเรียนสามพรานวิทยา

ภาคผนวก ค

แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อกำหนดกับเนื้อหา (IOC)

แบบสอบถามสำหรับครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการ	ค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC		
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3
ข้อมูลทั่วไป	0	0	1
วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านสหธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านคติธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านคติธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านคติธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านเนติธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านวัตถุธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านวัตถุธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านวัตถุธรรม	0	1	1
กิจกรรมร่วมกับชุมชน	1	1	1
การปฏิบัติตนของครู	1	1	1
สื่อการสอน	1	1	1
การวัดและการประเมิน	1	1	1
รวม	0.8	0.9	1.0
ค่าเฉลี่ยของค่า IOC สำหรับแบบสอบถามสำหรับครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น = 0.9			

แบบสอบถามสำหรับครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการ	ค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC		
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3
ข้อมูลทั่วไป	0	0	1
วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านสหธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหาวัฒนธรรม ไทยด้านสหธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านคติธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหาวัฒนธรรม ไทยด้านคติธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านคติธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านเนติธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหาวัฒนธรรม ไทยด้านเนติธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม	1	1	1
เนื้อหาวัฒนธรรมด้านวัตถุธรรม - กิจกรรมในชั้นเรียนสำหรับเนื้อหาวัฒนธรรม ไทยด้านวัตถุธรรม - กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับเนื้อหา วัฒนธรรมไทยด้านวัตถุธรรม	0	1	0
กิจกรรมร่วมกับชุมชน	1	1	1
การปฏิบัติตนของครู	1	1	1
สื่อการสอน	1	1	1
การวัดและการประเมิน	1	1	1
รวม	0.8	0.9	0.9
ค่าเฉลี่ยของค่า IOC สำหรับแบบสอบถามสำหรับครูสังกัดศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย = 0.86			

ภาคผนวก ง
หนังสือเชิญ / ขอทำการวิจัย

ที่ ศษ 0512.6(2771)/ 55- 4583

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

พฤษภาคม 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์สรวิพันธ์ ศรีประทีภ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวนภสร สิงห์พนิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอน
วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยาเป็นอาจารย์
ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียด
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และ
ขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนสุด)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 612

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/55-5221

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

27 ธันวาคม 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวนภสร สิงหนวิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยด้วยแบบสอบถาม กับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุฑาวัฒน์ วิบูลชล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

รหัสแฟ้ม 0512

โรงเรียนสิรินธรวิทยานุเคราะห์
เลขที่รับที่ 0187
วันที่ 15 ส.ค. 2556
เวลา 09.30 น.

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/55-5221

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

27 ธันวาคม 2555

กลุ่มบริหารงาน
เลขที่รับ 4036
วันที่ 20 ส.ค. 2556
เวลา

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสิรินธรวิทยานุเคราะห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวนภสร สิงห์วิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชา
หลักสูตรและการสอนอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย
ของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ใน
การนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยด้วยแบบสอบถาม กับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

Amorn Srijar
(อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลผล)
รองคณบดี
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ขอ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนสิรินธรวิทยานุเคราะห์

จึงเรียนมาเพื่อ
สืบสวนขอ
15/12/2556

นางสาวนภสร สิงห์วิช
ร.อ.
17/12/56

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ทรัพย์ อรุณ อรุณี
ขอ วิชาการ งบประมาณ
 บริหารทั่วไป อธิการบดี
 สำนักงาน อ.อ. อ.ร.ป.อ.
ผู้อำนวยการโรงเรียน
15/12/2556

โรงเรียนพุทธจักรวิทย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับ

รับที่ 106

วันที่ 18 มิ.ย. 2556

เวลา 12.10 น.

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/55- 5221

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

27 ธันวาคม 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธจักรวิทย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวนภสร สิงห์นิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยด้วยแบบสอบถาม กับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมากในโอกาสนี้

- ทราบ
 เห็นด้วย พ.อ. น. น. น. น. น.
 อื่น ๆ 18 มิ.ย. 2556

ขอแสดงความนับถือ

Amrit Singh
 (อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลผล)
 รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ผู้อำนวยการโรงเรียน

สำนักงานวิทยบริการ

ของผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธจักรวิทย์

ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธจักรวิทย์

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

โรงเรียนสามพรานวิทยา
 เลขรับ 103/๑๖
 วันที่ 17 มีค ๕๖
 เวลา.....

ที่ ศธ 0512.6 (2771)/55- 5221

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

27 ธันวาคม 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสามพรานวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวนภสร สิงหนดิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลวิจัยด้วยด้วยแบบสอบถาม กับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการเพื่อโปรด

- () ทราบ
 - () เห็นควรแจ้ง
 - (✓) เห็นควรมอบ
- 17 มีค ๕๖

ขอแสดงความนับถือ
 Amrit Sipa
 (อาจารย์ ดร. จุฬารัตน์ วิบูลผล)
 รองคณบดี
 ปฏิบัติการแทนคณบดี

17 มีค ๕๖

รับทราบ : แฉงกลุ่มสาระ สังคมฯ
 11 คน
 17 มีค ๕๖

- (✓) ทราบ () เห็นชอบตามเสนอ
 - () มอบ ○ ฝ่ายบริหารวิชาการ
 - ฝ่ายบริหารบุคคล
 - ฝ่ายบริหารงบประมาณ
 - ฝ่ายบริหารทั่วไป
- 17 มีค ๕๖

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
 โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ.๐๔๒๓๖.๕๕ / ๐๓๕

โรงเรียนราชวินิตสุวรรณภูมิ
ต.หนองปรือ อ.บางพลี
จ.สมุทรปราการ ๑๐๕๔๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามที่ นางสาวนภสร สิงห์นิช นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน
สังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอนอยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการ
จัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา” มีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูล
วิจัยด้วยแบบสอบถาม กับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น

บัดนี้ โรงเรียนราชวินิตสุวรรณภูมิ ได้กรอกแบบสอบถามดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้วตั้ง
เอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางยุพา ตัญญะ)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิตสุวรรณภูมิ

ฝ่ายธุรการ

โทร ๐๒ - ๑๗๐ - ๖๕๑๒

ที่ ศธ ๐๔๒๓๓.๐๔ /๑๖๓

โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ถนนประชาราษฎร์
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๓๐๐๐

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เรื่อง ส่งแบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา
เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ้างอิง หนังสือคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ ศธ ๐๕๑๖.๖(๒๗๗๓)/๕๕-๕๒๒๑
ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยฯ จำนวน ๓ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอความร่วมมือ
โรงเรียนรัตนานิเบศร์ กรอกข้อมูลการทำวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอน
วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา” ของ นางสาวนภสร สิงห์นิช นิสิตหลักสูตร
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน นั้น

โรงเรียนรัตนานิเบศร์ ได้ดำเนินการกรอกแบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียน
การสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรียบร้อยแล้ว ดังเอกสาร
ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิทยา ศรีชมภู)

ผู้อำนวยการโรงเรียนรัตนานิเบศร์

กลุ่มบริหารงานวิชาการ
โทร. ๐๒-๕๒๗๖๑๒๗-๘
www.rt.ac.th

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

**แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา
ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เลือกตอบตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง	
------------------------------	-------------------------------	--
2. อายุ

☐ 22 - 30 ปี	☐ 40-50 ปี	☐ 30 – 40 ปี	☐ 50 ปีขึ้นไป
-------------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------
3. วุฒิทางการศึกษา

☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	☐ ปริญญาโท	☐ สูงกว่าปริญญาโท
---	-----------------------------------	--
4. วิชาเอก

☐ สังคมศึกษา	☐ ประวัติศาสตร์
☐ ภูมิศาสตร์	☐ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	
5. ประสบการณ์ในการสอน

☐ 1- 5 ปี	☐ 11- 15 ปี	☐ 6-10 ปี
☐ 16- 20 ปี	☐ 21-25 ปี	☐ 25 ปีขึ้นไป
6. ระดับชั้นที่สอน

☐ ม.1	☐ ม. 2	☐ ม. 3
------------------------------	-------------------------------	-------------------------------
7. จำนวนคาบที่สอนในแต่ละสัปดาห์

☐ ต่ำกว่า 5 คาบ	☐ 10-15 คาบ	☐ 5-10 คาบ
☐ 15- 20 คาบ	☐ มากกว่า 20 คาบขึ้นไป	
8. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในเรื่องใดบ้าง

☐ มารยาทไทย	☐ ศิลปะการแสดง	☐ วัฒนธรรมชาวพุทธ
☐ ประเพณีท้องถิ่น	☐ อื่นๆ	

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจง ตอนที่ 2 แบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ด้านวัตถุประสงค์ในการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ. 2551

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษา เพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2. ด้านเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ. 2551

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมี 4 ประเภทด้วยกันตามประเภทของวัฒนธรรมไทย ได้แก่

- สหกรรม
- คติธรรม
- เนติธรรม
- วัตถุธรรม

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาซึ่งได้แก่การเรียนการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

4. การปฏิบัติตนของครู

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครูเพียงข้อ
ละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

5. สื่อการเรียนการสอน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนเพียงข้อ
ละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

6. การวัดและการประเมินผล

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลเพียงข้อ
ละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนน 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

1. วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551

วัตถุประสงค์ในการเรียนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรโปรด ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
วัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย 1.1 เข้าใจความหมายของวัฒนธรรม 1.2 วิเคราะห์ที่มาของวัฒนธรรมได้ 1.3 มีความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยได้					
วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย 1.4 ยอมรับความเหมือนและแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมอื่นๆได้ 1.5 เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่สร้างชาติให้เจริญงอกงามมาถึงทุกวันนี้ได้					
วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย 1.6 ปฏิบัติตามอย่างวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง 1.7 เผยแพร่และแก้ไขความเข้าใจผิดในเรื่องของวัฒนธรรมไทยให้ผู้อื่นเข้าใจ					

2. เนื้อหาการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ. 2551

2.1 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านสภธรรมที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรโปรด ✓
ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
สภธรรม	คุณธรรมที่ควรปฏิบัติ	<p>พระพุทธศาสนาสุภามิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยี่ เว เสวติ ตาทิโส (คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น) - อดตนา โจทยุตตานิ (จงเตือนตนด้วยตน) - นิสมม กรณํ เสยโย (ใคร่ครวญก่อนจึงทำดี) - ทูราวาสา ฆรา ทุกขา (เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้) - ปุชโก ลกเต ปุชํ วนุหนํ (ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ) - วมุจาริ สุขํ เสติ (ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข) 		
	การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติตนต่อเพื่อนอย่างเหมาะสม - การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่น - การเป็นลูกที่ดีตามหลักทศเบื้องต้นในทศ 6 - การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศเบื้องขวาในทศ 6 		
	มารยาทในการเคารพบุคคลที่อยู่ในศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าพบพระภิกษุ - การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ - การขึ้น - การให้ที่นั่ง - การเดินสวน - การรับสิ่งของ - การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ - งานศาสนพิธีที่บ้าน - การสนทนา - การแต่งกาย - มารยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ 		

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
	การปฏิบัติตนใน พิธีสำคัญและวัน สำคัญทางศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดโต๊ะหมู่บูชาแบบหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9 - การจัดรูปเทียน การจัดองค์ประกอบโต๊ะหมู่บูชา - คำอาราธนาต่างๆ - การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล อวมงคล 		
สทธรรม	การปฏิบัติตนใน พิธีสำคัญและวัน สำคัญทางศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - การทำบุญตักบาตร - การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับภิกษุ - การถวายผ้าอาบน้ำฝน - การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน - การกรวดน้ำ - การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า - พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล - การนิมนต์พระภิกษุ - วันสำคัญทางศาสนา 		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.1 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ศึกษาข่าวหรือกรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันที่ใกล้ตัวให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลักคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาสุภายิตตามบทเรียนที่ได้เรียนมาเป็นแนวทางในการแก้ไข					
2. ให้นักเรียนแต่งคำขวัญ หรือ เรียงความเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญหรือข้อคิดเตือนใจจากสุภายิตนั้นๆ					
3. ให้นักเรียนศึกษาพุทธศาสนาสุภายิตอื่นๆที่มีความหมายใกล้เคียงกับพุทธศาสนาสุภายิตในบทเรียนเพิ่มเติม แล้วสรุปว่าพุทธศาสนาสุภายิตสอนให้ปฏิบัติอย่างไร และนำไปใช้ได้หรือไม่					
4. เปิดประเด็นอภิปรายกลุ่ม ในเรื่องของการปฏิบัติตนต่อเพื่อนและศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆและปฏิบัติตัวต่อบุคคลที่อยู่ในทิศ 6 ได้แก่ การปฏิบัติตนในฐานะ ลูก และ ศิษย์ ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
5. เปิดทสวดจากเทปบันทึก / CD ในชั้นเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ และฝึกสวดด้วยตนเอง					
6. สาทิตขั้นตอนการจัดโต๊ะหมู่บูชาในโอกาสต่างๆให้นักเรียนปฏิบัติตาม					
7. ให้นักเรียนศึกษาประวัติของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้วอภิปรายถึงประวัติความเป็นมาความสำคัญและกิจกรรมที่ทำในวันสำคัญนั้นๆ					
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและกิจกรรมที่ทำในศาสนพิธีที่กำหนดให้					
9. สาทิตวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าพบพระสงฆ์ในเรื่องการยืน การนั่ง การเดิน ผ่านและในงานศาสนพิธีที่บ้านแล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ					
10. นำตัวอย่างการแต่งกายเข้าร่วมศาสนพิธี งานมงคลและอวมงคลที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องจากสื่อการสอนต่างๆมาให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอความคิดเห็น					
11. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

3.1.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. นำคำขวัญ หรือเรียงความที่เกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับชั้นมาจัดบอร์ดหรืออ่านช่วงกิจกรรมหน้าเสาธง					
2. ให้นักเรียนจัดทำหนังสือการ์ตูนหนังสือนิทานคำสอน อนิเมชั่นหรือหนังสือสั้นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมและพุทธศาสนสุภาษิต					
3. นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้โอวาทในวันสำคัญทางศาสนา					
4. จัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางมรรยาทโดยเชิญวิทยากรมาสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตาม					
5. จัดโครงการทำบุญตักบาตรสัปดาห์ละครั้งภายในโรงเรียน					
6. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ ทำสมุดภาพเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
7. ประกวาดเรียงความเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
8. จัดกิจกรรมสาธิตและประกวดมารยาทไทย					
9. ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ					
10. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา					
11. อื่นๆ โปรดระบุ					

2.2 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านคตินิยมที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด
✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
	ความสามัคคี	<ul style="list-style-type: none"> - พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบและ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน - พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและจัด ระเบียบสังคม - วัฒนธรรมกับการสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน - ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของ วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศ ในภูมิภาคเอเชียที่เป็นปัจจัยในการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน - แนวทางแก้ไขความขัดแย้งและสร้างความ สมานฉันท์ 		
	การออม	<ul style="list-style-type: none"> - กุณจริวัตรธรรม 4 - การบริโภคนิยมที่ดี - หลักเศรษฐกิจพอเพียง - การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใน - ดำรงชีวิต - ครัวเรือน - ชุมชน / ท้องถิ่น - หลักของสหกรณ์ 		
	ความจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีส่วนใน การสร้างความรุ่งเรืองให้กับประเทศชาติ 		
	ความกตัญญู	<ul style="list-style-type: none"> - วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของ บุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วน สร้างสรรค์ชาติไทย 		
	ความซื่อสัตย์	<ul style="list-style-type: none"> - ไตรสิกขา (อริยสัจสี่) - พุทธศาสนาสุนทรีย 		

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
	ความซื่อสัตย์	- กลุ่ชาณการี กลุ่ชาณั ปาปการี จปาปการี (ทำลึได้ลึ ทำชั่วได้ชั่ว) - มรรคมีองคค์ 8 (สัมมาวาจา)		
	ความรักชาติ	- การเสึยกรุงศรีอยุธยาครึ้งที่ 1 และการกัเอกราช - การเสึยกรุงศรีอยุธยาครึ้งที่ 2 การกัเอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.2 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านคดิธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ให้นักเรียนสำรวจว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีประเทศใดบ้างที่ไม่ได้มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ สมาชิกของประเทศเหล่านั้นส่วนใหญ่นับถือศาสนาอะไร และร่วมอภิปรายถึงวิธีการปฏิบัติตนต่อสมาชิกในประเทศนั้นๆ					
2. ให้นักเรียนอภิปรายถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยในด้านของการจัดระเบียบและพัฒนาชุมชน					
3. ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหัวข้อดังต่อไปนี้ - วัฒนธรรมทางภาษา - วัฒนธรรมด้านการกินอยู่ - วัฒนธรรมทางศาสนา - วัฒนธรรมทางการแต่งกาย แล้วนำมาอภิปรายเปรียบเทียบความเหมือน-ความต่างกับประเทศไทยโดยจัดทำในรูปแบบรายงาน					
4. ใช้สถานการณ์จำลองให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสมมติว่าตนเป็นสมาชิกของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยต่างฝ่ายต่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างข่าว เหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์มาเชื่อมโยงกับพุทธศาสนสุภาษิตและหลักธรรม					
6. ให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและร่วมกับอภิปราย					
7. ให้นักเรียนทำแผนภูมิรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน					
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในหัวข้อ อยู่อย่างพอเพียง โดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแสดง					
9. ให้นักเรียนสำรวจสภรณ์ของโรงเรียนแล้วรายงานวิธีการดำเนินการ พร้อมทั้งความสำคัญที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ					
10. ให้นักเรียนดูสารคดีหรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติพร้อมสรุปและวิเคราะห์					
11. ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อมายังปัจจุบัน					
12. ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลของบุคคลสำคัญของไทยหรือต่างชาติที่บทบาทในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมโดยจัดทำในรูปแบบงานกลุ่มและการรายงานหน้าชั้น					
13. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.2.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านคติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ- วันแม่แห่งชาติ					
2. พานักเรียนเข้าชมภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย					
3. จัดนิทรรศการเพื่อเป็นการระลึกถึงบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์					
4. จัดตั้งสภรณ์หรืออ้อมสินภายในโรงเรียน					
5. จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้นักเรียนเช่น งานด้านหัตถกรรม คหกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น					
6. จัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว					
7. เชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องอาเซียนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนในด้านวัฒนธรรม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
8. อื่นๆ โปรดระบุ					

2.3 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรมที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรโปรด ✓
ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
เนติธรรม	กฎหมายและ ข้อ ควบปฏิบัติในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - การคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและ ครอบครัว - ลักษณะการกระทำผิดทางอาญาและโทษ - บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อ ประเทศชาติ - สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี - การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนและการเมือง - การปฏิบัติตนและผลที่ได้รับในการเคารพ สิทธิผู้อื่น - กระบวนการในการตรากฎหมาย การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญ 		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.3 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อประเทศชาติในหัวข้อต่างๆ					
2. ให้นักเรียนหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิ เสรีภาพของมนุษย์ จาก หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือ อินเทอร์เน็ต พร้อมออกมาสรุปลงสาระสำคัญและประโยชน์ของข่าวนั้น พร้อมร่วมกันเสนอแนวทางในการพิทักษ์สิทธิ เสรีภาพของมนุษย์					
3. ร่วมกันอภิปรายว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อพบเห็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งในสังคมจริงและสังคมออนไลน์ (Social Network)					
4. ค้นคว้าข้อมูลหมายเกี่ยวกับตนเองและครอบครัวแล้วจากหนังสือเรียน ห้องสมุด หรือ อินเทอร์เน็ตแล้วจัดทำในรูปแบบรายงาน					
5. อภิปรายเรื่องการทำผิดกฎหมายอาญาและบทลงโทษพร้อมยกกรณีตัวอย่างประกอบ					
6. ศึกษาขั้นตอนการตรวจหมายของกฎหมายประเภทต่างๆ					
7. ให้กรณีตัวอย่างมาและร่วมกันระดมความคิดเห็นว่าจะใช้กฎหมายข้อใดในการตัดสิน					
8. ให้นักเรียนสำรวจว่าตนได้รับสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร พร้อมจดบันทึกลงในแบบสำรวจ					
9. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.3.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดการ ได้ว่าที่ในหัวข้อที่เกี่ยวกับกฎหมาย สิทธิและหน้าที่					
2. แข่งตอบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย					
3. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับวันรัฐธรรมนูญ					
4. ประมวลคำขวัญณรงค์ในเรื่องกฎหมาย สิทธิและหน้าที่					
5. ทักษะศึกษาตามสถานที่สำคัญทางการเมืองการปกครองของไทย					
6. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนในด้านต่างๆ					
7. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยใน โรงเรียนเช่นการเลือกตั้ง กรรมการนักเรียน					
8. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

2.4 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม (ตอนที่ 1) ที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
วัฒนธรรม	โบราณสถานและโบราณวัตถุ	- การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษาวัด - การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์		
	ภูมิปัญญาไทย	- ภูมิปัญญาไทยในสมัย สมัยสุโขทัย อยุธาชนบุรี และรัตนโกสินทร์		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.4 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล วัด โบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน					
2. ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษา วัด โบราณสถานและโบราณวัตถุ					
3. ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลของภูมิปัญญาไทยที่ตนสนใจพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน					
4. ศึกษาภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย อยุธาชนบุรีและรัตนโกสินทร์ แล้วจัดทำในรูปแบบโครงการ					
5. ดู CD / DVD / คลิปวิดีโอ สารคดีวัฒนธรรมสมัยสุโขทัย อยุธาชนบุรีและรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม เช่น - ด้านสถาปัตยกรรม / จิตรกรรม / หัตถกรรม - ด้านอาหารการกิน / ชีวิตความเป็นอยู่ - ด้านดนตรีและนาฏศิลป์					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
6. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.4.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและ ภูมิปัญญาไทย					
2. จัดกิจกรรมดนตรีและศิลปะการเล่นของไทยตามโอกาสต่างๆ					
3. ทักษะศึกษาตาม โบราณสถานสำคัญ หรือชมงานเทศกาลที่สำคัญของชุมชน นั้นๆ					
4. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะวัฒนธรรมไทยและการแสดงท้องถิ่น					
5. อื่นๆ โปรดระบุ					

2.5 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม (ตอนที่ 2) ที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร
โปรด ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
วัฒนธรรม	การอนุรักษ์และการ สืบทอด	- การอนุรักษ์ - วัฒนธรรมไทย - ภูมิปัญญาไทย		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.5 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ให้ระบุวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่ถูกละเลยและเลือนหายไปในปัจจุบันแล้วร่วมกันสำรวจวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยอื่นๆที่ถูกลืมหรือละเลยในปัจจุบันและร่วมกันหาแนวทางในการฟื้นฟู					
2. ร่วมกันอภิปรายถึงวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่กำลังจะเลือนหายไปพร้อมกับร่วมกันหาแนวทางอนุรักษ์และสืบทอด					
3. ร่วมกันหาแนวทางในการชี้ให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย					
4. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

3.5.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย					
2. จัดการสัมมนาหัวข้อเราจะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมได้อย่างไร					
3. ประกวดคำขวัญรณรงค์ให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย					
4. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมถึงสถานการณ์วัฒนธรรมไทยในปัจจุบันและแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดแล้วนำมาเสนอในชั่วโมงเรียน					
5. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

3.6 กิจกรรมร่วมกับชุมชนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทย

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ร่วมกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา					
2. ร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณ วัด โบสถ์ หรือโบราณสถานภายในชุมชน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. เข้าร่วมค่ายเยาวชนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่น - ค่ายคุณธรรม- จริยธรรม - ค่ายประชาธิปไตย - ค่ายวัฒนธรรมไทย - ค่ายเศรษฐกิจพอเพียง					
4. สัมภาษณ์คนในชุมชนหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ					
5. จัดทำวิจัยสำรวจว่าชุมชนของตนได้นำโครงการพระราชดำริไปปฏิบัติ อย่างไรบ้าง					
6. ร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ					
7. ฝึกหัดงานด้านหัตถกรรม คหกรรม หรือ ศิลปกรรมพื้นบ้านกับคนใน ท้องถิ่น					
8. ส่งนักเรียนไปประกวดโครงการงาน เรียงความที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใน ระดับชุมชน หรือจังหวัด					
9. จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ โครงการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ของการปฏิบัติตนตาม กฎหมาย สิทธิและหน้าที่ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย					
10. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

4. ด้านการปฏิบัติตนของครู

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. อบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติ					
2. เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิดความไม่แน่ใจในเกี่ยวกับ วัฒนธรรมที่ตนได้รับรู้มาหรือปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับ สังคม					
3. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่					
4. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ศรัทธาศาสนาที่ตนนับถืออยู่เสมอ					
5. สนใจติดตามข่าวด้านวัฒนธรรมและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม					
6. สนใจศึกษาวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและอื่นๆยอมรับในความ หลากหลายนำไปสู่ความเข้าใจอันดี					
7. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
8. เข้าร่วมการอบรมด้านวัฒนธรรมไทยที่ สถานศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม สถานที่ราชการหรือเอกชนจัดขึ้น					
9. ร่วมมือกับครู อาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงาน เอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
10. แต่งกายและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ					
11. ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทและพระราชดำริ					
12. เคารพสิทธิรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเป็นประชาธิปไตย					
13. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

5. สื่อการสอน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ของจริง / แบบจำลอง					
2. หลักศัลยากรีก					
3. พงศาวดาร					
4. หนังสือสวดมนต์					
5. พระพุทธรูป					
6. ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย <ul style="list-style-type: none"> - สมเด็จพระนเรศวรมหาราช - สมเด็จพระศรีสุริโยทัย - บางระจัน - ฯลฯ 					
7. แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนหรือชุมชน <ul style="list-style-type: none"> 7.1 ห้องสมุด 7.2 พิพิธภัณฑ์ 7.3 วัด / โบสถ์ 7.4 ศูนย์วัฒนธรรม 7.5 ศูนย์อาชีวศึกษา 					
8. บทเพลง/การแสดงพื้นบ้าน					
9. VDO หรือ VCD ธรรมะ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางศาสนา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
10. ข่าว กรณีตัวอย่างหรือเรื่องที่ตั้งขึ้น					
11. วรรณกรรม / นวนิยายประวัติศาสตร์					
12. รูปภาพ / รูปถ่าย / สมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
13. รายงานการสัมภาษณ์					
14. โทรทัศน์					
15. website ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
16. สไลด์					
17. อื่นๆ โปรดระบุ					

6. การวัดและการประเมินผล

ข้อความ		ระดับความคิดเห็น				
วิธีการ	เครื่องมือ	5	4	3	2	1
1. สังเกต	แบบบันทึก/ แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)					
2. สัมภาษณ์	แบบสำรวจ, แบบสัมภาษณ์, การสนทนา					
3. แบบทดสอบ	การจัดสอบ / แบบวัด					
4. ตรวจสอบ	แบบวัดทัศนคติ เจตคติ ฯลฯ					
5. ประเมินเพิ่มสะสมงาน	แบบรายงานของตนเอง,แบบสังเกตพฤติกรรม					

**แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เลือกตอบตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
2. อายุ

☐ 22 - 30 ปี	☐ 40-50 ปี	☐ 30 – 40 ปี	☐ 50 ปีขึ้นไป
-------------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------
3. วุฒิต่างการศึกษา

☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	☐ ปริญญาโท	☐ สูงกว่าปริญญาโท
---	-----------------------------------	--
4. วิชาเอก

☐ สังคมศึกษา	☐ ประวัติศาสตร์
☐ ภูมิศาสตร์	☐ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	
5. ประสบการณ์ในการสอน

☐ 1- 5 ปี	☐ 11- 15 ปี	☐ 6-10 ปี
☐ 16- 20 ปี	☐ 21-25 ปี	☐ 25 ปีขึ้นไป
6. ระดับชั้นที่สอน

☐ ม.4	☐ ม. 5	☐ ม. 6
------------------------------	-------------------------------	-------------------------------
7. จำนวนคาบที่สอนในแต่ละสัปดาห์

☐ ต่ำกว่า 5 คาบ	☐ 10-15 คาบ	☐ 5-10 คาบ
☐ 15- 20 คาบ	☐ มากกว่า 20 คาบขึ้นไป	
8. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในเรื่องใดบ้าง

☐ มารยาทไทย	☐ ศิลปะการแสดง	☐ วัฒนธรรมชาวพุทธ
☐ ประเพณีท้องถิ่น	☐ อื่นๆ	

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย
ในระดับมัธยมศึกษา

คำชี้แจง ตอนที่ 2 แบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ด้านวัตถุประสงค์ในการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตร
แกนกลางพ.ศ. 2551

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียน
การสอนวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษา เพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละ
ระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2. ด้านเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ. 2551

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหา
วัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ซึ่งมี 4 ประเภทด้วยกันตามประเภทของวัฒนธรรมไทย ได้แก่

- สหธรรม

- คติธรรม

- เนติธรรม

- วัตถุธรรม

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการ
สอนวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาซึ่งได้แก่การเรียนการสอนในชั้นเรียน กิจกรรมเสริม
หลักสูตร และกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมี
ความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

4. การปฏิบัติตนของครู

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครูเพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

5. สื่อการเรียนการสอน

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนเพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

6. การวัดและการประเมินผล

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเห็นของท่านเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลเพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้นจาก 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้การสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ.

2551

วัตถุประสงค์ในการเรียนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรโปรด ✓
 ตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
วัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัย 1.1 เข้าใจความหมายของวัฒนธรรม 1.2 วิเคราะห์ที่มาของวัฒนธรรมได้ 1.3 มีความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยได้					
วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย 1.4 ยอมรับความเหมือนและแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและ วัฒนธรรมอื่นๆได้ 1.5 เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในฐานะที่สร้างชาติให้ เจริญงอกงามมาถึงทุกวันนี้ได้					
วัตถุประสงค์ด้านจิตพิสัย 1.6 ปฏิบัติตามอย่างวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง 1.7 เผยแพร่และแก้ไขความเข้าใจผิดในเรื่องของวัฒนธรรม ไทยให้ผู้อื่นเข้าใจ					

2. เนื้อหาการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยในวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางพ.ศ. 2551

2.1 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านสภธรรมที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4-ม.6)	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
สภธรรม	คุณธรรมที่ควรปฏิบัติ	- พุทธศาสนสุภาษิต - จิตต์ ทนุต์ สุขาวหิ (จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้) - น อัจจาวจํ ปญฺชิตตา ทสฺสยฺนฺติ (บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้นๆลงๆ)		
	การปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ	- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว - การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม - การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศ 6 - การบำเพ็ญประโยชน์ให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ		
	มารยาทในการเคารพบุคคลที่อยู่ในสถาบันศาสนา	- ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ - ทางกาย วาจาและใจ - ตามสถานการณ์และ โอกาสต่าง - การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ		
	การปฏิบัติตนในพิธีและวันสำคัญทางศาสนา	- ปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญและเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นๆ - ศาสนพิธี - พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - พิธีเวียนเทียน - ถวายสังฆทาน - ถวายผ้าอาบน้ำฝน - พิธีทอดกฐิน - พิธีปวารณา - การทำบุญเลี้ยงพระใน โอกาสต่างๆ - พิธีบรรพชาอุปสมบท - คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท - เครื่องอัฐบริขาร		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				

3.1 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ศึกษากรณีศึกษาที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันที่ใกล้ตัวให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลักคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนา สุกายิตตามบทเรียนที่ได้เรียนมาป็นแนวทางในการแก้ไข					
2. ให้นักเรียนแต่งคำขวัญ หรือ เรียงความเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญหรือข้อคิดเตือนใจจากสุกายนั่นๆ					
3. ให้นักเรียนศึกษาและค้นคว้าพุทธศาสนสุกายิตที่มีความหมายใกล้เคียงกับพุทธศาสนสุกายิตในบทเรียนเพิ่มเติม แล้วสรุปว่าพุทธศาสนสุกายิตสอนให้ปฏิบัติอย่างไร และนำไปใช้ได้หรือไม่					
4. เปิดประเด็นอภิปรายกลุ่ม เรื่องของการปฏิบัติตัวต่อบุคคลที่อยู่ในทศ 6 ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
5. แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักทศ 6 ที่ได้รับมอบหมาย					
6. สาธิตวิธีการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าพบพระสงฆ์ในเรื่องของการยืน การนั่ง การเดินผ่านและในงาน ศาสนพิธีที่บ้านแล้วให้นักเรียนปฏิบัติ					
7. ให้นักเรียนศึกษาประวัติของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้วอภิปรายถึงประวัติความเป็นมาและกิจกรรมที่ทำในวันสำคัญนั้นๆ					
8. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและกิจกรรมที่ทำในศาสนพิธีที่กำหนดให้					
9. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.1.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านสหธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. นำคำขวัญ หรือเรียงความที่เกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ได้รับการคัดเลือกจากระดับชั้นมาจัดบอร์ดหรืออ่านช่วงกิจกรรมหน้าเสาธง					
2. ให้นักเรียนจัดทำหนังสือการ์ตูนหนังสือนิทานคำสอน อนิเมชั่นหรือหนังสือสั้นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมและพุทธศาสนสุภาษิต					
3. นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาและให้โอวาทในวันสำคัญทางศาสนา					
4. จัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางมรรยาทโดยเชิญวิทยากรมาสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตาม					
5. จัดโครงการทำบุญตักบาตรสัปดาห์ละครั้งภายในโรงเรียน					
6. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ ทำสมุดภาพเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
7. ประกวาดเรียงความเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา					
8. จัดกิจกรรมสาธิตและประกวดมารยาทไทย					
9. ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่มีคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ					
10. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา					
11. อื่นๆ โปรดระบุ					

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4-ม.6)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
	ความจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์	- บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการ พัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การป้องกัน และรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์ วัฒนธรรม		
	ความกตัญญู	- ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ไทย		
	ความซื่อสัตย์	- พุทธศาสนสุภาษิต - ปฎิรูปการี ชูรา ออฐฐาตา วินทุเต ธนั (คน ขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหา ทรัพย์ได้)		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.2 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านคดิธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ศึกษาหลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาพุทธและ ศาสนาอื่นๆ เช่น คริสต์ อิสลาม ซิกข์ เป็นต้นแล้วร่วมกันอภิปราย					
2. ร่วมกันอภิปรายเมื่อเกิดปัญหาเราจะนำหลักธรรมคำสอนในศาสนา สร้างความปรองดองได้อย่างไร					
3. ร่วมกันอภิปรายการติดต่อกับต่างประเทศว่ามีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรม ในด้านใดบ้าง					
4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างผลจากความซื่อสัตย์จากกรณีตัวอย่าง หรือข่าว เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์					
5. ยกตัวอย่างพุทธศาสนสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับการออมพร้อมซักถามและ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน					
6. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการใช้จ่ายทรัพย์สินในครอบครัวชุมชน และสังคม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
7. ให้นักเรียนสำรวจสหกรณ์ของโรงเรียนหรือชุมชนแล้วรายงานถึงผลที่มีต่อเศรษฐกิจของสถานที่นั้นๆ					
8. ให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์หรือบุคคลสำคัญของชาติกับคุณความดีในอดีตในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์					
9. ให้นักเรียนดูสารคดีหรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติพร้อมสรุปและวิเคราะห์					
10. ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลของบุคคลสำคัญของไทยหรือต่างชาติที่มีบทบาทในการป้องกันเอกราชหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมโดยจัดทำในรูปแบบงานกลุ่มและการรายงานหน้าชั้น					
11. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.2.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านคติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ - วันแม่แห่งชาติ					
2. พานักเรียนเข้าชมภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย					
3. จัดนิทรรศการเพื่อเป็นการระลึกถึงบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์					
4. จัดตั้งสหกรณ์หรือออมสินภายในโรงเรียน					
5. จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้นักเรียนเช่น งานด้านหัตถกรรม คหกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น					
6. จัดทำสมุดภาพเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว					
7. เชิญวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องอาเซียนมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนในด้านวัฒนธรรม					
8. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

2.3 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรมที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4-ม.6)	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
เนติธรรม	กฎหมายและ ข้อ กวปฏิบัติในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน - กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ - คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศชาติและ สังคมโลก - เคารพกฎหมายและกติกาสังคม - เคารพเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น - มีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก - เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง - มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม <p>กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายแพ่งและอาญา - กฎหมายการรับราชการทหาร - กฎหมายภาษีอากร - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค <p>การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบของรัฐ - ฐานะและพระราชอำนาจของของ พระมหากษัตริย์ - การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม 		

3.3 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยพร้อมแนวทางการแก้ไข ปัญหา โดยจัดในรูปแบบของหัวข้อสัมมนา					
2. ให้นักเรียนระดมความคิดเกี่ยวกับลักษณะพลเมืองที่ดีในด้านต่างๆ					
3. ให้นักเรียนระบุว่าตนได้ปฏิบัติต่อสังคมและประเทศชาติในฐานะพลเมืองดี อย่างไรบ้าง					
4. ใช้กรณีศึกษาหรือบทบาทสมมติในเรื่องของปัญหา เศรษฐกิจ สังคม หรือ การเมืองการปกครองในการฝึกให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหานั้น					
5. ให้กรณีตัวอย่างมาและร่วมกันระดมความคิดว่าจะใช้กฎหมายข้อใดในการ ตัดสิน					
6. ให้นักเรียนสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือผู้มีรายได้เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและ กฎหมายภาษีอากร แล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียน					
7. ให้นักเรียนได้ตัวที่ในหัวข้อหรือประเด็นในสังคมที่น่าสนใจเพื่อศึกษาความ มีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น					
8. ให้นักเรียนหาข่าวเกี่ยวกับเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐพร้อม อภิปรายในชั้นเรียน					
9. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการตรวจสอบอำนาจรัฐ					
10. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญที่ต้องดำรงการปกครองตาม ระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและยกตัวอย่าง ประเทศที่มีการปกครองเช่นเดียวกันพร้อมวิเคราะห์ความเหมือนและต่าง ของโครงสร้างทางสังคม					
11. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยผ่านสถานการณ์จำลอง					
12. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.3.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านเนติธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดการโต้วาทีในหัวข้อที่เกี่ยวกับกฎหมาย สิทธิและหน้าที่					
2. แข่งตอบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย					
3. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับวันรัฐธรรมนูญ					
4. ประกวดคำขวัญรณรงค์ในเรื่องกฎหมาย สิทธิและหน้าที่					
5. ทักษะศึกษาตามสถานที่สำคัญทางการเมืองการปกครอง					
6. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิตนในด้านต่างๆ					
7. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในโรงเรียนเช่นการเลือกตั้งกรรมการนักเรียน					
8. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

2.4 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม (ตอนที่ 1) ที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด ✓ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของวัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4-ม.6)	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
วัฒนธรรม	ภูมิปัญญาไทย	- บังคับและบุคคลที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน - สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย - วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ		
	โบราณสถาน โบราณวัตถุ	- การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงวัดพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.4 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัตถุธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการศึกษาจากสภาพภูมิหลังทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ในรูปของโครงการงาน					
2. ให้นักเรียนศึกษาวิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆ ที่มีผลต่อภูมิปัญญาไทยมาจนถึงปัจจุบัน					
3. ให้นักเรียนศึกษาถึงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมทั้งในไทยและต่างประเทศ พร้อมเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ					
4. ร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย					
5. ให้นักเรียนสำรวจและหาข้อมูล วัดโบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชนของตนพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน					
6. ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลรักษา วัด โบราณสถานและ โบราณวัตถุ					
7. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.4.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัตถุธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดป้ายนิเทศ นิทรรศการเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและภูมิปัญญาไทย					
2. จัดกิจกรรมดนตรีและศิลปะการเล่นของไทยตามโอกาสต่างๆ					
3. ทักษะศึกษาตามโบราณสถานหรือชมงานเทศกาลที่สำคัญของชุมชนหรือจังหวัดนั้น					
4. จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะวัฒนธรรมไทยและการแสดงท้องถิ่น					
5. อื่นๆ โปรดระบุ					

2.5 เนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม(ตอนที่ 2) ที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร โปรด ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเภทของ วัฒนธรรมไทย	เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม	เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น (ม.4-ม.6)	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย
วัฒนธรรม	การอนุรักษ์และการ สืบทอด	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดี งาม - การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมไทย - แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ - วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย 		
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม				
.....				
.....				

3.5 กิจกรรมในห้องเรียนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมไทยที่ควรอนุรักษ์-สืบทอดและ ปรับเปลี่ยนหรือยกเลิกพร้อมอธิบายเหตุผล					
2. ให้นักเรียนอภิปรายถึงการเข้ามาของวัฒนธรรมจากต่างชาติที่ส่งผลกระทบต่อ ทั้งข้อดีและข้อเสียต่อประเทศไทยในด้านต่างๆตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. ศึกษาจากกรณีตัวอย่างเช่นการให้คำแนะนำเมื่อพบเห็นวัยรุ่นรับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม					
4. ร่วมการหาแนวทางในการชี้ให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม					
5. ร่วมการเสนอวิธีในการเลือกรับวัฒนธรรมจากต่างชาติอย่างเหมาะสม					
6. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.5.1 กิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทยด้านวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย					
2. จัดการสัมมนาหัวข้อเราจะอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมได้อย่างไร					
3. ประกวดคำขวัญณรงค์ให้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย					
4. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมถึงสถานการณ์วัฒนธรรมไทยในปัจจุบันและแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดแล้วนำมาเสนอในคาบเรียน					
5. อื่นๆ โปรดระบุ					

3.6 กิจกรรมร่วมกับชุมชนในการเรียนการสอนเนื้อหาวัฒนธรรมไทย

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ร่วมกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา					
2. ร่วมกันทำความสะอาดและปลูกต้นไม้บริเวณ วัด โบสถ์ หรือโบราณสถานภายในชุมชน					
3. เข้าร่วมค่ายเยาวชนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ค่ายคุณธรรม- จริยธรรม - ค่ายประชาธิปไตย - ค่ายวัฒนธรรมไทย - ค่ายเศรษฐกิจพอเพียง 					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
4. สัมภาษณ์คนในชุมชนหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ					
5. ทำวิจัยสำรวจว่าชุมชนของคนได้นำโครงการพระราชดำริไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง					
6. ร่วมงานเทศกาล ประเพณีตามโอกาสต่างๆ					
7. ฝึกหัดงานด้านหัตถกรรม คหกรรม หรือ ศิลปกรรมที่บ้านกับคนในท้องถิ่น					
8. ส่งนักเรียนไปประกวดโครงการงาน เรียงความที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในระดับชุมชน หรือจังหวัด					
9. จัดทำแผ่นพับ โปสเตอร์ โครงการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย					
10. อื่นๆ โปรดระบุ.....					

4. ด้านการปฏิบัติตนของครู

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. อบรมสั่งสอนให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนำไปปฏิบัติ					
2. เป็นที่ปรึกษาแนะนำและชี้แนะเมื่อนักเรียนเกิดความไม่แน่ใจในเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ตนได้รับรู้มาหรือปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคม					
3. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสถานที่					
4. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีตามศาสนาที่ตนนับถืออยู่เสมอ					
5. สนใจติดตามข่าวด้านวัฒนธรรมและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม					
6. สนใจศึกษาวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและอื่นๆยอมรับในความหลากหลายนำไปสู่ความเข้าใจอันดี					
7. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย					
8. เข้าร่วมการอบรมด้านวัฒนธรรมไทยที่ สถานศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม สถานที่ราชการหรือเอกชนจัดขึ้น					
9. ร่วมมือกับครู อาจารย์ สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
10. แต่งกายและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ					
11. ปฏิบัติตามพระบรมราชาบาทและพระราชดำริ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
12. เคารพสิทธิรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเป็นประชาธิปไตย					
13. อื่นๆ โปรดระบุ					

5. สื่อการสอน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ของจริง / แบบจำลอง					
2. หลักศิลาจารึก					
3. พงศาวดาร					
4. หนังสือสวดมนต์					
5. พระพุทธรูป					
6. ภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย - สมเด็จพระนเรศวรมหาราช - สมเด็จพระศรีสุริโยทัย - บางระจัน - ฯลฯ					
7. แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนหรือชุมชน 7.1 ห้องสมุด 7.2 พิพิธภัณฑ์ 7.3 วัด / โบสถ์ 7.4 ศูนย์วัฒนธรรม 7.5 ศูนย์อาชีวศึกษา					
8. บทเพลง/การแสดงพื้นบ้าน					
9. VDO หรือ VCD ธรรมะ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางศาสนา					
10. ข่าว กรณีตัวอย่างหรือเรื่องที่เด่นขึ้น					
11. วรรณกรรม / นวนิยายประวัติศาสตร์					
12. รูปภาพ / รูปถ่าย / สมุดภาพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
13. รายงานการสัมภาษณ์					
14. โทรทัศน์					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
15. website ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย					
16. สไลด์					
17. อื่นๆ โปรดระบุ					

6. การวัดและการประเมินผล

ข้อความ		ระดับความคิดเห็น				
วิธีการ	เครื่องมือ	5	4	3	2	1
1. สังเกต	แบบบันทึก/ แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)					
2. สัมภาษณ์	แบบสำรวจ, แบบสัมภาษณ์, การสนทนา					
3. แบบทดสอบ	การจัดสอบ / แบบวัด					
4. ตรวจสอบ	แบบวัดทัศนคติ เจตคติ ฯลฯ					
5. ประเมินแฟ้มสะสมงาน	แบบรายงานของตนเอง,แบบสังเกตพฤติกรรม					

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว นภสร สิงห์วิช เกิดเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2531 ที่เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่โรงเรียนสารวิทยาในปีการศึกษา 2548 สำเร็จการรัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2553